



ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
ΤΡΕΤΟΧΡΟΝΙΑ
1930

ΠΟΛΗ

1930

5221



SIGMANOGLIO
MEGAROT

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

1930

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

1930

Ἡ συγκέντρωση καὶ ἡ ἐκδόσις
τῆς βλῆς ἔγινε ἀπ' αὐτῶν

ΑΒΡΑΑΜ Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΥΝΤΑΙ :

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Μένος	ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Χαρίλαος
ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ Ἀντώνης	ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτριος
ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κώστας	ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑΣ Γιώργος
ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Κορνήλιος	ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ Ἐλένη
ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ Βασίλης	ΣΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ Νίκος
ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ Θάλεια	ΤΣΟΥΡΟΥΚΤΖΗΣ Ἰωάννης
ΚΟΒΑΣ Ἄρτζης	ΦΡΑΜΠΑΣΧΑΛΗΣ Νίκος
ΜΟΥΡΕΛΟΣ Γιώργος	ΧΑΛΑΣ Ἀντώνιος
	ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ Γιάννης

ΠΟΛΗ

—
1930

ΣΑΝ ΚΑΘΕ ΒΡΑΔΙ...

Σάν κάθε βράδι θά σβυστοῦνε
 σιῶν σπιτιῶν τὰ παράθυρα τὰ φῶτα
 κ' οἱ καλοὶ θά πὰ νὰ κοιμηθοῦνε
 κουρασμένοι ἀπὸ τῆς μέρας τὸν ἰδρωῶτα
 σάν κάθε βράδι
 γιὰ νὰ γίνη ὅτι ἔχει γίνη πρῶτα.

Σάν κάθε βράδι θά κλειστοῦνε
 σὲ ταβέρνες γεμάτες βαρεῖα χνῶτα
 κι' ὅπως πάντα ἄργά θά κοιμηθοῦνε
 ὁ Μιμῆς, οἱ δικοί του κ' ἡ Δολότα
 σάν κάθε βράδι
 γιὰ νὰ γίνη ὅτι ἔχει γίνη πρῶτα.

Σὰν κάθε βράδι θὰ χτυποῦνε
οἱ δρόμοι ἀπὸ τοῦ πόλισμαν τὴ μπότα
κι' ὡς τόσο πάλι ἀλήτες θὰ βρεθοῦνε
σ' ἀνθρώπους νὰ ριχτοῦνε ἀπὸ τὰ νῶτα
σὰν κάθε βράδι
γιὰ νὰ γίνῃ ὅτι ἔχει γίνῃ πρῶτα.

Σὰν κάθε βράδι θὰ εἰπωθοῦνε
τῆς ἡμέρας τὰ σπονδαῖα γεγονότα
ἀπ' αὐτοὺς τῶν καφενείων πὺν γλεντοῦνε
μὲ σκοποὺς παιγμένους δίχως νότα
σὰν κάθε βράδι
γιὰ νὰ γίνῃ ὅτι ἔχει γίνῃ πρῶτα.

Σὰν κάθε βράδι θὰ γυροῦνε
τὰ μεσάνυχτα τοὺς δρόμους ρῶτα-ρῶτα
κάποιοι ἀδικημένοι πὺν τοὺς λείπει
πάλι ὅτι τοὺς ἔλειπε καὶ πρῶτα
σὰν κάθε βράδι
γιὰ νὰ γίνῃ ὅτι ἔχει γίνῃ πρῶτα.

ΜΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ



ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ

Στὸ νέο μου φίλο
ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΡΕΛΟ

Τώρα πὺν πέθανε ἀντὶς νὰ τόνε λησμονήσω τόνε
θυμοῦμαι ὀλοένα περισσότερο.

Πηγαίνω κάθε μέρα στὸν τάφο του ὅπου φύτεψα ἕνα
κυπαρισιάκι καὶ κάθομαι ὄρες πλάι στὸν ξύλινο σταυρό.
Ἐπειτα γυρίζω πίσω καὶ περπατῶ ἀπάνω κάτω, ἔξω ἀπὸ
τὸ μαγαζὶ πὺν δούλευε.

Τώρα, μπροστὰ στὸ ἴδιο ἀμῶνι κρατώντας τὴν ἴδια
σφύρα, τὴ δική του, χτυπᾶ τὸ κόκκινο σίδερο κάποιος ἄλλος,
κοντός, ξανθός μὲ μιὰ μικρὴ φαλάκρα.

Στέκομαι ἔξω ἀπὸ τὴ θύρα καὶ νομίζω πὺν θὰ τὸν
ξαναἰδῶ ἐκεῖνον μὲ τὴ λιγνὴ γερὴ κορμοστασιά του, τὰ μαῦρα
του ἄνω κάτω μαλλιά καὶ τὰ μελαγχολικά του μάτια. Θαρρῶ
πὺν θὰ ξανακούσω τὴ φωνή του, ἀνακατωμένη μὲ τὸν
κρότο τῶν βαρειῶν ἀπάνω στὰ σίδερα καὶ τὸ βογγητὸ τοῦ
μεγάλου φυσηστήρα στ' ἀναμένα κάρβουνα.

Ἐλπίζω νὰ τὸν ξανατικρῶσω ἔτσι ὀλόιδιο σὰν τὴν πρώτη φορά, ὅταν τὸν εἶδα νὰ κάθεται στὴ θύρα μπροστὰ τοῦ μαγαζιοῦ του, καπνίζοντας τὴν πίπα του καὶ κρατώντας χαμηλωμένο τὸ κεφάλι, ὥστε κατάντικρα ἀπὸ τὸ παράθυρό μου νὰ φαίνονται ξεχειλισμένα τὰ μαλλιά του μέσα ἀπὸ τὶς δυὸ παλάμες, ὅπου κρατοῦσε τὰ μάγουλα.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἀφίνοντας γιὰ καιρὸ τὴ δικηγορικὴ, εἶχα νοικιάσει κάποια κἀμαρα στὴ γειτονιά τοῦ σιδεράδικου καὶ ἔγραφα ἕνα μυθιστόρημα, ἐκεῖνο, ἴσια ἴσια τὸ πού κατόπι τοῦ χάρισα.

Δὲν μπορῶ νὰ νοιώσω πῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δυνήθηκε νὰ ξεασκήσει ἀπάνω μου μιὰ τόσο δυνατὴ ἐπίδραση.

Ἀκόμα καὶ σήμερα τὸ συλλογιόμυαι καὶ μοῦ φαίνεται ἀκατανόητο, γι' αὐτὸ γράφω τὴν ἱστορία ὅπως ἔγινε χωρὶς νὰ προσθέσω τίποτα δικό μου.

Εἶταν τριαντάρης μὲ βαθὺ μελαχρινὸ πρόσωπο. Στάθηκε τάχα μοιραῖο ἐκεῖνο πού μᾶς ἔδεσε μεταξὺ μας ἢ κάποια κρυφὴ ψυχικὴ σχέση σκούνησε τὸν ἕνα ἀπάνω στὸν ἄλλο, γιατί, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἐννοίωσα κάτι σὰν μιὰ κυριαρχία τοῦ ἀπάνω σὲ μένα.

Στὴν ἀρχὴ πολέμησα ν' ἀντισταθῶ, μὰ ὕστερα εἶδα πῶς ἄδικα προσπαθῶσα. Ὅταν τὸν ἔβλεπα μοῦ στεκόταν ἀδύνατο νὰ σηκῶσω τὰ μάτια ἀπὸ πάνω του. Τὸν κοίταζα μὲ μιὰν ἀτελείωτη εὐχαρίστηση μὰ καὶ μιὰν ἀνεξήγητη ἀνησυχία...

Ὁ δρόμος πού κατοικοῦσα, εἶταν στενὸς καὶ μπορούσα νὰ βλέπω βαθειὰ μέσα στοῦ μαγαζιῦ του.

Ἔτσι, μέρες ἀρκεῖς τὸν παρατηροῦσα χωρὶς ἐκεῖνος τίποτα νὰ καταλάβῃ. Ὅταν σήκωνε τὰ μάτια ἀπὸ τὴ δουλειὰ στεκόταν μερικὰ λεφτὰ, συλλογισμένος μὲ τὸ κεφάλι ἀψηλὰ καὶ τὰ δάχτυλα χωμένα στὰ μαλλιά του.

Τὸ σούρουπο καθόταν μπροστὰ στὴ θύρα τοῦ μαγα-

ζιοῦ, σ' ἕνα σκαμνὶ καπνίζοντας ἀδιάκοπα τὴν πίπα του.

Μ' ἔκανε πάντα ἐντύπωση τὸ μελαγχολικὸ του πρόσωπο καὶ τὸ περίλυπο κοίταγμά του.

Ἐνα ἀπόβραδο ἐνῶ ἐκεῖνος καθόταν στὴ θύρα του καὶ ἐγὼ στοῦ παράθυρο, τὰ μάτια μας γιὰ πρώτη φορά συναντήθηκαν. Μὲ κοίταζε μὲ μιὰ μακρὰ ἐξακολουθητικὴ ματιὰ, ἐνῶ ἐγὼ ἐννοίωθα μιὰ περιέργη τρεμούλα. Ὑστερα κατέβασε τὸ κεφάλι καὶ βυθίστηκε στοῦ κάπνισμα. Κατόπι δύο τρεῖς φορές τὰ μάτια μας ξανασυναντήθηκαν.

Ὅταν νύκτωσε τραβήχτηκε στοῦ βάλτος τοῦ μαγαζιοῦ του : αἱ δὲν μπόρεσα νὰ τὸν ξαναἰδῶ. Ἐγὼ ἔμεινα χαλωμένος στὴν πολυθρόνα μου ὥρα πολλὴ στοῦ σκοτόδι, βυθισμένος σὲ μιὰ παράξενη κατάσταση νευρικῆς ἔντασης.

Ἡ εἰκόνα του τότε μοῦ ἐφανίστηκε γιὰ πρώτη φορά, ἔτσι ζω-τανη μπροστὰ μου, ὀλόϊδια καθὼς μοῦ φανερώθηκε κατόπι πολλῆς φορές στὴ ζωὴ μου.

Στεκόταν ὀρθιος ὡς τὰ γόνατα μὲ τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς, χωρὶς σακάκι φορεμένος, ὅπως πάντα ἕνα πουκάμισο ἀπὸ ἄλλο πανὶ σκούρο, ὅπου ἔλαμπαν δυὸ γυαλένια ἄσπρα κουμπιά. Τὰ μάτια του χαμηλωμένα, περιλυπα, τὸ μέτωπό του πλατύ, ὅπου κατέβαιναν πυκνὲς τοῦφες μαλλιῶν μαύρων. Κρατοῦσε στὰ χέρια μιὰ σφύρα, ἐκείνη, πού ἄκουα νὰ χτυπᾷ κάθε μέρα ντάγκ, ντουγκ ἀπάνω στοῦ ἀμῶνι.

Προσπάθησα νὰ μὴν κινηθῶ καθόλου ἀπὸ τὴ θέση μου γιὰ νὰ μὴν τυχὸν καὶ τὸν χάσω ἀπὸ τὴν ὄψη. Τὸν κοίταζα ἀχόρταγα σὰν κάτι δικό μου, τὸ πού ἐγὼ μονάχα εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ ἀπολαύσω καὶ πού θὰ μοῦ βαρυφαινόταν ἂν τυχὸν καὶ τῶβλεπε καὶ κανένας ἄλλος.

Στάθηκε πολλὴ ὥρα ἔτσι μπροστὰ μου καὶ ἔπειτα ἀφανίστηκε ξαφνικὰ λὲς κι' ἕνα πηχτὸ μαῦρο πανὶ νὰ τόνε σκέπασε... Ὁ δρόμος πού κατοικοῦσα εἶταν ἀπόκεντρος μὰ

περαστικός από εργατίσσης πρὸ πάντων κι' ἀπὸ γυναῖκες. Τὸ βράδι, διαν σκολνοῦσαν τις παρατηροῦσα, τις ξέταζα, τις σύγκρινα τὴ μία μὲ τὴν ἄλλη κι' ἔπειτα τις παρακολουθοῦσα τραβώντας μαζί τους πέρα μακρὰ στὶς σκοτεινὲς ἄκρες. Ἄργα γυρνοῦσα.

Ἐκεῖνος καθόταν πάντα στὸ σκαμνὶ καπνίζοντας τὴν πίπα του. Τὰ κορίτσια, οἱ περαστικὲς δὲ τὸν ἐνδιαφέρον καθόλου.

Μιά βραδεῖα δὲν μπόρεσα νὰ μὴν τοῦ μιλήσω.

— Τί κάνεις ἐδῶ τόσες ὥρες καθισμένος;

— Συλλογιέμαι.

— Ἐσὺ συλλογιέσαι;

— Ναί ἐγώ.

— Τί;

— Χιλιάδες πράματα.

Τὸν ἀτένισα δυνατὰ στὸ πρόσωπο. Μὲ κοίταξε κι' ἔκλεινος μὲ τὴν παραξενὴ ἐκείνη ματιά, ποὺ μὲ γέμιζε εὐχαρίστηση καὶ φόβο.

Γύρισα στὴν κάμαρά μου.

Κάθισα πλαῖ στὸ παράθυρο καὶ στύλωσα τὸ μάτι ἄπάνω του.

Λιγοφώτιστος, ἀπὸ τὴ λάμπα, φαινότανε σὰ μιὰ σκιὰ ἀόριστη, ἀκίνητη. Κάποτε ξεχωριζόταν ἡ φλόγα ἐνὸς σπῆρου, ποὺ ἄναβε γιὰ τὴν πίπα του.

Τὸ ρολοὶ χτύπησε μισές, χτύπησε ὀλόκληρες ὥρες κι' αὐτὸς ἔμεινε ἐκεῖ πέρα. Ὑστερα ἄκουσα κρότο κλεισίματος τῶν θυροφυλλῶν τοῦ μαγαζιοῦ του. Πρόβαλα νὰ τὸν ἴδῶ. Στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ φάνηκε ὀλόκληρος. Κατέβαινε σκυφτός μὲ χαμηλωμένο ἀπὸ τὸ ἓνα πλαῖ τὸ κεφάλι, γυρτὸ βαθειά, στὴν ὠμοπλάτη, λὲς καὶ πιεσμένο ἀπὸ ἓνα ἀόρατο βᾶρος.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφίνοντας συχνὰ τὸ γράψιμο πλησία-

ζα τὸ παράθυρο γιὰ νὰ τὸν κοιτάξω. Χτυποῦσε τὰ σίδερα, ἀνάδενε τὰ κάρβουνα τοῦ τζακιοῦ, μεταχειριζόταν τανάλλες, μασιὲς, ντάγκ-ντιούγκ κατέβαζε τὴ σφῆρα ἀπάνω στὸ ἄμῳνι.

Ἐνοιῶθα πὼς ὀλοένα τραβιόμουν πιὸ πολὺ πρὸς ἐκεῖνον.

Ἐλπιζα πάντα, πὼς θὰ στρεφόταν νὰ μὲ ἴδει. Οὔτε γύρισε. Τὸ βράδι ὅταν κάθισε στὸ σκαμνὶ του, περπάτησα δυὸ τρεῖς γύρους μπροστὰ του. Ὑστερα πάλι τοῦ μιλήσα ἐγώ.

— Ἀκόμα συλλογιέσαι;

— Ναί.

— Πὼς σὲ λένε;

— Δημήτρη Μαραθιά. Ἐσένα;

Ἐἶπα τῶνομα μου.

— Τί δουλειὰ κάνεις;

— Γράφω βιβλία.

Μὲ παρατήρησε μὲ τὸν παράξενο ἐκεῖνο τρόπο του.

— Ἐγὼ μὲν γινώριζω νὰ διαβάζω.

Κατέβασε τὸ κεφάλι καὶ σόπασε.— Βυθίστηκε στὸ κάπνισμα, ἐπιμένοντας στὴ σιωπὴ του, σημάδι πὼς ἡ ὁμιλία εἶχε τελειώσει.

Τόλμησα νὰ προσθέσω.

— Ἄν ἐρχόσουν μιὰ βραδεῖα στὴν κάμαρά μου θὰ μιλοῦσαμε γιὰ πολλὰ πράματα.

— Ἴσως νᾶρθω.

Ἐφυγα. Τὴ δευτέρη μέρα περίμενα, μὴ βγαίνοντας ἐπίτηδες ἔξω. Τὸ ἴδιο καὶ τὴν τρίτη. Δὲ φάνηκε.

Πῆγα καὶ τὸν φώναξα.

Καθίσαμε ἀντίκρυ κι' ἀντίκρυ, ἐγὼ στὸ γραφεῖο μου, ἐκεῖνος στὴν ἄκρη τοῦ καναπέ. Ἄρχισα.

— Μοῦ εἶπες πὼς συλλογιέσαι ὅταν κάθεσαι ἐκεῖ στὸ σκαμνὶ σου ἁμίλητος. Τί συλλογιέσαι;

— Τι νὰ συλλογιστῶ, ἐγὼ ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, πού δὲ γνωρίζω; Λογαριάζω μονάχα. Λογαριάζω τὸν κόσμον καὶ τὸν ἑαυτό μου.

— Ἐσὺ λογαριάζεις;

— Ναί. Βλέπω τὸν ἥλιο νὰ δύνῃ, τ' ἄστρα ν' ἀνάβουν καὶ νὰ σβύνουν καὶ συλλογιέμαι τὴ μετρημένη ζωὴ τους, μετρημένα, ὅλα μετρημένα. Τὸν κοιτάζω καλὰ καλὰ.

— Ἄχ, ποῖο σκληρὸ μυαλὸ βρῆκε τὴν τέχνη νὰ μετροῦμε. Κοιτάζω πέρα τὸ βουνὸ ἐκεῖνο, τίς πλαγιές, τὴ θάλασσα, μετρημένη ἡ ζωὴ τους. Κάθε βράδῳ ἕνα βῆμα πρὸς τὸ χαμό τους.

— Μοῦπες πὼς δὲ γνωρίζεις γράμματα.

— Τι νὰ τὰ κάμω; καλλίτερα ὅτι λογαριάζει κανένας μὲ τὸ μυαλὸ του, ὅτι βρίσκει μὲ τὴ συλλογὴ.

Σώπασε. Ὑστερα ἀπὸ πολλὴ ὥρα.

— Συλλογιέμαι τὸν ἑαυτό μου. Πότε θὰ πάψῃ στὸ στήθος μου νὰ χτυπᾷ ἡ καρδιά, τότε τὰ μηνίγγια μου θὰ σταθοῦνε...

Τὸν κοιτάζω νὰ μιλεῖ μὲ κατεβασμένο τὸ κεφάλι καὶ προσπαθοῦσα νὰ συναντήσω τὴ ματιὰ του.

Ξακολούθησε.

— Μέσα στὴν ἀπελπισία ποῖον ν' ἀρωγήσεις; Μήπως γνωρίζει κανένας τὸ μυστικὸ τοῦ κόσμου;

Σταμάτησε μιὰ στιγμή.

— Συλλογιέμαι τὸν ἥλιο χωρὶς φλογισμένο αἷμα, τ' ἄστρα μὲ σταματηγμένη τὴν καρδιά τῆς ζωῆς.

— Αὐτὰ σκέφτεσαι μὲ χαμηλωμένο τὸ κεφάλι;

— Μ' ἀρέσει νὰ κοιτάζω τὸ χῶμα, αὐτὸ εἶναι ὁ πιὸ μεγάλος εὐεργέτης. Μᾶς δίνει τὴν τροφή, τὴ ζωὴ καὶ τὸ πιὸ καλὸ καὶ τὸ μεγαλεῖτερο, ἕνα στενὸ ἡσυχὸ τάφο.

Μιλοῦσε μισοφώτιστος ἀπὸ τὴ λάμπα. Τὸ πρόσωπό του πιὸ σκοτεινόν. Τὸ πονιάμισό του, φεγγερότερο ἐκεῖνο, τὸ

ἴδιο ἀπὸ τὸ ἀπλὸ σκοῦρο πανί, ὅπου ἔλαμπαν δυὸ γιάλυνα κουμπιὰ ἄσπρα. Τὸ δεξιὸ του χέρι στὸ μέτωπο, τὸ ἄλλο ἀκουμπισμένο στὸ τραπέζι παρατήρησα πλάι στὸ μεγάλο του δάκτυλο ἕνα μαῦρο πρῆξιμο ἀπὸ χτύπημα. Τὸ ἄλλο δέρμα σκληρὸ, τραχὺ, σὰν πετσί, τὰ μπράτσα του δυνατὰ κι' ἐξογκωμένα.

Τὸν κοιτάζω καὶ μ' ἐρχόταν νὰ πεταχῶ καὶ νὰ τὸν σφίξω. Ὅμως κρατιόμουν μ' ὅλη τὴ δύναμή μου. Μείναμε πολλὴν ὥρα μαζύ, περισσότερο σιωπηλοὶ παρὰ μιλώντας. Ὅταν τὸ ρολοὶ χτύπησε μεσάνυχτα, βγήκε χωρὶς νὰ μοῦ δώσῃ τὸ χέρι.

— Καλὴ νύχτα.

— Καλὴ νύχτα.

Τὸν ἀπόβγαλα ὡς τὴ θύρα, ἐνῶ λαχταροῦσα νὰ τοῦ πῶ.

— Κάθισε ἐδῶ νὰ ξεμερωθοῦμε, ἔχομε νὰ ποῦμε τόσα πράματα.

Τὸν εἶδα νὰ φεύγῃ. Ὅταν χάθηκε καὶ δὲν εἶταν δυνατό νὰ μ' ἀκούσῃ, ξεφώνισα. — Δημήτρη, γιατί δὲν ἔμεινες μαζύ μου ὡς τὸ πρωτὶ, εἶχαμε νὰ ποῦμε τόσα πράματα. Ἡ φωνή μου χάθηκε μέσα στὴ νύχτα.

Γύρισα στὸ γραφεῖο κι' ἄρχισα νὰ γράφω ὡς βαθεῖα μέσα στὴ νύχτα. Ἄξαφνα ἀνατρίχιασα. Τὸ χέρι μου σταμάτησε χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ προχωρήσῃ. Εἶδα τότε μιὰ σκιὰ χεριοῦ νὰ μοῦ βαστάει τὴν πέννα. Εἶταν τὸ δικό του ὀλοῖδιο σὰν πρωτῆτερα ὅταν ἀκουμποῦσε στὸ τραπέζι. Τὸ μελανὸ σημάδι τοῦ χτυπήματος πλάι στὸ μεγάλο δάκτυλο, τὸ δέρμα ξερὸ τραχυὸ σὰν πετσί.

Κρῶς ἰδρωτὰς μὲ περιλουσε. Ξεφώνισα μὲ μεγάλη προσπάθεια, ἐνῶ μοῦ σφιγγόταν ὁ λάρυγξας.

— Δημήτρη, μὴ μὲ κάνεις καὶ τρέμω, ἄφησέ με νὰ γράφω, ἐγὼ γράφω γιὰ σένα μονάχα.

Ἄποτομα γύρισα πίσω τὸ κεφάλι. Τίποτα δὲν εἶδα

πιά. Τὸ χέρι εἶχε χαθεῖ σὰν νὰ βούλησε σὲ κάποιον σκοτεινὸ μνημα. Σηκώθηκα κι' ἄρχισα νὰ περπατῶ ἀπάνω τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβο.

* *

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς μέρες ὁ Μαραθῖαῦς ἦρθε νὰ με βρῆ μονάχος μιὰ νύχτα.

Κάθισε στὴν ἴδια πάλι ἄκρια τοῦ καναπέ κι' ἐγὼ δίπλα στὸ γραφεῖο.

Τὸν ρώτησα :

— Ἐχεις καμμιά λύπη ; φαίνεσαι θλιμένος.

— Κι' ἔχει ὁ κόσμος τίποτ' ἄλλο ἀπὸ λύπες ;

— Ἀγάπης καμμιά γυναῖκα ;

— Μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ μου.

— Τώρα ;

Κούνησε τὸ κεφάλι. Ἐπέμεινα.

— Τώρα ;

— Τώρα βρίσκεται στὸν τάφο.

Μιὰ δυνατὴ ἀγωνία με κυρίεψε νὰ μάθω.

— Γιὰ πὲς μου ποιὰ ;

— Νά, μιὰ ἐργάτισσα, ἓνα φτωχὸ κορίτσι. Μιὰ ἀπλὴ καὶ συνειθισμένη ἱστορία, δὲ βαριέσαι. Κι' ἐκείνη με χέρια ροζιασμένα σὰν τὰ δικά μου. Κάθε βράδυ περνοῦσε ἀπὸ δῶ σκολνῶντας. Ἐνα κοίταγμα μονάχα...

Στάθηκε μιὰ στιγμή.

— Λέγε, λέγε.

— Τὸ πρόσωτό της ὠχρό, λιγνὸ, ἀπὸ τὴν κούραση, φτωχοφορεμένη. Τὴν κοίταξα πάντα. Μιὰ βραδειά...

— Λοιπὸν ;

— Μιὰ βραδειά τοῦ χειμῶνα, ἐνῶ χιόνιζε, τὴν εἶδα με τρυπημένα παπούτσια, μ' ἓνα ψιλό - ψιλό φουστανάκι μέσα στὸ χιόνι, καταλαβαίνεις ; μέσα στὸ χιόνι, μέσα στὸ φύσημα τοῦ βοριά. Δὲ γύρισε νὰ με κοιτάξῃ. Ἄραγε ντρῶ-

πὸταν μὴν τὴν συμπονέσω, ἄραγες εἶταν περὶφηρὴν μέσα στὴ φτώχεια της καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴ μοιράσῃ μαζί μου δίνοντάς μου ἓνα κοίταγμα ;

Ὁ Μαραθῖαῦς σταμάτησε μιὰ στιγμή σὰ μέσα σὲ ὄνειρο. Σακολοῦθησε.

— Λοιπὸν πετάχτηκα τότε ἔξω ἀπὸ τὸ μαγαζὶ μου καὶ τὴν πλησίασα. — Ἐλένη, τῆς φώναξα θὰ ξεπαγιάσεις, θ' ἀρρωστήσεις ἔτσι μέσα στὸ κρῦο. Τράβηξα τότες ἀπὸ τὴ τσέπη μου ὅτι λεπτὰ εἶχα. — Πάρε ν' ἀγοράσεις παπούτσια, ν' ἀγοράσεις πανωφόρι. Ἐλένη, σ' ἀγαπῶ, καταλαβαίνεις πὼς σ' ἀγαπῶ, πεθαίνω νὰ σὲ βλέπω νὰ κρυώνεις νὰ βασανίζεσαι. Πάρε γιὰ τὸ Θεό, γιὰ τὸ Χριστὸ πάρε... Δὲν τὰ πῆρε, τὴν παρακάλεσα. Γονάτησα μέσα στὸ χιόνι νὰ τὴν παρακαλῶ. Πολέμησα νὰ τῆς τὰ βάλω με τὴ βία στὰ χέρια. Ἀδύνατο.

Ὁ Μαραθῖαῦς σταμάτησε καὶ κατέβασε χαμηλὰ τὸ κεφάλι. Ρώτησα μ' ἀγωνία.

— Τί ἀπόγινε ;

— Τί θ' ἀπογίνει ; Νά, τὰ συνειθισμένα. Ἀρρώστησε.

Τί νὰ σοῦ τὰ πῶ ; Δὲ βαριέσαι ; Ἐνα κορίτσι πεθαμένο. Ποιὸν μέλει ἔξω ἀπὸ μένα ; Χιλιάδες μνημάτα στὰ κοιμητήρια. Ποιὸς σκοτίζεται ; Πεθαίνεις καλῶς πεθαμένος. Ἐπειτα ξεχασμένος. Ὅλοι ξεχνοῦνε, ἐγὼ δὲν ξεχνῶ μονάχα.

Τράβηξε σύννεφο καπνὸ ἀπὸ τὴν πίπα του. Σὲ λίγο ἔχωσε τὰ χέρια στὴν τσέπη κ' ἔβγαλε μερικὰ χαρτονομίσματα, τὰ κίνησε μπροστὰ στὰ μάτια μου.

— Νά αὐτὰ εἶναι. Τὴν παρακάλεσα σὰ Χριστὸ, σὰ Θεὸ γιὰ νὰ τὰ πάρει καὶ δὲν τὰ θέλησε γιὰ κακὸ δικό της καὶ γιὰ δικό μου. Εἶταν ἀπὸ τὰ πρῶτα ποὺ εἶχα κερδίσει χτυπώντας τὸ σίδερο. Δὲν τὰ πείραξα· δὲν τὰ ξόδεψα. Πὼς νὰ τὸ κάμω ; Ἀγγίξαν στὰ χέρια της. Ἐρθε ὦρα νὰ στερεηθῶ τὸ ψωμί, μὰ δὲν τὰ πείραξα. Θὰ πεθάνω καὶ θὰ βρεθοῦν ἀπάνω μου.

Είδα πώς έτρεμε. Στο κίτρινο φως της λάμπας ή μελαναδα του μεγάλου δαχτύλου του έπαιρνε μιὰ παράξενη κοκκινάδα. Ένοιωθα μιὰ δυνατή συγκίνηση νὰ με συνεπαίρνει. Σηκώθηκα από την καρέκλα και πήγα νὰ καθίσω κοντά του.

— Δημήτρη, είπα με πνιγμένη φωνή, είσαι άνθρωπος με καρδιά μεγάλη.

Κίνησε άπογοητεμένα τὸ κεφάλι.

— Τί μ' ὠφελεί; αὐτὴ εἶναι ἴσια ἴσια πού με βασανίζει.

"Ένα δάκρυο ανέβηκε στα μάτια του· τούπιασα τὰ χέρια.

— Μὴ λυπᾶσαι και με τὴ θλίψη σου πεθαίνεις και μένα.

Κατέβησε πιὸ χαμηλὰ τὸ κεφάλι.

Τοῦ κούνησα τότε δυνατὰ τὰ μπράτσα.

— Έχεις καρδιά Δημήτρη, έχεις καρδιά. Σταμάτησα μιὰ στιγμή και ξακολούθησα.

— Άχ, Δημήτρη, εὐὸ εἶσαι ὁ άνθρωπος πού αγάπησα τὸ περισσότερο στὸν κόσμο. Έπειτα ἔσκυφα σιγά-σιγά και τοῦ φίλησα τὴν ἄκρια τῶν μαλλιών του.

* *

Τὸ ἄλλο πρωτὶ τὸ μαγαζί του κλεισμένο. Τὸν περίμενα ν' ἀνοίξει. Δὲν ἤρθε.

Ρώτησα παντοῦ τί ἔγινε. Κανένας δὲ γνώριζε. Άφισα γιὰ πολὺ καιρὸ τὸ γράψιμο τοῦ μυθιστορημάτων ζητώντας νὰ τὸν εὔρω.

Τὸν καιρὸ αὐτὸ ἡ εἰκόνα του δὲν ἔμεινε μιὰ νύχτα χωρὶς νὰ φανερωθεῖ μπροστά μου, σὰν τὴν πρώτη εκείνη φορὰ πού μου παρουσιάστηκε.

"Έτσι πάντα ὄρθιος, ὡς τὰ γόνατα, με τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς, χωρὶς σακάκι φορεμένος τὸ ἴδιο ἐκεῖνο τὸ που-

κάμισο ἀπὸ σκοῦρο πανί, ὅπου ἔλαμπαν δυὸ γυάλινα ἄσπρα κουμπιά. Στεκόταν μελαγχολικὰ μπροστά μου και με κοιτάζε. Τὸ μέτωπό του πλατὺ ὅπου ἔπεφταν ἄπάνω του τοῦφες μολλιών μαύρων. Κρατοῦσε στα χέρια πάντα τὴ σφύρα ἐκείνη πού τὸν ἔβλεπα νὰ χτυπᾶει τὸ σίδερο.

Μιὰ νύχτα τοῦ μίλησα.

— Μαριαδιὰ πού είσαι; Πές μου ναρθῶ νὰ σε πάρω, ζωντανὸς είσαι γιὰ πεθαιμένος; Εἴσουν ἄνθρωπος με κορμὶ τὴν ὥρα, ὅταν μου μιλοῦσες ἐκείνες τίς νύχτες, ἢ νὰ μὴν είσουν νεκρὸς ζωντανεμένος γιὰ νὰ με βασανίζεις;

Μιὰ φορὰ ἔπεσα στα γόνατα και τὸν παρακάλεσα.

— Μίλησέ μου ἕνα λόγο, Δημήτρη· εὐὸ είσαι ὁ ἄνθρωπος, πού αγάπησα τὸ περισσότερο στὸν κόσμο.

Περίμενα καρδιοχτυπώντας ν' ἀκούσω τὴ φωνή του. Τίποτα· σιγαλιὰ ἀπόλυτη. Έυτερα, ἄμα χάθηκε, νόμισα πὸς ἄκουσα ἕνα ξεκαθαρισμένο ντάγκ, ντιούγκ σὰ νὰ χτυποῦσε ἡ σφύρα τους τὸ ἄμῶνι.

"Ἡ σκέψη μου γυρνοῦσε τώρα πάντα σε κείνον. Έγγραφα ἐνῶ ἡ φαντασία τὸν ἔφερεν ζωντανὸ μπροστά μου, ὅσο κι' ἂν πολεμοῦσα νὰ τ' ἀποφύγω.

"Ένα πρωτὶ ὀμιγλιασμένο νόμισα πὸς τὸν είδα ἀνάμεσα σ' ἕνα ξέσκυμα τοῦ κατνοῦ τῆς. Μὲ χαμηλωμένο πάλι τὸ κεφάλι, πλάγια ριχμένο πρὸς τὴ μιὰν ὠμοπλάτη σὰν πιεσμένο ἀπὸ ἕνα ἄόρατο βάρος.

"Έτρεξα ἀπὸ πίσω του φωνάζοντας.

— Μὴ φεύγεις, στάσου· πεθαίνω γιὰ νὰ σοῦ μιλήσω.

Εἴμουν παιγνίδι φαντασμῶν ἢ με εἶχαν τριγυρίσει ἠσικιώματα; Τὸν είδα νὰ γυρίζει ἄργα γιὰ νὰ με κοιτάξει. Τὰ μάτια του εἶταν περίλυπα και μελαγχολικὰ σὰν καμμιὰ ἄλλη φορὰ. Έσφιγγε πάντα τὴν πίπα μέσα στα δόντια.

Τὸν ξαναφώναξα κι' ἔτρεξα με διπλὴ γρηγοράδα. Στάθηκε μέσα στὴν ὀμίχλη λὲς και τὸν κατάπτε ἡ γαλάζια τῆς ἀγκαλιά.

Νόμισα πάλι πὼς τὸν ξαναεῖδα πνιγμένο σ' ἓνα ἀκρο-
γιάλι· ὅταν πλησίασα εἶχε χαθεῖ. Κάποτε πάλι μέσα σ' ἓνα
καράβι στὸ λιμάνι. Ξαναχάθηκε ἅμα πλησίασα.

Πήγαινα νὰ τρελλαθῶ.

Μ' ὄλη μου ὁμως τὴ ζάλη καὶ τὴν ἀγωνία πρὸ χωροῦ-
σα στὸ γράψιμο τοῦ μυθιστορήματος.

Κάμποσες μέρες ἡ εἰκόνα τοῦ Μαραθιά δὲν ξαναφά-
νηκε. Ἐβίασα τότε τὸ γράψιμο, πιὸ ἥσυχος καὶ βρισκόμουν
τώρα στὶς τελευταῖες σελίδες.

"Ἀξάφνα μιὰ νύχτα ἐνῶ τελείωνα ἓνα κεφάλαιο, ἐν-
νοιωσα νὰ μοῦ σταματάει πάλι τὸ χέρι χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ
τὸ προχωρήσω, ἴδια σὰν τὴν πρώτη ἐκείνη φορά. Οἱ τρί-
χες τοῦ κεφαλιοῦ μου ἀνωρθώθηκαν.

Γύρισα σιγὰ σιγὰ πίσω μου. Δὲν εἶταν πιά σήμερα ἡ
εἰκόνα μονάχα. Φάνηκε ὁ ἴδιος, σύγκορμος καὶ ὀλόκληρος
ὁ Μαραθιάς. Ἡ πόρτα, τὰ παράθυρα εἶταν κλειστά, ἀπὸ
ποῦ εἶχε μπεῖ ;

Στάθηκε βουβὸς κατάντικρά μου ὄχρὸς μὲ κύκλους
μαύρους κάτω ἀπὸ τὰ μάτια καὶ τὰ μαλλιά ἄνω κάτω.

Μὲ κοίταζε βαθειὰ καὶ μελαγχολικὰ στὰ μάτια.

"Ὑστερα ἀκούμπησε χάμω τὴ σφύρα πού κρατοῦσε,
σήκωσε ἀργὰ ἀργὰ τὰ χέρια καὶ ἀνοίγωντας τὸ πουκάμισο
μ' ἔδειξε ἀπάνω στὴ καρδιά μιὰ πλατειὰ πληγὴ ἀπὸ μα-
χαίρι.

Μὲ τὰ μάτια ξεκοχιασμένα ἀπὸ τὴν τρομάρα στάθηκα
καὶ τὸν ἔβλεπα μὴ μπορώντας λόγο νὰ ἀρθρώσω.

Σὲ κομᾶτι χάθηκε σὰν ἀγνὸς ἀπὸ μπροστά μου. Τό-
τες ξεφώνησα.

— Δημήτρη, ἄχ δυστυχισμένε μου Δημήτρη, σὲ σκό-
τωσαν, καῦμένε, ἄχ δυστυχισμένε μου Δημήτρη.

"Ἐπεσα ἀναισθητὸς στὸ πάτωμα. Ὅταν ἤρθα στὸν
ἐαυτό μου εἶχε ξημερώσει. Ἐτρεξα, ρώτησα παντοῦ. Τὸ

μεσημέρι ἔμαθα, ὅτι κάποιος εἶχε βρεθεῖ σκοτωμένος ἔξω
ἀπὸ τὴν πολιτεία. Εἶταν ὁ Μαραθιάς.

Κοιτόνταν σ' ἓνα χαντάκι. Ὁ ἴδιος, μὲ βαθειοὺς μαύ-
ρους κύκλους, φορεμένος τὸ πουκάμισο ἀπὸ ἀπλὸ σκοῦρο πανί,
ὅπου ἔλαμπαν δυὸ ἄσπρα γιάλινα κουμπιά. Στὸ πλάι του
χάμω, ἡ σφύρα, πού χτυποῦσε τὸ σίδερο. Μιὰ πλατειὰ
πληγὴ ἀπὸ μαχαίρι φαινόταν ἀπάνω στὴν καρδιά του.

"Ἐπλεε στὸ αἷμα.

"Ἐπεσα ἀπάνω του, κι' ἄρχισα νὰ κλαίω τραβῶντας
τὰ μαλλιά μου.

* *

Τὸν ἔθαψα σὲ μιὰν ἄκρια τοῦ νεκροταφείου καὶ φέ-
τεψα στὸν τάφο ἓνα μικρὸ κυπαρισιάκι.

Τὸ μνημα του τώρα εἶναι δικό μου, δικό μου μονάχα.
Ἐκεῖ μέσα ἔθαψα καὶ τὰ λίγα χαρτονομίσματα ἐκεῖνα, πού
εἶχε ἀγγίσει ἡ φτωγὴ ἐργάτισσα καὶ πού τὰ ἠῦρα στὶς
τσέπες τῶν αἱματωμένων του ρούχων.

Τὸ φυλάγω τὸ μνημα του ζηλιάρικα δικό μου. Δὲν
ἔρχεται κανένας ἄλλος ἔξδν ἀπὸ μένα, οὔτε γονιός, οὔτε
ἀδέρφι, οὔτε γυναῖκα.

Στὸ μυθιστόρημά μου, πού τελείωσα λίγες μέρες ὕστε-
ρα ἀπὸ τὸ θάνατό του ἔγραψα μιὰν ἀφιέρωση :

Στὸν πεθασμένο φίλό μου

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΡΑΘΙΑ

Σιδερά

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ



ΣΤΙΓΜΗ

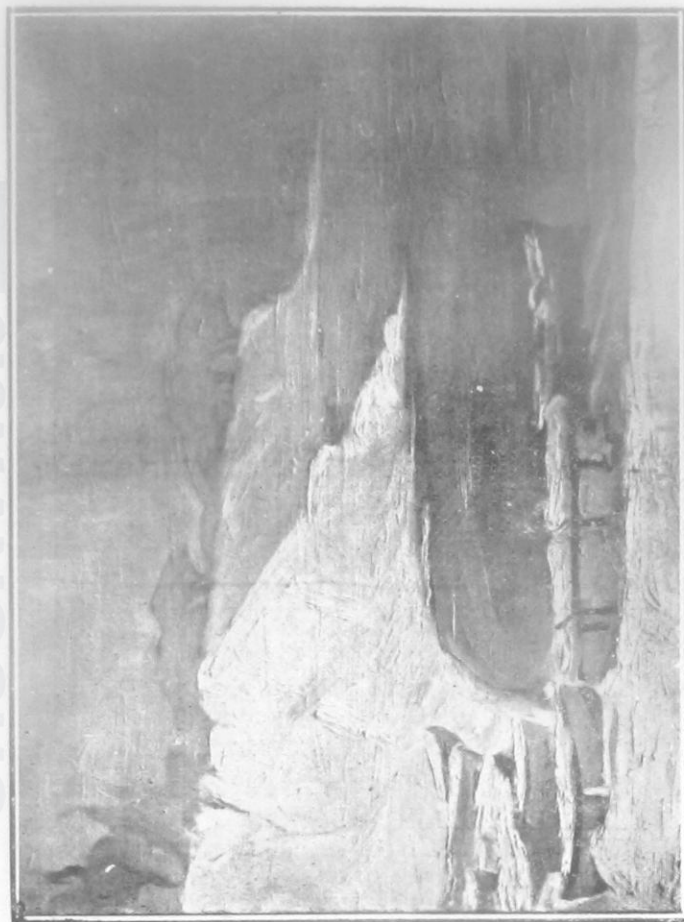
Κλείσε τὸ βιβλίο. Γεῖρε στὸ χαρτί
Κι' ἀπλωσε τὴ γνώμη στὸ σκληρό γιατί
Ποὺ μὲ βασανίζει
Μύλησε ποιητὴ
γιὰ τὰ ξαναρχίση ἔντονα ἢ γιορτὴ.

Μὲς τὰ μάτια διέμε. Παίξει τὸ βιολλί
Στὴν ψυχὴ μου τώρα, κι' ἓνα νόημα κλεῖ
Σιωπηλὸ ἦταν πάθος
Κι' ἔγινε φιλή
Δρόμο ἀνοίγει ῥόδων καὶ ξαναμιλεῖ.

Στῆς σκέψης τὰ βάρη μιὰ λάμψη ζεστή
Φέρνει ὅσες λαχτάρες. Δὲ θὰ βρῶ κλειστή
τῆς καρδιάς τὴ θύρα
Πῆς τραγουδιστῆ
Στὴ μνήμη σου ἀκόμα δὲν ἔχω σβυστή;

Τῶν τρανῶν ἐρώτων ἢ σπιθοβολῆ
Παραδείσιο κάμει τὸ ἔρημο κελί
Φῶς, χάρη, ἁρμονία
Δικὴ σου βουλή
Πότε θὰ φτερώση μιὰν ἐπιστολή;

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ



MEΓAPO
SISMANOGLIO
XAPH EAKHOPOYAYOU

XEIMONAW

Ο ΜΕΣΙΤΗΣ

Ἐχτύπησε, μιὰ μέρα, ἑλαφρὰ τὴν πόρτα τοῦ γραφείου μου, κι' ἐμπήκε μέσα, κρατῶντας τὸ κασκέτο του στὸ ἓνα χέρι, κι' ἓνα σακκουλάκι στὸ ἄλλο. Οὔτε τὸ ὄνομά του, οὔτε καμμιά σύσταση. Ἔβγαλε, μονάχα, ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα μαβὶ χαρτί καὶ ἀπλόνοντάς το στὸ τραπέζι μου ἑπάνω, ἄδειασε μέσα τὸ δείγμα ποὺ ἔκρατοῦσε.

— Ὁραῖο σιτάρι, μοῦ εἶπε. Καθαρὸ καὶ χοντρό. Εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς ἀγοράς».

Εἶταν τόσο λεπτὲς οἱ κινήσεις του, τόσο ταπεινὴ ἡ φωνὴ του καὶ παστρικιὰ ἡ ὁμιλία του, ποὺ σήκωσα βιαστικὰ τὰ μάτια μου, γιὰ ν' ἀντικρίσω τὴ μορφὴ του.

Γαληνεμένα κοίταζαν τὰ μάτια του, σὰν νὰ καθρέπτιζαν τὴν πιὸ ἀγνή καρδιά. Καὶ τὰ χεῖλη του μαραμμένα, σὰν ἀπὸ δυνατὸ παράπονο. Πάνω ἀπὸ τὸ σκοῦρο ποκάμισο ποὺ φοροῦσε, τὸ γλωμὸ του πρόσωπο ἔμοιαζε ξεχειλισμένο ἀπὸ πόνο.

Πόσο εύκολα, πολλές φορές, μᾶς πλημμυρίζει ξαφνικά και αὐθόρμητα τὸ αἶσθημα τῆς συμπόνιας, γιὰ νὰ πνίξει μέσα μας τοὺς πιὸ ἀτίθασσους ἐγωϊσμούς! Ὅταν συνήλθα ἀπὸ τὸ στιγμιαῖο τρικύμισμα τοῦ βαθύτερου ἑαυτοῦ μου, ἐνοιῶσα πὼς ὁ ἐπισκέπτης μου περιμένε τὴν ἀπάντησή μου, λαφροχαϊδεύοντας μὲ τὴν ἄκρη τῶν δαχτύλων του, τὸ δείγμα ποῦ μοῦ εἶχε φέρεi. Ἀυπήθηκα ποῦ δὲν εἶχα δουλειὰ σὲ σιτάρι, κείνη τὴν ἡμέρα.

Ὅμως γιὰ ν' ἀπολαύσω περισσότερο τὴ γαλήνια μορφή τοῦ ἐπισκέπτη μου, τὸν παρακάλεσα νὰ καθίσει. Τὸν ἔκαμα ἕνα σωρὸ ἐρωτήσεις γιὰ τὴν ἀγορὰ τῶν σιταριῶν, ἀκόμη και γιὰ ἄλλων εἰδῶν τιμές, τοῦ ζήτησα και μερικές ἐμπορικές πληροφορίες μὲ γενικώτερο ἴνδιαφέρον. Καὶ ἔπεφταν οἱ ἀπαντήσεις του καθάρεις, σύντομες, καλοζυγισμένες. Εἶταν ὁ συνομιλητής μου μελετημένος στὴν τέχνη του. Καὶ ἡ μελέτη του εἶταν βαθειὰ μπασμένη και ὄχι ριγμένη στὴν ἐπιφάνεια μονάχα τῆς γνώσης, σὰν ποῦ συχνὰ τὴν συναντᾶμε σὲ κάθε βῆμα τῆς σημερινῆς μας ζωῆς. Σηκώθηκε νὰ φύγει και τὸν παρακάλεσα νὰ περνᾶ συχνὰ γιὰ νὰ μοῦ φέρνει τίς γιγάτσες.

Ἡ φυσιογνωμία του μὲ ὄλες τίς δυνατὰ πολύχρωμες σφραγίδες τῆς, κράτησε γιὰ κάμποση ὥρα ἀπασχολημένη τὴ σκέψη μου. Ἡ φωνή του, σὰν νὰ εἶχε τυλωθεῖ πάνω στίς λεπτότερες ἀκρίτσες τῶν νεύρων μου. Ἐβλέπα ἀκόμη σὰν μπροστά μου τὸ ξερακιανὸ πρόσωπο, ποῦ τὸ φρέζωνε τόσο ἀλύπητα τὸ σκοῦρο φανελένιο ποκάμισο.

* *

Τὸν συναντοῦσα συχνὰ τὸ μεσίτη στὸ δρόμο, νὰ κυνηγᾶει τὸ ψωμί του μὲ δείγματα πάντοτε στὸ χέρι. Τίς φορές ποῦ κατέβαινα νωρίς στὴ δουλειά, τὸν διάκρινα σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς πλατείας ποῦ βρίσκεται τὸ γραφεῖο μου, νὰ

διαβάζει ἐφημερίδες, ἀναμένοντας ν' ἀνοίξουν τὰ μαγαζιά ποῦ θὰ τὸν ἐβαζαν σὲ κίνηση. Τὰ μεσημέρια του τὰ περνοῦσε τὰ περισσότερα στὴν ἴδια πλατεία, καθισμένος στίς κάσες ποῦ εἶσαν σωριασμένες στὴ σκάλα. Κρατοῦσε πάντοτε ἕνα βιβλίο. Τίς πιότερες φορές ἔτρωγε τὸ μεσημεριανὸ του διαβάζοντας.

Στὸ γραφεῖο μου ἀνάβαινε σπάνια. Καὶ θὰ ἔλεγε κανένας πὼς περισσότερο γιὰ νὰ μὲ ἴδει ἐρχότανε παρὰ γιὰ νὰ κάμει δουλειά. Κάποτε τὸν ρώτησα ἂν ἐβγαίνει τὸ καρβέλι. — «Δύσκολα» μοῦ ἀπάντησε ξερὰ ξερὰ, και ἐφυγε βιαστικά σὰν νὰ συχαινότανε τέτοις κουβέντες.

Μιὰ μέρα τὸν εἶδα νὰ βγαίνει ἀπὸ ἕνα γειτονικὸ ζαχαρεῖζίδικο. Ἐζήτησα μερικές πληροφορίες γιὰ λόγου του, ἀπὸ τὸν καταστηματοῦρχο, ποῦ εἶταν φίλος μου. — «Πολὺ τίμιος, μοῦ εἶπε, γιὰ τὸ ἐπάγγελμα ποῦ ἐδιάλεξε. Ποτὲ δὲ θυμάμαι νὰ μοῦ κλείσει μιὰ δουλειά. Εὐτυχῶς τὸν ἀγαπᾶ τὸ ἰσνάφι μας και τὸν στέλνουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ οἱ συνάδελφοί μου γιὰ κᾶτι μικροαγορές τους, σὰν ποῦ θὰ ἔστελναν ἕνα τους ὑπάλληλο. Ἔτσι κατορθώνει νὰ μὴν πεθάνει στὴ ψάθα»...

Ἐφτασα στὸ γραφεῖο μου και ἡ σκέψις μου εἶταν ἀκόμη θλιβερὰ ἀπασχολημένη μὲ τίς πληροφορίες τοῦ ζαχαρεῖζι. Καὶ ἡ καρδιά μου βαρεῖ ἀπὸ συμπάθεια γιὰ τὸν μεσίτη. Καὶ προσπαθοῦσε, πονεμένη ἡ μνήμη μου, ν' ἀνατρέξει ὄλο τὸ διάστημα τῆς γνωριμίας μας, γιὰ νὰ ξεχωρίσει μερικά χαρακτηριστικά τῆς συμπεριφορᾶς του. Καὶ θυμήθηκα ποῦ μιὰ μέρα μπῆκε πάλι στὸ γραφεῖο μου μ' ἕνα δείγμα στὸ χέρι. Μὲ βρῆκε νὰ μιλῶ μὲ κᾶτι ἄλλους ἐπισκέπτες ὅμως, τὸν παρακολούθησα μὲ τὴ μισή μου προσοχή. Κάθησε κοντὰ στὸ παράθυρο, κ' ἄνοιξε στὸ γόνατό του ἀπάνω τὸ δείγμα ποῦ βαστοῦσε. Ξαφνικά, τὸν εἶδα νὰ τεινάζεται, σὰν ἀπὸ δυνατὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα.

Ἄστραψαν τὰ μάτια του καὶ χρωματίστηκε τὸ ξερακιανό του πρόσωπο. Εἶδα ἀκόμη, νευρικά τὰ κοκκαλιάρικα δάχτυλά του, κάτι νὰ ξεδιαλέγουν ἀπὸ τὸ δείγμα μέσα, καὶ νὰ τὸ τεινάζουν ὀργισμένα ἀπὸ τὸ παράθυρο.

Ἔσπερα ἔφυγε βιαστικά, χωρὶς σὲ κανένα νὰ εἰπεῖ τίποτε.

Ἔτρεξα καὶ τὸν πρόφτασα στὴ σκάλα— «Δὲν ἔπρεπε μοῦ λέγει, μὲ κατεβασμένο τὸ κεφάλι, νὰ γίνεῖ ἔτσι. Δὲν εἶταν αὐτὸ δείγμα! Συμπάθησέ με. Μὲ γέλασε τὸ σκοτεινὸ μέρος ποῦ τὸ πῆρα».

Εἶδα πὼς τὰ μάτια του εἶχαν ὑγράνει. Κι' ἔνοιωσα ὄλο του τὸν πόνο νὰ σκεπάζει καὶ τὴ δική μου τὴν καρδιά.

* *

Εἶταν ἓνα μεσημέρι τοῦ Ἰουλίου. Ἔβραζε ὁ κόσμος. Νόμιζες πὼς δὲν εἶχε μείνει γύρω μας ἀτμόσφαιρα γιὰ ν' ἀναπνεύσομε. Οἱ καλοστοιβαγμένοι σωροὶ λεπониῶν τῆς πλατείας, μοῦ ἔστειλαν ἀπὸ τὸ παράθυρο σὰν ἑλαφροξυνημένο τὸ δυνατὸ τους πεμπτάρωμα. Γερμένος στὸν καναπέ, προσπαθοῦσα διαβάζοντας νὰ περάσω τίς πληχτικές μεσημεριάτικες ὥρες. Ἐνας σιγαλὸς χαιρετισμὸς μ' ἔκαμε νὰ διακόψω τὴν ἀνάγνωσή μου. Χάρηκα ποῦ ξαναέβλεπα τὸ μεσίτη. Εἶμουνα μόνος στὸ γραφεῖο καὶ μ' ἔκυριεύσε ἡ περιέργεια νὰ μάθω μερικὰ περισσότερα πράγματα ἀπὸ τὴ ζωὴ του.

— «Εὐτυχησμένος, μοῦ λέγει, εἶσαι, ποῦ, γιὰ ξεκούραση καταφεύγεις στὴ μελέτη.

— «Ὅχι δὲ καὶ ἐσύ, μελέτη! Νὰί ἔτσι, γιὰ νὰ περάσει ἡ ὥρα» τοῦ ἀπάντησα, μὲ πονηριά, καὶ τοῦ ἐπρόσφερα ἓνα κάθισμα.

Πέρασαν μερικὲς στιγμὲς σιωπῆς κι' ὁ ἐπισκέπτης μου ξανάρχισε: «Μελέτη! Ἄπὸ τοῦ σχολειοῦ τὰ χρόνια! Τότες

ποῦ εἶχαμε τοῦ βιβλίου μονάχα τὴ φροντίδα». Καὶ εἶμαι στὰν πνιγμένοι στὰ χάρδια τῶν πόθων καὶ τῆς ἐλπίδας. Στὸ σπῆτι ὄλοι μᾶς ἔδωξαν τὸ στερέωμα τῆς ἐπιτυχίας. Καὶ οἱ εὐχὲς τους μονάχα γιὰ τ' ἀστέρια, τοὺς σκοποὺς τῆς λαχτάρας μας. Καὶ στίς τάξεις μέσα οἱ φωτισμένοι δάσκαλοι, κι' ἐκεῖνοι μὲ προσεκτικὰ λόγια, πολλὲς φορὲς εἰλικρινὰ κι' ἐνθουσιώδη, μᾶς ὠθοῦσαν γιὰ ν' ἀτεινίζομε τοὺς ἀνωτέρους προορισμοὺς. Ὡ, γιὰτὶ νὰ μὴ φαρδαίνουν, γιὰτὶ νὰ μὴ μᾶς παρακολουθοῦν πιότερο τῆς οἰκογένειας οἱ ἐνθάρρυνσοι καὶ γιὰτὶ ἡ κοινωνία νὰ μὴν εἶναι ἡ ἀντάξια συνέχεια τοῦ θρονίου; Πόσο ζωντοὶ θὰ μᾶς κρατιοῦνταν τότες οἱ πόθοι γιὰ τὴ μάθηση καὶ δροσερὲς γιὰ τὴν πρόοδο οἱ ἐπιθυμίαι!

Σώπασε γιὰ μιὰ στιγμὴ. Καὶ εἶδα πυρωμένα τὰ μάγουλά του καὶ ὑγροφωτισμένα τὰ μάτια του. Κι' ἐξακολούθησε: «Ἀριστοῦχοι ἀπόφοιτοί! Κρατοῦμε τὸ λαμπρὸ μας δίπλωμα καὶ θεωροῦμαστε σὰν περηφάνα καράβια, ποῦ πλουσιοαρματωμένα, μόλις γλυστρήσαμε ἀπὸ τὴ σκάρα μας. Ὅμως ἡ ζωὴ πέλαγος. Καὶ κύματα τρανὰ καὶ φουρτούνες ἀναποδογυρίστες γιομάτη. Κι' ἔρχονται στιγμὲς, ποῦ τὸ πανώριο τὸ σκάφος ζητάει τὴ σωτηρία του σὲ ἓνα κάβο. Νὰί σὲ ἓνα κάβο! Κι' ἂν δὲν βρεθεῖ ὁ κάβος, συντρίμια ἢ ὠμορφιά καὶ ἡ περηφάνεια, καὶ στὴ θάλασσα οἱ πόθοι καὶ οἱ ἐλπίδες». Ἐσταμάτησε πάλι, κι' ἔσκούπισε τοὺς κροτάφους του. Τὸν ἄφησα νὰ ἡσυχάσει λίγο καὶ μὲ τὴν ἴδια περιέργη πονηριά τὸν ρώτησα:

— «Τελείωσες, τοῦ λόγου σου, τὸ γυμνάσιο;»

— «Μακρὰ καὶ βιθεῖα ἱστορία! Τὴν κρύβω μέσα μου σὰ φριχτὴ δική μου ἁμαρτία. Θέλω μονάχος μου νὰ εἶμαι, τῆς μοίρας μου τὸ τυρανισμένο θῦμα. Μοῦ ἔρχονται ὅμως στιγμὲς, ποῦ γλυκαίνουν οἱ πόνοι μου. Ξεχνῶ τοὺς ὄρκους κι' ἀνοίγω διάπλατα τὴν καρδιά μου. Νὰ σὰν

καληώρα! Σάν συναντήσω τη συμπόνοια. Περήφανο και ζηλέμενο πλουσιοαρματωμένο καράβι! Μά ένα ένα τὰ πανιά κουρελιαστήκαν σέ μανιασμένους ανέμους. Και τὰ σκοινιά κοπήκαν κι' αὐτά. Και τὸ σκάφος ὀλόκληρο ξεχαρβαλώθηκε.

Ὡσπου νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο, ἐγώ, τὸ πρῶτο παιδί τῆς φαμέλιας μου, εἶδα τὸ θάνατο τῶν πέντε ἀδελφαιῶν μου. Γεννιόταν ὅλα ζωηρά και καλοκαρῶμένα. Μά ὕστερ' ἀπὸ λίγο, ἔσβηναν, χωρὶς πόνους, χωρὶς καμμία φανερωμένη ἀρρώστεια, ἔσβηναν σάν μικροῦλικοι και φρεσκοφυτευμένα φυτά, πού ἔξῃσαν ὁ κηπουρὸς νὰ τὰ ποτίσει. Κανένα γιατρικὸ ἀπὸ τῶν γονιῶν τὴν ἀγάπη. Και ἡ ἐπιστήμη, ἀνήμπορη κι' αὐτὴ νὰ σταματήσει τὸ χαμό! Ὡ, τοῦ νοῦ μου τὰ πετάγματα. Ἀπόφοιτος τοῦ Γυμνασίου, εἶχα ὀρκιστεῖ νὰ ἐκδικηθῶ τὴν προδότρια ἐπιστήμη. Ποθοῦσα νὰ μπῶ στὰ ἱερώτερα μυστικά της, και ὕστερα' γιατρός, προφήτης, σωτήρας, Θεός, ὅπως θέλεις πᾶστο, νὰ φανερωθῶ σὲ σπιτικά, πού ἀπὸ τὸ λαιμὸ τὰ ἔχει ἀρπάξει ἡ κακὴ μοῖρα, σὲ σπιτικά σάν τὰ δικὰ μας, και νὰ παλαίψω ἴσως τὴν τελευταία μου ἀναπνοὴ μὲ τὴν καταστροφή. Ἡ συμπόνοια, σοῦ εἶπα, μ' ἀνοίγει τὴν καρδιά. Ὁ πατέρας μου, θάλλει κι' ἐκεῖνος, στὰ νεῖατα του νὰ σβήσει τὴ δαίμα τῆς ἀστοκαμένης σάρκας του. Κ' εἶτανε σάπιο τὸ κορμὶ πού ἀγκάλιασε. Κι' ἐκάηκε στὴ φρικωδέστερη ἀπὸ τίς κόλασες. Νὰ κόλαση! Οὔτε τοῦ Δάντη, οὔτε τῆς θρησκείας! Κι' ὕστερα, νομίζοντας πὼς εἶχε διώξει τὸ κακὸ ἀπὸ μέσα του, διαλέξε τὴν ἀγνὴ χωριατοπούλα, τὴ μάννα μου, γιὰ νὰ σπείρει μέσα της τὴ διαιώνισή του. Κι' ἔσπειρε τὴν ἐκμηδένισή τῆς παραγωγῆς του, ἀπὸ τὸ σπόρο της. Κι' ἔσπειρε τὴν καταστροφή ἀπὸ τὴ ρίζα τῆς ὑπαρξῆς του. Κι' ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, σάπιο, πιά δέντρο, σωριάστηκε πρὶν νὰ ἐτοιμασθῶ ἐγὼ γιὰ τίς ἀνώτερες σπουδές. Πατέρες! Τύφλα! . . . Πῆρε μερικές

βαρσιές ἀναπνοὺς και πιά καταβλημένους, μὲ σιγανότερη φωνὴ ξανάρχισε . . .

«Πέρασαν τριάντα χρόνια, πάνω κάτω, ἀπὸ τότε. Και βλέπεις αὐτὸ τὸ μουντὸ φανελένιο ποκάμισο πού φορῶ; Εἶναι βαμμένο μὲ στὴ θλιβερὴ θύμιση ὅλης τῆς φαμέλιας μας, γιατί, πρὶν λίγο καιρό, ἔσβησε και ἡ ἀγνὴ χωριατοπούλα, ἡ μάννα μου. Ἐγώ, μονάχα, ἀπὸ τὸ σπιτικὸ μας! Ἄραγε γιὰ πόσο ἀέσμα; Μουντὸ φανελένιο ποκάμισο! Θλιβερὴ σημαία ποῖς ξαίρει πόσο πολυἀριθμῆς κοινότητας πού πέρασε ἀπὸ τὰ ἴδια μαρτύρια μ' ἐμένα. . .»

Ἡ ἐπίσκεψη κάποιου πελάτου μου, διέκοψε τὴ μαρτυρικὴ ἀνάμνηση τοῦ μεσίτη. Ἐνοιωθα πιεσμένη τὴν καρδιά μου και τὸ σφιγμὸ νὰ μοῦ ζαλλίζει, κοπανῶντας τὸ κεφάλι.

Κυλοῦσαν οἱ μέρες και δὲ μπορούσα ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴ θύμιση τῆς θλιβερῆς ἱστορίας. Θαρροῦσα πὼς ὅλες μου οἱ αἰσθήσεις εἶχαν βαρειά σκεπαστεῖ ἀπὸ ἐπίφοβη εὐαισθησία. Γύρω μου, ἡ παραμικρὴ δυστυχία, μοῦ θύμιζε τὴν κόλαση τοῦ μεσίτη. Τὸ μουντὸ φανελένιο του ποκάμισο, πελώρια σημαία εἶχε γίνει, πού μοῦ σκέπαζε ὅλο μου τὸν ὄριζοντα.

Ἐνα πρωινὸ τοῦ φθινοπώρου, ἔλαβα στὸ γραφεῖο μου ἕνα ὠραῖο μπουκέτο ἀπὸ χρυσάνθεμα. Μαζὶ κι' ἕνα γράμμα: «Σοῦ στέλνω μερικά ἀπὸ τὰ ἄνθη, πού χρόνια τώρα καλλιεργῶ μὲ ὅλη μου τὴν ἀφοσίωση, ἀφοῦ δὲν ἔπρεπε νὰ καλλιεργήσω ἀνθρώπους. Τὰ προτιμῶ ἀπὸ τὴ σάπια σπορά τοῦ πατέρ μου. Σὲ χαιρετῶ. Δὲ μπορῶ νὰ εἰπῶ, πὼς δὲ θὰ σὲ ξαναἰδῶ πιά. Σ' ἕνα τροχὸ ἐπάνω μᾶς ἔχει δέσει ὅλους μας ἡ μοῖρα. Και ὑπάρξεις πού ζοῦν στὴν ἴδιαν ἀστάθειαν ἀπάνω, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ συναντηθοῦν στὸ σήκωμα και στὸ πέσιμό τους». Ρώτησα, ἀπὸ τότε, πολλοὺς γνωστοὺς ἂν ἤξαιραν τίποτε γιὰ τὸ μεσίτη. Κανένας, τίποτε.

«Θά πέθανε, μου λέγει, αδιάφορα, μιὰ μέρα, ὁ ζαχαρετζής ὁ γείτονάς μου. Φαίνεται νὰ ὑπόφερνε ἀπ' ὄλα, τελευταία».

* *

Ἄνοιξη! Συνόδεψα ἀπὸ τὸ Γυμναστήριο τὴν ἀθλητικὴν ὀμάδα τοῦ Συλλόγου, πού πήγαινε στὸ Στάδιο γιὰ τὴν πρώτη τῆς προγύμναση. Ὁ ἥλιος, λὲς κι' ἐβιαζότανε νὰ σκορπίσει στῆ γῆ, τὴ θερμότητα πού τοῦ εἶχαν ἐμποδίσει οἱ σκεπασμένες μέρες τοῦ χειμῶνα. Τὰ φιλιὰ του στὸν κάμπο ξυπνοῦσαν μιὰ θορυβώδη δημιουργία. Ἐσφύριζαν τὰ νεροχρτασμένα χῶματα, κι' ἀνάμεσά τους, οἱ σαπισμένες σπορές, ἔστελναν βιαστικά τις ὀλόδροσες φύτρες τους στὸ θερμὸ φῶς. Καινούργιοι χυμοὶ διάτρεχαν τὰ ὠμορφοξυπνισμένα δέντρα, κουβαλῶντας φύλλα καὶ ἄνθια, ἴσαμε τὰ πιὸ ἀπόμερα κλαδάκια τους. Οἱ κορμοὶ τους, μὲ θριαμβευτικὸ τρακάρισμα, ἀνάγγελλαν τὸ χρονιάτικο μεγάλωμά τους.

Κάθισα ἀντίκρουσιδὸν ἥλιο, στὴν ἀπαλή ἀπάνω, χλόη. Μαζύ μου, τρεῖς ἀθληταί, τελειόφοιτοὶ γυμνασίου· ὁ ἥλιος ἀγκάλιασε τὰ γυμνωμένα καλοεργασμένα τους σώματα, κι' αὐτὰ ἔνοιωσαν τὴ γλυκύτερη χαρὰ τῆς ὀμορφότερης ζωῆς. Καὶ τὸ πανηγύρι πού γιόρταζε ἡ Φύση, γιὰ τὸ ξανακαινούργιομά της. Κι' ἀνάβλυζαν ἀπὸ τις ἠθικὲς πηγές τους οἱ καλλιτεχνικώτερες ἐκδηλώσεις, σὰν πού ἀπὸ τις σάρκες τους ξεπεριόταν οἱ ὠραιότεροι ρυθμοὶ. Ὁ στίβος ἀστραπτε ἀπὸ ἀναταλόνηση λεβεντιά.

Δίσκοι καὶ ἀκόντια διέγραφαν ὠραία τόξα στὸν ἀγέρος. Οἱ δρομεῖς γυμναζότανε νὰ κανονίσουν τὴ σκελιά τους. Κοντὰ μας γενόταν τὰ πηδήματα.

Μπροστά στὸν τέτοιον νεανικὸν ὄργασμό, ἕνας ἀπὸ τοὺς τελειόφοιτους, ζωντάνεψε μέσα του τοὺς ὀμηρικὺς

ἀγῶνες, καὶ ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλει ἀπὸ τὸ Ψ τῆς Ἰλιάδας:
Κι' ὁ Ἄχιλλέας τὸ λαὸ βαστάει αὐτοῦ καὶ στήνει
Μεγάλο ἀγῶνα, κι' ἐβγαζε βραβεῖα ὄχ τὰ καράβια.

Καὶ στάθηκε ὀρθίος στοῦ στρατοῦ τὴ μέση καὶ τοῦσεῖπε:
«Τ' Ἀτρέα γιοὶ κι' οἱ ἄλλοι ἔσεις φτεροποδάτοὶ Ἀργίτες,
Νὰ ἀλόγων στέκουσιν ἔτοιμα βραβεῖα, ἀφτὰ μπροστά σας».

Ὅμως ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ προπονητή. Προσκαλοῦσε, τώρα, γιὰ τὸ ἄλμα εἰς μῆκος. Ὁ τελειόφοιτος πετάχτηκε ἀρμονικὰ ἀπὸ τὴ θέση του, ἔκαμε μερικὲς ρυθμικὲς ὠλάσεις μὲ ἀνατάσεις τῶν χειρῶν, πῆρε βαθύτατες ἀναπνοές, τείναξε τὰ πόδια του τεντωμένα σ' ὄλες τις διευθύνσεις, γιὰ νὰ τὰ ζεστάνει, κι' ἔτρεξε κατὰ τὸ μέρος πού τὸν περιέμεναν οἱ συναγωνισταί του. Ἀπάγγελλε πάλι:
«Μὰ τὸ στερνὸ δὲσαν ἔτρεχαν πιὰ δρόμο, τότες κάνει
Παράκληση ἀπὸ μέσα του στῆς Ἀθηνᾶς· τὴ χάρη:
Θεά, ἀκουσέ με! Ἡ χάρη σου τὰ πόδια ἄς μοῦ φτερώσει!»

Τὸν εἶδαμε, τότε, σὰν ἀστραπὴ νὰ φύγει πάνω στὸ δρόμο τοῦ παλμοῦ. Ἀκούστηκε δυνατὸ τὸ τελευταῖο πάτημα τῆς φόρας, καὶ μὲ μαζεμένα τὰ πόδια, ταχὺς σὰν ὀβίδα, τὸν καμαρώσαμε νὰ πέφτει μακρὰ στὸ σκάμμα, ἀφοῦ διέγραψε στὸν ἀέρα ἐλαφρὴ καμπύλη. Χειροκροτήματα καὶ φωνὲς ὑποδέχτηκαν τὴν ὠραία ἐπιτυχία. Μὰ ξαφνικὰ, μιὰ βουβὴ κατσοφυὰ ἐσκέπασε τὸ Στάδιο ὄλο. Ὁ ἄλτης εἶχε πληγωθεῖ. Τὰ καρφιά τοῦ ἑνὸς σπάϊκι, εἶχαν ξεσκίσει τὸν ἀστράγαλο τοῦ ἄλλου ποδιοῦ, μέσα στὸν ἄμμο!

* *

Στὸ νοσοκομεῖο, ὕστερ' ἀπ' τὸ καθάρισμα καὶ τὸ φάσκωμα τῆς πληγῆς, ξαλωμένος ὅπως εἶταν ὁ πληγωμένος στὸ κρεβάτι του, κοιτάζοντάς μας, τὸ γιατρὸ κι' ἐμένα

μέ ειρωνικό για την άτυχία του χαμόγελο, εξακολούθησε τη ραψωδία :

«Και στο βραβείο ότι εΐτανε σέ λίγο νά χοιμήσουν
Βλάπτει τόν Αΐα ή 'Αθηνά, και νά ! γλυστράει πατώντας
Σβουνιά χυμένα πούταν κεί μουγκρόφωνων βωδιώνε,
Πούσφαζε τού Πατρόκλου πριν ό άγιος 'Αχιλλέας.
Και πέφτει, και τού γιόμισαν, σβουνιά τό στόμα, οί μύτες».

Όμως, ό γιατρός κατάλαβε τό πικρό παράπονο τού άθλητή και χαϊδεύοντάς του τό μέτωπο, έσυμπλήρωσε :

«Τότε άρπάει τού γέρου ό γυιός Λαέρτη τήν κριντήρα
Σάν ήρθε πρώτος κι έμεινε τό βόδι για τόν Αΐα».

* *

Φεύγοντας, μέ συνόδευε λίγο ό γιατρός. «'Άλλον έναν έφηβο, μου λέγει μās έφεραν σήμερα. Μά πόσο διαφορετικό από τό δικό σου. Κι' εκείνος μās άπάγγελνε, άσυνάρτητα όμως, Πατερικές τρανές άμαρτίες».

Κουβεντιάζοντας, είχαμε φτάσει στην είσοδο τού φρεσκομείου, κι' έπαρακάλεσα τό γιατρό νά μέ συνοδεύσει για νά γνωρίσω τόν τρελλόν έφηβο...

* *

Κατέβαινα τή σκάλα σκοτωμένος. 'Η βαθειά συμπόνια για τήν καταδικασμένη άθώα νιότη, λές και μου είχε στραγγάλισι σέ μερικές στιγμές, όλη τή δροσιά που μέ είχαν ποτίσει οί ώρες τού σταδίου. 'Αμίλητος, έσφιγγα πιά τό χέρι τού γιατρού, για νά τόν άποχαιρητήσω.

Όμως, αντίλήφθηκα πώς τά μάτια του, κοιτάζοντας πλάγια, κάτι μου έγνεφαν. Στο άναμεταξύ κάποιος μās είχε πλησιάσει. Έμοιαζε σά σκελετός, σκεπασμένος μέ τό μαντύά άρρωστου τού νοσοκομείου, σφιγμένος στη μέση μέ μιá ζώνη. Στο αντίκρισμα τής φυσιολογίας του, συγκλο-

νίστηκα όλόκληρος. Είχα κοντά μου παραμορφωμένα άνθρωπίνα έρείπια, μά που όι χοντρές γραμμές τους, μου έζωντάνευαν κάποιο γνωστό συμπαθητικό πρόσωπο. 'Ηρτε κοντά μου-κοντά μου, και προσφέρνοντάς μου ένα πλούσιο μπουκέτο από όλόδροσα πολύχρωμα τριαντάφυλλα: «Σου τό είπα εγώ κάποτε» μου σιγολέγει. «Σ' ένα τροχό έπάνω μās γυρνάει ή μοίρα. Εύκολο νά συναντηθούν δυό παλιοί γνωστοί στο σήκωμα, είτε στο πέσιμό τους. Κράτησε αυτά μου τά τριαντάφυλλα. Είναι δημιουργήματα δικά μου και τά προτιμώ από τή σάπια σπορά τού πατέρα μου».

Έρριψε χάμου τά θολωμένα μάτια του και σέροντάς τό έρειπωμένο του κορμί, γύρισε στην καλλιέργεια τών λουλουδιών του.

«Όμοια τραγωδία μέ τού έφηβου που γνώρισες πριν λίγο, ψιθύρισεν ό γιατρός άκεφα, σάν μιλώντας μέ τόν έαυτό του. Είναι ό μανιακός κηπουρός μας».

Έρριψα κι' εγώ κάτω τό κουρασμένο μου κεφάλι, κι' έφυγα, χωρίς ούτε νά ψιθυρίσω νά μορээσω...

Ό γιατρός μονολογούσε ακόμα... «και ήσυχάζει μονάχα καλλιεργώντας λουλούδια...»

Πόλη 1929.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ



ΕΙΔΩΛΑ

Λησμονημένα είδωλα περασμένης εποχής! Σὰς ἀντικρύζω μὲ συμπάθεια κάθε φορά πού βλέπω γονατισμένους στά βάρθρα σας καινούργιους πιστούς. Θυμῶμαι τὰ χρόνια πού ἐκήρυττα μὲ πάθος τὴν ἀθάνατή σας δόξιν καὶ ἤμουν ἔτοιμος ν' ἀντιμετρηθῶ μὲ κάθε ἀρνητὴν τῆς ἀξίας σας. Λεγεῶνες θαυμαστῶν σὰν καὶ μένα ἦρθαν καὶ πέρασαν ἀπὸ τοὺς βωμούς σας. Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἔμειναν ὡς τὸ τέλος σταθεροὶ στ' ἀρχικά τους ἰδανικά; Ἔνας ἕνας λιποτακτοὺν οἱ ἔμπνευσμένοι θεράποντες καὶ μένουσι μονάχα ὅσοι τυφλωμένοι ἀπὸ τὴ παλιά σας λάμψιν δὲν ἤμποροῦν ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τους γιὰ νὰ δοῦν τὴν καινούργια κοσμογονία. Καὶ στοὺς θρόνους τῶν παλαιῶν ἀρχηγῶν, πού μὲ φανατισμὸν γεννημένον ἀπὸ πεποίθησιν ἦσαν ἔτοιμοι νὰ θυσιασθοῦν, ἀνέβηκαν ἀσυνείδητοι συμφεροντολόγοι, ἀνήθικοι ἐκμεταλλεῖται τῆς ἀφελείας τοῦ πλήθους δίχως καμμίαν ἀρχὴν καὶ πεποίθησιν. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν

αὐτοῦ τίθεισιν ὑπὲρ τῶν προβάτων αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ καινούργιοι ποιμένες κουρεύουσι μονάχα κι' ἀρμέγουν τὰ πρόβατα, γδέρνουν τὰ πτώματα καὶ φεύγουσι σὰν τοὺς λαγούς στὸν μικρότερο κίνδυνον.

Γυρίζω πίσω καὶ λογαριάζω τὸν δρόμον πού κάναμε. Σὲ κάθε χαράδρᾳ, κάθε πλαγιᾷ καὶ μονοπάτι ἀφήσαμε μερικὸς ἀγαπημένους συντρόφους. Θέλω νὰ φωνάξω δυνατὰ γιὰ νὰ μ' ἀκούσουν ὅλοι ὅσοι μέινανε πίσω κουρασμένοι, θέλω νὰ τοὺς ἐνθαρρύνω γιὰ νὰ βάλουν τὰ δυνατὰ τους, θέλω νὰ τοὺς διηγηθῶ τὰ θαυμάσια φαινόμενα πού μᾶς μαγεύουσι στὸν ἀνοιχτὸν ὀρίζοντα τῆς κορυφῆς. Ἄλλ' ἡ φωνή μου πλίνεται προτοῦ νὰ φθάσῃ στ' αὐτιά τους. Ἐίμεθα τόσο μακρὰ, καὶ τὰ κοράκια τὰ μαζεμένα πάνω στὰ σφοδρία κάνουν τέτοιον δυνατὸ θόρυβον!

Νάτος ἐκεῖ κάτω ὁ παλιὸς μου δάσκαλος μὲ τὴ θωριὰ κίτρινη καὶ τὴ μέση λυγισμένη. Ἐξακολουθεῖ νὰ κουνῆ νευρικά τὴ λεπτὴ του βέργα καὶ ν' ἀγορεύῃ μὲ βραχνιασμένη φωνὴ γιὰ τὴν ἀθάνατη γλῶσσα τῶν προγόνων. Χωρὶς νὰ τὸν ἀκούω καταλαβαίνω τί λέγει. Τὰ ἴδια ἐπαναλαμβάνει, χρόνια τώρα, σ' ὅλους πού περνοῦν ἀπὸ κοντὰ του. «Κατὰρα εἰς τοὺς μαλλιαρούς! Τοὺς ἀργυρωνήτους δολοφόνους τῆς γλώσσης!» Βουίζουν ἀκόμη στ' αὐτιά μου μερικὲς κομμένες φράσεις «Δυοῖν θάτερον... Τούτων οὕτως ἐχόντων... Ἔσσετ' ἡμαρ...» Κι' ὁ περισσότερος κόσμος περνᾷ χωρὶς νὰ τὸν προσέχη. Θέλω νὰ τοῦ φωνάξω: Δάσκαλε, δὲ βαστοῦν πιά τὰ δικά σου πόδια νὰ μᾶς ἀκολουθήσης. Μὴν ἀπασχολεῖς ταυλάχιστον τὰ παιδιά πού βιάζονται νὰ μᾶς προφθάσουν. Κάθησε νὰ ξεκουραθῆς στὴ σκιά τοῦ εἰδώλου πού δὲν μπορεῖς ν' ἀποχωρισθῆς. Θὰ εἶσαι ὁ καλύτερός του φύλακας.

Λίγο παρέκει, γύρω ἀπὸ ἕνα κακότεχνον εἶδωλον στημένο βιαστικά, διακρίνω στριμωγμένα βυζανιάρικα μωρὰ

και χαϊδεμένα κοπέλια που δεν άντέχουν στους μακρινούς δρόμους. Φωνάζουν όλα μαζί χωρίς να μπορούν να συννενοηθούν. Θυμούνται μερικά λόγια που άκουσα περνώντας από τη γειτονιά τους. «Κάτω οι κανόνες, κάτω ή δορθογραφία! Θάνατος στο δάσκαλο με τη βέργα. Ζήτω ή ελευθερία στη γλώσσα και τη σκέψη. Είμαστε όλοι άρχηγοί!» Θέλω να τους φωνάξω: Κρίμα που χάνετε τα νειάτα σας στη σκοτεινή κοιλάδα και τον καιρό σας σε παιδιάτικες φωνές. Ρίξτε κάτω το σάπιο είδωλο και κουρασθήτε λιγάκι για να άνεβήτε πιο ψηλά να απολαύσετε ωμορφιά και χάρι.

Μακρινά στη πλαγιά του βουνού, μέσα σε ένα πυκνό δάσος μπαίνουν και χάνονται κοπάδια πιστών σκυμμένων, με βήματα κλονισμένα. Εκεί βρίσκεται το σανατόριο που δέχεται τους αδυνάτους οργανισμούς και τους δίνει παρηγοριά. Θαρρώ πως βλέπω στην είσοδο τον Πατά του χωριού μου με τα άγρένιστα μαλλιά. «Προσέλθετε πάντες οι κοπιώντες και απογοητευμένοι. Μη παρασύρεσθε εις μακρινούς δρόμους και επικινδύνους αναβάσεις. Έδω ή σωτηρία και ή αιωνία ζωή». Θέλω να του φωνάξω: Κράτα τους κουρασμένους και δειλούς και άφησε τους γερούς να άνεβούν ψηλότερα. Μη μάς κακολογείς σαν παραστρατημένους και μη μάς ονομάζεις απολωλότα πρόβια. Είναι πολύ στενόχωρο το παλάτι σου και φτωχικό το τραπέζι σου. Κι ό λογισμός μας δεν ήμπορεί να κάνει δίαιτα. Είμαστε τα άνήσυχά πλάσματα που θέλουμε να ξερευνήσουμε όλες τις κορφές. Μη μάς λυπάσαι που κουραζόμαστε και κινδυνεύουμε. Φρόντισε να φυλάξης καθαρό και περιποιημένο το κατασώγιο για να δεχθής όσους θα γυρίσουν νηστικοί και αποκαμωμένοι. Ποιός ξεύρει αν δεν ξαναδής καμμιά μέρα και έμας ξαντλημένους από την έρευνα του άπειρου;

Είδωλα παλιά που σαΐ λατρεύσανε όλόκληρες γενιές, άφημένα τώρα στη σκληρότερη έγκατάλειψη. Είδωλα πε-

σμένα με τα χτυπήματα της ανθρωπίνης λογικής και είδωλα που τρίζετε και κινδυνεύετε να σωριασθήτε με τη σειρά σας. Έχετε όλα την ιστορία σας. Αντιπροσωπεύετε τις διάφορες βαθμίδες της διανοητικής ανάπτυξης. Από τη νηπιακή ηλικία της ανθρωπότητας που κάθετι άσυνήθιστο προκαλούσε τον τρόμον, ως τη σημερινή που τίποτε το τρομερό δεν θεωρείται άπίθανο.

Είδωλα ευγενικά που διατηρείτε την ωμορφιά σας και όταν ακόμη πέφτετε, και είδωλα κακότεχνα βγαλμένα από πρωτόγονη διάνοια, είδωλα που μάς άφησατε τις γλυκύτερες αναμνήσεις, και είδωλα που μάς κάνετε να οικειόμαστε τους θαυμαστές σας, είδωλα παλιά και είδωλα καινούργια σας αντικρύζω πάντοτε με συμπάθεια γιατί μου θυμίζετε τον άτελειώτο άγώνα του άνθρώπου για να βρη την άλλθειαν.

12-11-29

Ι. Γ. ΤΣΟΥΡΟΥΚΤΖΗΣ



ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ

Σαν στόματα ώραϊα νεκρών που δεν έγέρασαν
και τάκλεισαν με δάκρυα σε μανσωλεϊο λαμπρό,
με ρόδα στο κεφάλι και στα πόδια ιασεμιά,—
έτσι ή επιθυμίες μοιάζουν που έγέρασαν
χωρίς να εκπληρωθούν, χωρίς να αξιωθει καμμιά
της ήδωνής μιá νύχτα ή ένα πρωτ της φεγγερó.

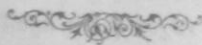
Κ. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΟΚΤΑΒΑ

Εἶνε ἀργά· τὰ λουλούδια στὸν ἀνεμο
Θᾶρτη ἀπόψε μιὰ μπόρα νὰ πάρη.
Θὰ μὲ βρῆ νύχτα δίχως φεγγάρι
Θλιβερὴ σὲ λιμάνι ἀπάνεμο.

Μὰ ἡ πνοή σου χυμένη ὀρθάνοιχτα
Σὲ τραγούδια, θὰ κάμῃ νάνθισον
Μύρια λούλουδα πάλι, πρὶν κλείσουν
Ἵγρὰ μάτια, θολὰ τὰ μεσάνυχτα.

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ



ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ...

ΜΕ ΤΟ ΜΟΛΥΒΙ ΜΟΥ

ΤΥΜΒΟΡΥΧΟΙ

Δὲ μοῦ λέγεις, παιδί μου – ρώτησα ἓνα μὲ ναυτικὰ
γυμνασιόπαιδο, ποῦ ἦλθε στὸ παλαιοβιβλιοπωλεῖο, ὅπου
εὗρισκόμουν, νὰ πουλήσῃ δύο τρία βιβλία τὸν Εὐθύφρωντα
τοῦ Πλάτωνα, τὴν Ἀνδρομάχη τοῦ Εὐριπίδη, τὴν Ἰλιάδα
τοῦ Ὁμήρου... Διπλὰ τᾶχεις αὐτὰ δα καὶ τὰ πουλεῖς; — Ὁχι.
— Γιατί τὰ πουλεῖς τότε; — Μμ, τὶ νὰ τὰ κρητήσω; Νὰ τὰ
λιβανίζω; Τὰ «κάμαμ» αὐτὰ πέροι. Μάλιστα πρῶτο μὲ
εἶχε ὁ καθηγητῆς στὴν Τεχνολογία καὶ τὴ Σύνταξη...

Κι' ἐφαντάσθηκα, εἶδα ἐκείνη τὴ στιγμή τὸν φαλακρὸ
δάσκαλο μὲ τὰ γυαλιὰ στηριγμένα στὰ πτερύγια τῆς μύτης
του ὠχρὸ «σὰ θειάφι» ὅπως λέγει ὁ ποιητῆς, νὰ σκίβει
πάνω στ' ὠραῖο δράμα τοῦ Εὐρυπίδη καὶ στὰ ὠραῖα ἔπη
τοῦ Ὁμήρου μὲ τὸ στιλέτο μὲ τὰ κοφτερὰ κοπίδια τὴν
Τεχνολογία καὶ τὴν Σύνταξη. Καὶ κόβει λέξεις καὶ τίς
κομματιάζει καὶ τίς μετατοπίζει. Μπαίνει μέσα σὲ κάθε
λέξη σὰν τυμβορύχος καὶ σκαλίζει. Εὐφραίνεται καὶ ἀγαλλιᾶ
ἡ ψυχὴ του ὅπου εἶναι κουρνιασμένη ἢ σχολαστικότητα.
Ἐνῶ οἱ μαθητὲς ἀνιοῦν καὶ παρακολουθοῦνε τὸ παιχνίδι-

σμα τῶν ἀχτίδων τοῦ ἡλίου στή γυαλιστερή φαλάκρα τοῦ δασκάλου, τὸ πέταγμα μιᾶς μύγας καὶ καταγίνονται στὸ ζωγράφιμα τοῦ ἀπειλλωμένου βουνοῦ τοῦ κρανίου του. Καὶ ὅταν τελειώσει ἡ «χροινιά» ἀηδισμένοι ἀπ' αὐτὰ κι' ἀπ' οὐτὰ ντυλίζουν τὰ βιβλία τους σὲ δέμα καὶ πέρνουν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ παλαιοβιβλιοπωλεῖον γιὰ νὰ τὰ πουλήσουν, αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε μαζί μετ' τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ νὰ κοσμοῦν τὴ βιβλιοθήκη τους..

ΚΑΛΩΣ ΤΟΝ

Μαῦρα συγγεφάκι, ἀνεμίζονται στὸν οὐρανὸ σὰν σημαῖες πένθους καὶ συμφορᾶς. Ἀπὸ τὴν κορφὴ τῶν βουνῶν κυλᾶ ἡ καταχνιά ἀσπρογάλαξη. Τὸ δῖος πέρα θρασομανᾶ. Τὰ πουλάκια φοβισμέν' ἀπ' τὸν σατανικὸν αὐτὸν σάλαγον φεύγουν σὲ ἄλλα ἄλλων πολιτειῶν ἤρεμα δάση. Ἡ Φιλομήλα κοκκινομάγουλη ἀφίνει ἀποχαιρετῶντας τὸ βουνὸ μετ' τὸ ἀσπρο κοπάδι της καὶ κατεβαίνει στὸ ξεχειμαδιό. Στριγκὴ κλαγγὴ σάλπιγγας ἀκούεται μέσ' ἀπὸ τὰ δάση, τίς πλαγιὰς καὶ τίς χαράδρες. «Ἐρχεται ἴὸ γερωχειμῶνας. ἔρχεται»...

Καλῶς ν' ἀρθεῖς, γερωχειμῶνα. Ἄλλοτ' ἐφοβόμουν τὴν πισὴ σου—τὸν παγωμένο δεληβοριᾶ—ποὺ κάμνει τὰ δενδρόφυλλα νὰ κιτρινίζουν, νὰ χλωμαίνουν, νὰ τρέμουν ἀπὸ φόβο καὶ νὰ πέφτουν νεκρωμένα στὴν ὄγρη γῆς. Ποὺ κάμνει τὰ γυμνωμένα ξερόκλινα νὰ χορχαλοῦν καὶ νὰ κροταλίζουν σὰν ξερά κόκαλα ἀποθαμμένων. Ποὺ ρίχνει χάμω νεκρωμένες τίς εὐγενικὲς ζωοῦλες τῶν λευκῶν ρόδων, τῶν τριανταφύλλων καὶ τῶν ἄλλων μυριόχρωμων λουλουδιῶν.

Ἄλλοτ' ἐφοβόμουν στὸν ἐρχομὸ σου τὴν τριανταχτή

σου φωνή—τὸ ἀστροπελέκι—καὶ τὴν ἐκτυφλωτικὴ λάμψη τῶν ματιῶν σου—τὴν ἀστραπή. Ποὺ ἀναταράζουν τὸν κόσμον, ποὺ κάμουν ν' ἀντιβοῦν, σὰν ἀπὸ φωνὲς στοιχειῶν καὶ θεριῶν, τὰ δῖος κι' οἱ κάμποι, οἱ πλαγιὰς τῶν βουνῶν καὶ τὰ φαράγγια, οἱ ρεματιὰς καὶ τὰ στενοσόκιακα, τὰ μονοπάτια. Καὶ μαζευόμουν στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γαϊᾶς μου φοβισμένα κι' ἐκείνη μοῦ διηγόταν παραμῦθια γιὰ νὰ διώξῃ τὸ φόβο ἀπὸ τὴν καρδοῦλα μου. Κ' ἐκεῖ στὴν ἀγκαλιὰ της μ' ἔπαιρνε ὁ ὕπνος γλυκὰ κι' ἔβλεπα στ' ὄνειρό μου τὴν ξανθὴ βασιλοπούλα τῶν παραμυθιῶν ποὺ πρωταγάπησα... κι' ὕστερα, ὅταν μεγάλωσ' ἀγάπησα μιὰν ἄλλη πού...

Ἄ, μολῦβι μου, γιατί δὲν προχωρεῖς; Ἔχεις δίκιο, τὰ ὕστερῶτερα χρόνια τῆς νιότης μου γράφονται πάνω σὲ παρθένα κρινοπέταλα μετ' πένν' ἀπὸ φτεροῦ ξωτικοῦ πουλιοῦ ποὺ τραγουδεῖ τὸν ἐρωτηκὸ ἡμερο, βουτῶντάς τη σὲ χυμὸ θλιφτῶν ἀλυκῶν ροδόφυλλων καὶ στεγνόνονται μετ' σκόνη, ἱριδόσκινη φτερῶν πεταλούδας. Τώρα δὲ σὲ φοβοῦμαι γερωχειμῶνα. Ξαίρω. Εἶσαι εὐεργεικός. «Καλῶς νὰ μᾶς ἐρθεῖς».

ΚΡΙΝΑ

Λείπουν ἀπὸ τ' ἀντικρινὸ παράθυρο τόσο καιρὸ τώρα μέσ' ἀπὸ τὴ γλάστρα τὰ βασιλικά ποὺ τὰ δροσοπότιζεν ἡ γαλανομάτα γειτονοπούλα μου κάθε ἀυγὴ. Κ' ἐκεῖνα ποὺ ἀμνηλλῶνταν στὸ φούντωμα πρὸς τὰ στήθια της δὲν ἄφιναν ἀπλέρωτη τέτοια μιὰ χάρη. Ἐκρυβαν πίσω ἀπὸ τὰ πυκνόφυλλα κλαράκια τους τὴν ξανθὴ κεφαλή της ἀπὸ τὰ βάσκανα μάτια τοῦ κόσμου, ὅταν τὸ βραδυνοῦ μετ' χτυποκάρδια καμάρωνε τὸν Καλὸ της, ποὺ κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο

της με την παρέα του τραγουδοῦσε καὶ τρύλιζαν τὰ μαντο-
λίνα λιγωμένα καὶ στέναζαν ἢ κινῶρες παθητικά:

Διψοῦν τ' ἀνθάκια γιὰ νερό
Καὶ γέρονον πεθαμμένα,
Τ' ἀηδόνια μιὰ σταλιά δροσιά
Κι' ἐγὼ ξανθὴ γιὰ σένα,
Νᾶχα τὰ μαγουλάκια σου,
Νὰ χόρταινα φιλάκι
Κεῖδὰ πού ἀπαλοφαίνεται
Τοῦ γέλοιου τὸ λακκάκι.

Τὴν αὐγὴ αὐγὴ τοῦ Σταυροῦ τὰ ξερίζωσε ἢ ξανθὴ
γειτονοπούλα μου, ἔβαλε τὴ γιορτερὴ της φορεσιά, μιὰ φορε-
σιά, πού ἄφινε νὰ διαφαίνωνται ἢ ὠραῖες γραμμὲς τοῦ
μεστωμένου κορμιοῦ της, τὰ πήρε στὴν ἀγκάλη της καὶ τά-
φερε στὴν ἐκκλησιά γιὰ τὸ δισκάρι τοῦ Σταυροῦ, σκορπί-
ζοντας στὸ διάβα της με τίς εὐωδιὲς τῶν βασιλικῶν καὶ τὰ
μῦρα τῆς παρθενιάς της.

Νᾶτη πάλι σήμερα, αὐγὴ, φυτέβει ἢ ξανθὴ γειτονο-
πούλα στὴν γλάστρα τῶν βασιλικῶν βολβὸ κρίνου παρθε-
νικοῦ. Χαμόγελο ἄροητο, ἀνταύγεια τῆς αὐγούλας, συστέλ-
νει τὰ κεραμιδιά χεῖλη της. Τί νὰ τῆς λέγει; Τί νὰ τῆς ὑ-
πόσχεται ὁ βολβὸς ἐκεῖνος;

— Πότιζέ με, καλὴ μου κορασιά, δρόσιζέ με, κι' ἐγὼ
ὅταν πετάξω τὸ λιγερό μου κορμί καὶ ρίξω φύλλα καὶ
φυλλάκια, τὴν καλωσύνην ὅπου σοῦκαμαν τὰ βασιλικά θὰ
τὴν ἀποτελειώσω ἐγὼ, ὁ παρθενικὸς κρίνος, ὁ θαυμα-
τουργός...

Καὶ χαμογελᾷ ἢ γειτονοπούλα μου ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Ἔ, τί; Ψέμματα λέγει ὁ βολβὸς τοῦ κρίνου; Πῶς;
Στὴ μυρωδιὰ ἑνὸς λουλουδιοῦ δὲν ὀφείλουμε τὸν ἐρχομὸ
μας σ' αὐτὸν τὸν κόσμον μερικοί;

ΕΙΡΗΝΑΡΧΗΣ ΚΟΒΑΣ

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΑΘΩ

Τὸ ρολόγι τοῦ σαλονιοῦ δείχνει 6. Ἕνας ἕνας οἱ ταξει-
διῶτες βγαίνουν στὴ γέφυρα γιὰ νὰ δοῦν με ξεχωριστὴ
εὐλάβειά τὸ Ἱερὸ Βουνό, τὸν Ἄθω, πού μεγαλόπρεπα
στήνεται μπροστά μας.

Αὐγὴ πάνου στὴ θάλασσα καὶ στὴ ψυχὴ μας. Σὰν ξω-
τικά γιγάντια ἄνθη, στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ τοῦ καταγά-
λανου, ξυπνᾶν σὰν ἀπὸ ἕνα ὕπνο γλυκὸ τὰ λιγοστά τῆς
Δάφνης σπίτια. Τῶνειρο ἀληθεύει, τὸ Ἱερὸ Βουνό, ὁ μεγάλος
μοναχός, γιομαῦτος πένθος ρίχνει τὴν κουρασμένη του μα-
τιὰ θριαμβευτικὰ, στὸ πέλαγο τ' ἀτέλειωτο καὶ μᾶς τυλίξει
μέσα στὰ μάγια τῆς γοητευτικιάς ἀσκητικότητάς του. Με-
ρικὰ καράβια πέρα ἀργοσαλεύουν, βάρκες με κόκκινα πανιά

σχιζουν τὴ θάλασσα. Ἐνα ρίγος κερνᾶ ἱερὸ. Ἡ σκέψη
φτερωτὴ πάγει σ' ἄλλα χρόνια, τότε πού ἡ ζωὴ σπαρτα-
ροῦσε κάτω ἀπ' τὴν πορφυρὴ ἡδονή, πού ἡ ζωὴ μαραινό-
τανε μέσα στὴν ἀγνότητα μιᾶς μεγάλης πίστεως.

Σωπαίνουμε νοιώθουμε ν' ἀνεβαίνει σὰν γαλανὸς
καπνὸς λιβανιοῦ πρὸς τὸ Θεό, ἀνάμεσα ἀπ' τὴν καταπράσινη
ἐκταση, ἡ προσευχή, ἀπὸ χεῖλη ἀναιμικά πού ἀπάνου τους
ἀπίθωσε μιὰ θλίψη ἀόριστη, μιὰ μελαγχολία, τὸ κλείσιμο
στο σκοτεινὸ κελί.

Σωπαίνουμε μέσα στὴ μεγάλη σιωπὴ, μέσα στὴν ἀνοιξη
πού γύρω μας πλημμυρίζει, δίχως ἐπιθυμίες, τυλιγμένοι σὲ
μιὰν ἀγιωσύνη μοναδική. Πέθαναν οἱ ἔρωτες· οἱ ἡδονὲς
ξεψύχισαν κάτω ἀπ' τὸ ψυχρὸ μάτι τοῦ μεγάλου μοναχοῦ.

Τώρα δὲν ὑπάρχει, παρὰ μιὰ ἀγιωσύνη πού θὰ φέρει
τὴν ψυχὴ δίπλα στὸ Θεό, ἀγνή, γιομάτη εἰρήνη, πάνω στο
Ἱερὸ αὐτὸ Βουνό, τὸ λαμπρὸ Ἄθω, πού στο πρασινοντυ-
μένο σῶμα του, χρόνια τώρα, κείτουνται σὰν σαβατωμένοι
μεγάλοι νεκροί, τὰ Μοναστήρια, κ' οἱ μοναχοὶ γονατισμέ-
νοι στὸ ὠχρὸ φῶς τῶν κανδυλιῶν καὶ τῶν κεριῶν, δίνουν
σ' αὐτὰ κάτω ἀπ' τὴ ζωὴ τους, καὶ τὰ κρατᾶν στὴν ἀ-
φθαρσία, σὰν νᾶταν στὴ πρώτη νειότη τους, φύλακες καὶ
ὑμνητὲς μὲ τὸ ἄσμα τους, καὶ γιγαντώνουν τὴν πίστη στο
γλυκὸ Ναζωραῖο!...

Χαλκιδική, φθινόπωρο τοῦ 1928.

Α. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ



ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΗΣ ΚΥΡΑΣ ΤΩΝ ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΩΝ

Σὰν πέθανε ἡ Κυρὰ τῶν Χρυσανθέμων
Σ' ἓνα γιαλένιο σπιτάκι, κοντὰ σὲ θερμοκήπια,
Ἦρτανε οἱ χλωμὲς οἱ φιληνάδες τῆς
Κρατώντας γιαπωνέζικες ὀμπρέλλες
Καὶ τὸ λεπτὸ κορμάκι τῆς ἐπήρανε
Τὸ πῆγαν στὴν μενεξεδένια λίμνη
Κι' εὐλαβικά κεῖ πέρα τὸ ξαπλώσανε
Σὲ μιὰν μικρὴ βαρκοῦλα στολιομένη,
Μὲ πολύχρωμα χαρτένια φαναράκια...
Κι' ἀφοῦ τὸ ράντισαν μὲ ρόδα καὶ χρυσάνθεμα
Κι' ἀφοῦ ἀνάψαν τὰ χαρτένια φαναράκια
Καὶ στὴν ἴδια τὴ βάρκα φωτιὰ βάλανε
Νὰ πάει νὰ βυθιστεῖ στὴ λίμνη...
Ἐνῶ ἐκεῖνες στὶς ὄχτες ἐστοκόντανε
Κρατώντας ἀνοιγμένες τίς ὀμπρέλλες τους
Καὶ σείοντας πελώριες βεντάγιες
Ὡς τὴν ὥρα πού βγήκεν ἡ Σελήνη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ

ΣΚΟΤΑΔΙ ΜΕ ΦΩΣ

Στο μεγάλο σαλόνι κοιτάζουν τὰ διαβατήριά μας. "Ημαστε λίγοι οἱ ταξιδιωτές πού θά βγοῦμε ἐδῶ στο τελευταῖο λιμάνι. Τὸ βαπόρι θά μᾶς ἀφίση κ' ὕστερα σὲ δυὸ τρεῖς μέρες θά ξαναπάρῃ μ' ἄλλους ταξιδιωτές τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ του. Ρίχνω ἕνα τελευταῖο βλέμμα στὴν καμπίνα μου κι' ἀνεβαίνω.

Στὴ γυριστὴ σκάλα πού φέρνει στο κατάστρωμα, ἀνάμεσα σὲ δυὸ τροπικὲς γλάστρες, στέκεται ἀμίλητο πάντα ἕνα ὠραῖο γυναικεῖο ἄγαλμα, κάτι σὰν καρνάτιδα πού ὑψώνει στο χέρι της ἕνα θαμπὸ γλυκόχρωμο γλόμπο. Στέκουμε λίγο, χαιρετῶ τὴν πυρσοφόρο γυναῖκα πού κάπως ἀπρόοπτα τὴ συναντοῦσα στὰ συχνὰ ἀναιβοκατεβασμάτα τῶν τεσσάρων ἡμερῶν τοῦ ταξιδιοῦ μου.

— Στὸ μεγάλο τὸ σαλόνι κύριε, μοῦ λέει μὲ εὐγένεια ἕνας καμαρώτος. Ναι ἐκεῖ ἀκριβῶς πηγαίνω. Ὅσο γιὰ τὸν καμαρώτο αὐτόν, ὅταν ἦταν παιδί, χωρίς ἄλλο θά τὸν βά-

πρισαν σὲ νιτρικὸ δξύ. Ἄλλοιῶς δὲν ἐξηγεῖται τὸ ξεπλυμένο χρῶμα τῶν μαλλιῶν του πού εἶναι τόσο ξανθὰ — ἄσπρα ξανθὰ.

Περπατῶ γιὰ τελευταία φορὰ στο πλατὺ κατάστρωμα κι' ἀλήθεια συλλογιέμαι κάτι περίεργα πράματα. Λόγου χάρι, μοῦρχεται στο νοῦ πῶς δὲν περλατεῖ κανεὶς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐπάνω στὴ γῆ κι' ἀπάνω στο κατάστρωμα ἐνὸς βαποριοῦ. Τὰ βήματά μας ἐπάνω σ' ἕνα κατάστρωμα εἶναι πὸ γερὰ, πὸ κοφιά, πὸ στρατιωτικά. Προπάντων οἱ γυναῖκες ἀρέσουν ποὺ νὰ χτυποῦν τὰ τακουνάκια τους... Κι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται πῶς τὸ κάνουμε γιατί ἔχουμε τὴ συναίσθηση πῶς περλατοῦμε ἐπάνω σὲ κάτι κινητό. Ξαίρω γώ, μπορεῖ νᾶναι κι' ἄλλοιῶς.

Μάλιστα, ἐδῶ εἶναι τὸ μεγάλο σαλόνι. Μερικοὶ τελείωσαν τὶς διατυπώσεις καὶ βγαίνουν. Πλησιάζω κ' ἐγὼ γύρω στο τραπέζι. "Ἐνα λεπτὸ γυναικεῖο ἄρωμα μοῦ θυμίζει κάτι, ἢ καλλίτερα μοῦ τ' ἀφίνει μονάχο στο νοῦ μου, γιατί φαίνεται πῶς σκεπτόμουν ἄθελα κι' αὐτὸ μαζί μὲ κάτι ἄλλα μικροπράματα. Μοῦ φαινόταν σὰν ψέματα πῶς θά χωριζόμουν ἀπὸ μιὰ σιλουέτα μ' ἕνα μικρὸ πέτσινο καπέλο πού στεκόταν ἐκεῖ μπρὸς μου. "Ε! βέβαια τελείωσε τὸ ταξεῖδι της... Τώρα θά φύγει.. ὅπως κ' ἐγώ... κ' ἐγὼ θά φύγω... θά τραβήξῃ τὸ δρόμο της... ταξιδεύει βέβαια γιὰ κάποιο σκοπὸ... Μὰ πάλι ἔτσι γρήγορος; Τουλάχιστον τ' ὄνομά της...

— ΜάγδαΡενάκη, ἄκουσα τὸν ὑπάλληλο νὰ λέγῃ καθὼς καταχωροῦσε λεπτομέρειες στο βιβλίο του. — Ὑστερα τῆς ἔδωσε τὸ διαβατήριό μ' ἕνα χαμόγελο καὶ μ' ἕνα εὐχαριστῶ. — Εὐχαριστῶ, ψιθύρισα κι' ἐγὼ χωρίς νὰ ξαίρω γιατί... Ὁ ὑπάλληλος μὲ κοίταξε περίεργα. Ἐκείνη βιασικὰ ἔφυγε. Αὐτὸς ὁ ὑπάλληλος ἔχει ἄσπρα δόντια κ' ἕνα ὠραῖο γράψιμο.

— Για λόγους υγείας; Δικό σας είναι τὸ διαβατήριό;
Ταξειδεύετε για λόγους υγείας; Ποῦ θὰ μείνετε;

— Ἐδῶ θὰ μείνω μόνο ἀπόψε βράδι. Σὲ κανένα
ξενοδοχεῖο βέβαια. Αὐριο θὰ φύγω στὴν ἐξοχὴ γιὰ νὰ
μείνω τρεῖς μῆνες...

— Πολὺ καλὰ ὁρίστε. (Πάλι τὰ ἄσπρα δόντια).

Τώρα κατεβαίνω τὴ σκάλα τοῦ βαποριοῦ πού κου-
νιέται ὁλόκληρη καὶ βγάζει κάτι τριξήματα σιδερικῶν. Τὸ
κάθε τῆς σκαλοπατί ἔχει κατὰ μῆκος μιὰ μπρούντζινη
λάμα πού στραφτοκοπᾶ, — ἃ, τώρα θυμήθηκα πὼς γί-
αυτὴ τὴ δουλειὰ πολεμοῦσε, ἐνόσω ταξειδεύαμε, ἓνας ναυ-
τᾶκος μὲ ριγωτὴ φανελά.

Πατῶ ἐπὶ τέλους στὴ γῆ. Στέκουμαι μιὰ, ρίχνω πίσω
τὸ κεφάλι καὶ καμαρώνω ἀπ' ἐξω τὸ βαπόρι. Κολλημένο
στὴν προκυμαία ὑψώνεται πελώριο. Κοιτάζω τὴν ἀπάνω
γέφυρα. Τί μικρὰ πού φαίνονται ἀπ' ἐδῶ τὰ σωσίβια!
Ὅταν ἤμασταν ἐκεῖ πάνω οἱ κουλούρες τους μοῦ φαίνονταν
ἀρκετὰ μεγάλε, καὶ αἰγουρες. Μάλιστα θυμοῦμαι πὼς
ἐκεῖ στὴ δευτέρη κουλούρα στεκόταν πάντα ἐκείνη καὶ...
ρέμβυζε, ἢ κάτι τέτοιο. Ἡ Μάγδα δηλαδή, ἀφοῦ τώρα
ἔμαθα καὶ τ' ὄνομά της. Μάλιστα ἡ Μάγδα. — Ἔτσι μοῦ
ἤμθε ξαφνικὰ νὰ γυρίσω στὸ παιδί πού βαστοῦσε τὴ βα-
λίτσα μου καὶ νὰ τοῦ πῶ: Σᾶς ἀρέσει τὸ ὄνομα Μάγδα;—
Δὲν τ'όκανα...—Περίεργο ὅμως νὰ τὸ σκέπτομε πάντα
αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ νὰ ὀνομάζω μὲ τὸ μικρὸ της ὄνομα
μιὰ γυναῖκα πού δὲν τῆς μίλησα ποτέ.

Στὴν πρύμη κρέμεται μιὰ πινακίδα, μαύρη μὲ ἄσπρα
γράμματα, πού γράφει ἐγγλέζικα (ξαίρω λίγα): «Προσέχετε
τοὺς ἔλικες!» Μοῦ ἔρχεται παράλληλα στὸ νοῦ ἡ φράση
«προσέχετε τοὺς λωποδύτες» καὶ βάζω μηχανικὰ τὸ χέρι
μου στὴν τσέπη.

Τώρα πιά ἔμεινε πίσω τὸ λιμάνι. Σταματοῦμε στὴν πόρτα
τοῦ ξενοδοχείου—Χρυσᾶ κουμπιά, μεδιάρματα τῆς κονσέρ-
βας κτλ. — Ὁ διάδρομος μυρίζει καλὸ ἐγγλέζικο λινό-
νεοιμ καὶ ἄσπρη λαδομπογιὰ—βέβαια ἡ ἄσπρη λαδομπο-
γιὰ δὲν ἔχει ξεχωριστὴ μυρωδιὰ ἀπ' τὶς ἄλλες, μὰ λέω μυ-
ρίζει ἄσπρη λαδομπογιὰ, γιατί βλέπω τὰ παράθυρα καὶ τὶς
πόρτες φρεσκοβαμμένες μὲ ἄσπρο, ἔτσι πολὺ χτυπητὰ καὶ ἀ-
νοιχτόκαρδα, σὰ νὰ ἀνασαινεὶ ὁλόκληρο τὸ κτίριο μιὰ κα-
θαρὴ ἀναπνοή.

— Τὸν κύριο στὸ 11, λέει ἓνας χοντρός πού χαμογελᾷ
σὰ μάσκα τῆς ἀποκριᾶς. Ἡ καμαριέρα περπατεῖ μπροστὰ
γιὰ νὰ μ' ὀδηγήσῃ ἔχοντας τὶς ἄκρες τῶν χεριῶν της σεῖς
δύο τσέπες τῆς μικροσκοπικῆς ποδίτσας της.

— Σᾶς ἀρέσει; μοῦ λέγει, ἀνοίγοντας μὲ μιὰ ὥραία
παραχωρητικὴ χειρονομία τὴν πόρτα τοῦ δωματίου. Ἄλλὰ
αὐτὸ τὸ «σᾶς ἀρέσει» τὸ λέγει τόσο ἀφηρημένα καὶ κοιτά-
ζοντας ἄλλοῦ, πού ἀμφιβάλλω ἂν ἀποτάθηκε σὲ μὲνα ἢ
στὸ ἴδιο τὸ δωμάτιο. Κάθε φορὰ πού ἀνοίγει τὴν πόρτα
θὰ λέγει τὴν ἴδια φράση. Αὐτὴν τὴν φορὰ μπορεῖ νὰ τὴ
συμπλήρωσε ἔτσι, μιλῶντας βέβαια πρὸς τὸ δωμάτιο:—
Σοῦφερα ἓνα καινούργιο μοντέλο, θὰ μείνη ἀπόψε τὴν
νύχτα καὶ θὰ φύγῃ αὐριο μὲ τὸ πρωῖνὸ τραῖνο. Ἐχουνε
περάσῃ ἀπὸ μέσα σου πολλοὶ τέτοιοι ξένοι... Ὑπομονή.
Μοῦ φαίνεται πὼς ὁ ἡμέτερος δὲν εἶναι ἄσχημος. Εἰκοστεσ-
σάρω εἰκοσπέντε χρονῶ, λιγνὸς καὶ λίγο ἠλιοκαμένος, κα-
λοὶ τρόποι, καλούτσικο ντύσιμο...

Αὐτὰ βέβαια θὰ εἶπε ἡ ὑπηρετρία. Τώρα δὲν ξαίρω
μπορεῖ νᾶναι κι' ἄλλοιῶς.

— Ναὶ μ' ἀρέσει τὸ δωμάτιο, σᾶς εὐχαριστῶ. Φέρτε
μου σᾶς παρακαλῶ λίγο ζεστὸ νερό.

Μετὰ δυὸ ὥρες βρίσκουμαι ἔξω, ἐκστατικὸς περιπατη-

της τῶν βραδινῶν δρόμων. Οἱ ἐφημεριδοσκόπες φωνάζουν ὀνόματα ἀγνωστών μου ἐφημεριδῶν. Περνοῦνε κυρίες κι' ὕστερα ἀπ' αὐτές μιὰ ὑποψία ἀρώματος, κύριοι καλοκτηνισμένοι πού βαστοῦν τὸ καπέλο στὸ χέρι. Σκέπτομε: "Αν καμμιὰ φορά βρεθῶ σ' ἕνα μεγάλο κεντρικὸ δρόμο στερημένος ἀπ' τὴν ὄραση καὶ τὴν ἀκοή μου θὰ μπορούσα νὰ πῶ σὲ ποιὰ ὥρα βρίσκουμαι χρησιμοποιῶντας γι' αὐτὸ μονόχα τὴν ὄσφρησή μου. Θὰ ἔλεγα: Εἶναι πρωτὴ—ἡ ἀτμόσφαιρα μυρίζει καμένο ξύλο, αἰσθάνουμαι ὑγρασία. Εἶναι μεσημέρι—μυρίζει ἀσφαλτο. Εἶναι βράδι—μυρίζουν ἀρώματα λεπτά καὶ μπενζίνες αὐτοκινήτων. Ἄλλὰ ὄχι βέβαια. Ἔχω καὶ τ' αὐτιά μου καὶ τὰ μάτια μου.

Ἀκούω κάποιον ρολοῖ νὰ χτυπάη ὀχτώ! θὰ εἶναι κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ ρολόγια τῶν πύργων πού οἱ λεπτοδείχτες τους κινουῦνται μ' ἕνα νευρικὸ τίκ. Τὶ γλυκὰ χτυπήματα! θαρρεῖς καὶ παιζει ἀρμόνιο... Κοιτάζω τὸ ρολοῖ μου. Ἔχω μερικὰ λεπτά διαφορά. Ἄπ' τὴ μέρα πού ἄρχισα τὸ ταξίδι μου δὲν τὸ κανόνισα. Τώρα βλέπω πὼς ῥάγισε καὶ τὸ γιαλί του. Νὰ μιὰ ὠραία βιτρίνα—αὐτὴ, μάλιστα!—Γραφεῖο περιηγητῶν. Ὠραίες πολύχρωμες ρεκλάμες. Οἱ λιγνὲς κυρίες τοῦ Ντομένικου Θεοτοκοπούλου πού κατεβαίνουν ἀπ' τὰ βαγόνια καὶ οἱ μαῦροι πού κοιτάζουν ἐκπληκτοὶ νὰ περνοῦνε ἀπ' τὰ παράμερα νησιά τους τὰ ὑπερωκεάνεια τῆς Ρούαγιαλ Μαίηλ. Ἡ «Ἀκουϊτάνια» πού ἔρχεται κατ' εὐθείαν ἐπάνω σου, ἢ ὁ «Λεβιάθαν» κομένος στὴ μέση σὰν περιέργο μεγαθήριο πού θὰ μελετηθῆ ἡ ἀνατομία του.

Προχωρῶ πάντα. Ἔχω μιὰ φθερῆ ἀνορεξιά. Μοῦ φαίνεται μάλιστα πὼς δὲν πατῶ σταθερὰ στὸ πεζοδρόμιο καὶ τὰ γύρω μου κτίρια κουνιῶνται δεξιά καὶ ἀριστερά. Μερικὰ φωτεινὰ γράμματα χοροπηδοῦν στὰ μάτια μου: «Τσαί Χόρνιμαν! Τὸ καλλίτερο τοῦ κόσμου!» Πολυέξοδη

διαφήμιση συλλογιέμαι. Μπαίνω καὶ κάθουμαι κάπου. Μὲ πλησιάζει τὸ γκαρσόνι.

— Φέρετε μὲ ἕνα τσαί Χόρνιμαν. Μὲ κοκιάζει περιέργο. Νοιώθω πὼς κοκκίνισα.

— Τὶ θέλει ὁ κύριος;

— Ναι, φέρετε μου ἕνα τσαί...

Πίνω τὸ τσαί καὶ συλλογιέμαι, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, πὼς ἡ Μάγδα μὲς στὰ βαπόρι ἔπινε τὸ τσαί της ἀφοῦ τ' ἄφινε νὰ κρυώσῃ. Κ' ἔτσι μὲ τὴν αἰτία τῆς Μάγδας πηγαίνω παραπίσω στὶς ἀναμνήσεις μου καὶ σκέφτομε τίς αἰτίες πού συντέλεσαν γιὰ νὰ βρίσκουμαι ἡ ὥρα ὁκτὼ σήμερα σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι πίνοντας τσαί—τὸ γκαρσόνι μὲ κοιτάζει ἐπίμονα—κ' ἔχοντας ταξειδέψῃ τρεῖς μέρες:

"Ὅταν ἔμεινα μόνος στὸν κόσμο ἤμουν ἀκόμη ἀνήλικος. Στὸν πρῶτο καιρὸ τῆς μοναξιάς μου δυὸ ἀνιαρὰ πράματα μὲ ἀπασχολοῦσαν. Μιὰ μονότονη δουλειὰ σὲ μιὰ Τράπεζα κ' ἕνας πολὺ ἀμφίβολος ἀγώνας γιὰ νὰ κερδίσω μιὰ σεβαστὴ κληρονομία. Ἐμπιστεύτηκα τὴν ὑπόθεσή μου σ' ἕνα νεαρὸ δικηγόρο—μὲ εἶχε ἐλκύσει τὸ ἔξωτερικὸ του. Αὐτὸς δὲν εἶχε τίποτα σπουδαῖο ἐκτός ἀπ' τὸ νευρικὸ τίκ πού τὸν ἔκαμνε νὰ φέρνῃ κάθε λίγο τὸ χέρι στὸ γιακά του γιὰ νὰ τὸν μολικάρῃ, κάνοντας ἕναν ἀπαίσιο μορφασμὸ πού σούρωνε ὀλόκληρο τὸ πρόσωπό του. Γρήγορα κατάλαβα πὼς μ' αὐτὸν ἔχανα τὸν καιρὸ καὶ τὸ χρῆμά μου.

"Ὑστερα ἦρτε ἡ σειρά ἑνὸς ἄλλου νομικοῦ. Σ' αὐτὸν ὑποσχέθηκα ποσοστὰ ἐπάνω στὸ διεκδικούμενο ποσὸ κ' ἡ ὑπόθεσή μου προχωροῦσε καλά.

"Ακριβῶς ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ἄρχισαν νὰ μοῦ συμβαίνουν κάτι παράδοξα. Ξυπνοῦσα ξαφνικὰ τὴ νύχτα νομίζοντας πὼς χτυποῦσαν ἐπίμονα τὸ τζάμι τοῦ παραθύρου μου. Ἡ καμμιὰ φορά, ἐνῶ κοιμόμουν ἤσυχα, πετιόμουν ξαφνικὰ μὲ τὴ βεβαιότητα πὼς ἔκαιε φῶς στὴν κάμαρή μου ἐνῶ ἀπὸ

βραδὶς φρόντιζα πάντα νὰ τὸ σβῶνω. Μερικὲς τέτοιες ἑβδομάδες μὲ ξενιτλήσανε πολὺ. Φυσικὰ ἀνέκαθεν δὲν ἤμουνα καὶ πολὺ γερός. Φαίνεται πὼς κάποια μέρα θάπαθα καὶ πολὺ σοβιρὸ, γιατί βρέθηκα ἀπρόοπτα σπῖτι, ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι μου, μὲ κρῦα πανιὰ στὸ κεφάλι καὶ μὲ μερικά φάρμακα καμωμένα κι' ὄλας—ἀραδιασμένα στὸ τραπέζι μου.

Ὅταν ἀνοίξα τὰ μάτια μου, στέκουνταν πλαῖ μου ἡ Πόλα—τὴ λέγανε Πολυξένη, μὰ δὲν ἄρεζε τὸνομά της—ἡ κόρη τῆς νοικοκυρᾶς μου καὶ μὲ κοίταζε περίεργα καὶ κάπως φοβισμένα. Ὑστερα πετάχτηκε ἔξω σὰν τὸ ζαρναδί φωνάζοντας: Μαμά, μαμά, ἔλατε, ξύπνησε!

Ἡ μητέρα τῆς Πόλας—φαρδὺς τύπος—μπῆκε γεμάτη φροντίδα.

— Πρέπει νὰ ἡσυχᾶστε, μοῦ εἶπε. Ὁ γιατρός μοῦ βεβαίωσε πὼς θὰ σᾶ; περάση.

Ἡσύχασα μὲ τὸ παραπάνω. Ἐμεινα στὴν κάμαρή μου μέρες πολλὲς μὲ κατεβασμένα τὰ στόρια. Ἡ Πόλα ἦρε δυὸ τρεῖς φορές καὶ μὲ συντρόφειψε. Κάθουνταν στὴν κουβιστὴ πολυθρόνα μασώντας μαστίχα. Μιά μέρα ἔφερε καὶ διάβασε ἓνα ἀνήθικο βιβλίον, γιὰ νὰ περάση ἡ ὥρα ἕως μοῦ εἶπε ξεκαρδισμένη στὰ γέλοια.

Τὴν πρώτη φορὰ πού ἐπισκέφτηκα τὸν δικηγόρο μετὰ τὴν ἀρρώστεια μου, ἔμαθα πὼς ἡ ὑπόθεσι μου ἦταν κερδισμένη. Στὴν Τράπεζα μὲ περίμεναν νὰ ξαναπάρω τὴν θέση μου. Ἐγὼ πῆγα μονάχα γιὰ νὰ καταθέσω ἓνα στρογγυλὸ ποσὸ καὶ ν' ἀποχαιρετήσω τοὺς συναδέλφους μου. Εἶχα ἀποφασίσει νὰ ταξιδέψω. Αὐτὴ ἦταν κ' ἡ γνώμη τοῦ γιατροῦ μου.— Ἐ, λοιπόν, ἀγαπητέ μου, θέλεις νὰ μ' ἀκούσης; Νὰ κάνης ἓνα ταξίδι. Αὐτὸ σοῦ χρειάζεται. Εἶναι τὸ φάρμακο πού συστήνω σ' ἐκείνους πού ἔχουν ψιλά. Στους φτωχοὺς δίνω σκόνες καὶ μπουκαλάκια—λέγοντας

αὐτὰ γελοῦσε τρίβοντας τὰ ψώμοειδῆ χέρια του.— Ὅτι συγῆθισε τὸ μάτι σου πρέπει νὰ τὸ στερηθῆ γιὰ κάμποσο καιρό. Ταξίδεψε δυὸ τρεῖς μῆνες. Πᾶνε ὅλου σ' ἄρέσει, τώρα μπορεῖς..

Ὑστερα ὄλα ἦσαν μόνα τους. Ἐνα ξεστὸ ἀπόγευμα βρέθηκα κι' ἐγὼ, ἄγνωστος, μέσ' στὸ καλοτιχο πλήθος τῶν ταξιδιωτῶν. Ὅταν σφύριξε δυνατὰ τὸ βιπόρι τρομῆξα καὶ τινάχτηκα ὀλόκληρος. Ὑστερα ἔχασα ἀρκετὴ ὥρα περιμένοντας τὸ δεύτερο σφύριγμα γιὰ νὰ μὴ μ' εὔρη πάλι ἀνέτοιμο καὶ μὲ τρομάξει. Στὸ τρίτο σφύριγμα ξεκινήσαμε. Ἡ ἀναχώρησι εἶναι σὰν ἀρχὴ μέθης. Θυμοῦμαι, σαλέψανε κάπως τὰ σπῖτια, μιὰ δεξιὰ, μιὰ ἀριστερά, ξεκολήσαμε σιγὰ σιγὰ καὶ μὲ κόπο ἀπ' τὴν προκυμαία, οἱ φωνὲς τοῦ πλήθους ἔγιναν πιὸ συγκεχημένες. Ὑστερα μόνον μιὰ βοή, ὕστερα μόνον χρωματιστὸ ὄραμα καὶ κινούμενα ἄσπρα μαντήλια. Ἐβγαλα κι' ἐγὼ τὸ μαντήλι μου καὶ τὸ κουνούσα. Δὲν εἶχα κανένα δικό μου νὰ χαιρετήσω. Μιὰ κυρία πλαῖ μου πῆρε ἓνα ἀπ' τὰ λουλούδια πού βαστοῦσε καὶ τὸ πέταξε στὸ πλήθος πού χαιρετοῦσε στὴν προκυμαία. Ἡ ἀπόστασι εἶχε γίνῃ πιὰ μεγάλη καὶ τὸ λουλούδι ἔπεσε στὴ θάλασσα. Ἐγὼ παρατήρησα ἐκείνη τὴ στιγμὴ πὼς τὸ μαντήλι πού χαιρετοῦσα δὲν εἶχε τὴ δική μου μάρα. Εἶχε κεντημένο στὴ γωνία ἓνα Κ. Δὲν ξαίρω πὼς βρέθηκε στὸ χέρι μου. Θὰ τῶβαλαν κατὰ λάθος στὴ βαλίτσα μου..

Μετὰ δυὸ ὥρες βρισκούμασταν σὲ ὀρίζοντα ἄγνωστο. Ἄρχισε νὰ νυχτώνη. Ἐνα φεγγάρι, σὰν ψεύτικο, ἀπ' ἐκεῖνα τὰ μεγάλα φεγγάρια τοῦ θεάτρου, βγήκε ἀπ' ἀντίκρου ἀνοίγοντας χρυσὲς καντήλες ἀπάνω στὴν κοιμισμένη θάλασσα. Ὅλοι οἱ ταξιδιωτὲς βρίσκουνταν στὴ γέφυρα τοῦ πλοίου. Δένουνταν γνωριμίες, σχηματίζονταν συντροφίες. Ἐγὼ, αὐτὴν τὴν πρώτη νύχτα, ἤμουνα πολὺ ξεκουρασμέ

νος και καλοδιάθετος κι' εμεινα άργά. Πρὸς τὰ μεσάνυχτα εἶχα ἀνέβῃ στὴν ἀπάνω γέφυρα. Ἐνας ξηρὸς διακοπτό-μενος κρότος τράβηξε τὴν προσοχή μου. Ἄπ' τὸ παραθυ-ράκι ἐνὸς διαμερίσματος ἔβγαине γαλαζιο φῶς. Πῆγα κον-τὰ και κοίταξα περιέργα. Ἦταν ὁ ἀσύρματος. Ἄκουα τὸν κρότο τοῦ πομποῦ. Καταλάβαινα πολὺ καλά τί ἔλεγε: Τικ τὰκ! Μᾶς κυνηγάει τὸ φεγγάρι — Τὰκ τικ τὰκ! ἔχουμε στὸ πλοιο ἕναν ἄνθρωπο εὐτυχισμένο — Τικ τὰκ τὰκ! — Νομίζει τὸν κόσμο δικό του — τώρα ἄρχισε νὰ ζῆ στ' ἀλήθεια. —

Τὴν ὥρα πού κατέβαινα ὁ ἀέρας πῆρε ἀπ' τὸ χέρι μου τὸ μαντιλί με τὸ Κ... Δὲν ἤθελα νὰ χαθῆ στὴ θά-λασσα.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀνέβηκα πολὺ πρωῖ στὸ κατάστρωμα. Ἦμασταν πιά πολὺ μακρυνά. Αὐτὸ φαινόνταν ἀπ' τὸ χρωμα τῆς θάλασσας κι' ἀπ' τὴ μυρωδιά τοῦ ἀέρα. Πίσω, στὴν πρῶμη, εἶχαν ἀφισμένο ἕνα σχοινάκι και ἡ ἄκρη του χάνουνταν στὴ θάλασσα. Ἐπάνω τὸ ρολοῖ ἔγραφε τὰ μίλια πού κάναμε. Κοίταξα τὴν βελόνα μὰ δὲν κατάλαβα. Φαίνονταν ἀτελείωτος ὁ ἀφρισμένος δρόμος πού ἄνοιγε τὸ πέρασμά μας. Τότε εἶδα πρώτη φορά τὴ Μάγδα. Κάθουνταν σ' ἕνα παγγάκι και διάβαζε. Τὸ πρῶτο πού παρατήρη-σα ἦταν τὸ πέτσινο κατελάκι της μὲ λίγα ξεφτίδια μαλ-λιῶν πού ἔσφευγαν ἀπ' τὰ πλάγια και τρεμόπαιζαν στὸν ἀέρα. Χτύπησε δυνατὰ μιὰ καμπάνα γιὰ τοὺς ναύτες. Τι-νάχθηκε, σήκωσε ψηλὰ τὸ κεφάλι της και μπόρεσα νὰ δῶ καλά τὰ μάτια της. Δὲν ἦταν γαλανὰ ὅπως ἀμέσως φαν-τάστηκα. Ἦταν καστανά, ἀνοιχτὰ καστανά. Θυμοῦμαι μάλ-ιστα πὼς εἶπα «ἔχει ξανθὰ μάτια» ἐνῶ συνήθως λένε «ξανθὰ» μόνο γιὰ τὰ μαλλιά.

Χωρὶς νὰ θέλω τὴν πρόσεχα σ' ὄλο τὸ ταξίδι. Δὲν ἄργησα νὰ καταλάβω πὼς ἦταν ὀλομόναχη, πὼς δὲν ἔδε-



ΦΑΝΑΡΑΚΙ

σε γνωριμίες με κανένα—με μένα βέβαια ήταν αδύνατο να γίνη αυτό—πώς ἄρεζε πολύ να διαβάξη, πώς ἔτρωγε λίγο κ' ἔπινε τὸ τσαί της ἀφοῦ τ' ἄφινε να κρυώσει...

Τὸ δικό μου τὸ τσαί... κρύωσε ὀλότελα γιὰ νὰ σκέπτομαι τόσα πράματα ποὺ δὲν ἔχουν καμμιά σημασία. Τὸ γκαρσόνι με κοιτάζει ἐπίμονα. Πρέπει νὰ φύγω γιὰ νὰ σηκωθῶ αὐριο νωρίς πρὶν φύγει τὸ πρωτὶνὸ τραίνο...

Ἀπὸ χιῆς βρίσκουμαι στὴν ἐσοχὴ. Μένω στὸ σπίτι τῆς κυρίας Φανῆς.

Ξυπνῶ ξεκουρασμένος, με καθαρὸ τὸ μυαλό μου, ἐνῶ ἕνα φῶς, χρῶμα μπανάνας, γειμίζει τὴν κάμαρη μέσα ἀπ' τὰ κατεβασμένα στόρια.

Εἶχανε γράψη στὴν κυρία Φανῆ πὺς θάρτω. Ἴσως γι' αὐτὸ μοῦ μιλεῖ σὰ γνώριμη :

— Καλημέρα σας, κοιμηθήκατε καλά ; ... Φαίνεστε. Νὰ κοιμᾶστε πάντα ἡσυχος. Ἐγὼ πλαγιαῖζω τὸ βράδυ ἀργὰ καὶ γυρίζω πρὶν ὅλες τις κάμαρες... Ἔτσι ἂν τυχὸν κ' ἀφήσετε καμμιά φορὰ τὸ φῶς ἀναμμένο θὰ σᾶς τὸ σβύσω.

— Θὰ τὸ κάνετε αὐτό; . Ὡ σᾶς εὐχαριστῶ... μοῦ κάνετε πολὺ καλό.

Ἡ κυρία Φανῆ φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένη ποὺ μπορεῖ με μιὰ τόσο μικρὴ φροντίδα νὰ κάμη τόσο μεγάλο καλὸ σ' ἕναν ξένο της. Καὶ στοργικά :

— Σᾶς ἔφερα μερικά κεράσια... Τᾶκοψα τώρα γιὰ σᾶς .. Τὸ γάλα σας εἶναι ἔτοιμο κάτω... Ἄν θέλετε τὸ παίρνετε καὶ στὸν κῆπο...

Ἀφίνει τὸ πιάτο καὶ φεύγει.

Ἀλήθεια ὦραϊα κεράσια. Μαῦρα μεγάλα καὶ μαλακά. Λὲς καὶ τὸ μικρὸ κουκουτσάκι τους εἶναι τυλιγμένο με φρέσκο κρέας. Τρώγω μερικά .. Ὑστερα θυμοῦμαι καὶ πού ἔβανα στὰ μικράτα μου, ὅταν γύρευα ὅλα τὰ κεράσια ποὺ

μου δίνανε να είναι «σκουλαρίκια». Πέρνω δυο κεράσια πῶχουν ἐνωμένα τὰ τσουινά τους, τὰ περνῶ καβάλα στὸ ἓνα μου αὐτῆ. Πέρνω ἄλλα δυο τὰ περνῶ στὸ ἄλλο. Κοιτάζω στὸν καθρέφτη... Δὲν ξαίρω τί μου κατεβαίνει και ζουλιῶ ἓνα κεράσι στὸ μάγουλό μου πὺν γίνεται ἀμέσως κατακόκκινο. Τρέχω στὴ σκάλα :

— Κυρία Φανῆ, κυρία Φανῆ ! Τρέξτε γρήγορα!

Ἄκουονται στὴν κουζίνα κατασρόλες πὺν ἀναποδογυρίζουν κι' ἡ κυρία Φανῆ ἀνεβαίνει λαχανιασμένη.

— Θεέ μου ! τί πάθατε ;

— Κόπηκα ἔλεεινά μὲ τὸ ξυράφι μου... Λίγο ξεστὸ νερό και βαμβάκι. Μὲ κοιτάζει σαστισμένη Δὲν μπορῶ πιά νὰ κρατηθῶ. Μὲ πιάνουν κάτι γέλοια πὺν δακρύζουν τὰ μάτια μου. Καταλαβαίνει ἐπὶ τέλους τὴ φάρσα και ξεκαρδιζόμαστε κι' οἱ δυο.

Κατεβαίνω στὴν τραπεζαρία γιὰ νὰ πάρω τὸ γάλα μου. Εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐργόχειρα και χειροτεχνίες πὺν τίς ἔκανε ἡ ἴδια. Στὴ μέση ἑνὸς τοίχου κρέμεται μιὰ φωτογραφία σὲ χρυσὴ κορνίζα. Εἶναι ἓνα ντροπαλὸ κορίτσι μὲ χοντρές πλεξούδες πὺν εἶναι φερμένες μπρὸς και πέφτουν παράλληλες μὲ τὰ χέρια του. Βαστᾶ ἓνα μεγάλο βιβλίο.

— Ποιὸ εἶναι αὐτὸ τὸ κοριτσάκι, κυρία Φανῆ ;

Ἡ κυρία Φανῆ κοκκινίζει και μὺν λέγει πὺν εἶναι ἡ ἴδια, τὴν ἐποχὴ πὺν πῆρε στὸ σκολεῖο τὸ πρῶτο βραβεῖο της—αὐτὸ θὰ ἔγινε βέβαια πρὶν σαράντα χρόνια.—Και σὰν νὰ εἶναι εὐχαριστημένη γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον μου ἀνοίγει τὸ μπουφέ της και μὺν δείχνει μιὰ παρτάξαη πολύχρωμα βαζάνια.

— Εἶναι ὅλα γλυκὰ τῆς ἐποχῆς : Συκᾶκια, φράουλα, κεράσι... Ἐχω κρυμένο και πορτοκάλι... τί θέλετε νὰ σᾶς κατεβάσω ;

— Τραβοῦμε κλῆρο, τῆς λέω, και χωρὶς ἀργοπορία στρίβω χαρτάκια.

— Τραβῆξτε ἔσεῖς..

Βγαίνει ἡ φράουλα. Ἄνεβαίνει σὲ μιὰ καρέκλα—ἡ καρέκλα τρίζει—και κατεβάζει τὸ βαζάνι.

Ἄνεβαίνω πάλιν στὴν κάμαρή μου. Ξυρίζομαι. Τὸ ξύρισμα εἶναι μιὰ ικανοποίηση. Ἐνας ἄνθρωπος ξυρισμένος εἶναι γενικῶς πὺν καλὰ ἀπ' ἓναν ἀξέριστο. Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ διαφορὰ και σὲ τί ὀφείλεται δὲν μπορῶ νὰ τὸ βρῶ. Μὰ ἔτσι εἶναι. Εἶμαι βέβαιος πὺν ἔτσι πρέπει νὰ συμβαίνει σ' ὅλους. Ὅταν ξυριστῆ κανεὶς και διῆ τὸ πρόσωπό του φρέσκο στὸν καθρέφτη, λέει «τελείωσε κι' αὐτὴ ἡ ὑπόθεση» σὰν νὰ μὴν πρόκειται ποτὲ νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ, σὰν νὰ ἔχη ἐξοφλήσῃ «ἀπαξ διὰ παντὸς». Δὲν ξαίρω μπορεῖ νᾶναι κι' ἄλλοιῶς.

Τώρα πὺν ἔπεσε ἡ πρωινὴ ὀμίχλη βλέπω ὀλοκάθαρη τὴν τριγυρινὴ τοποθεσία. Κάτω ἀπ' τὸ μπαλκόνι μου εἶναι ὁ κήπος γεμάτος λουλούδια και πρασινάδες. Οἱ γλυσίνες ἀνεβαίνουν και μπλέχονται στὰ δοκάρια τοῦ μπαλκονιοῦ μου. Στὸν κῆπο δύο πράσινες καρέκλες. Πλάι στὴν καγγελωτὴ πόρτα ἡ κυρία Φανῆ ἔχει βάλῃ ἓνα κόκκινο κουτί γιὰ γράμματα. Ἐχει γιὸ στὰ ξένα. Ἀντίκρυ, λίγο πλάγια, εἶναι ἓνα ἄλλο σπίτι καλοβαμμένο. Στὸ ἴδιο ὕψος μὲ τὸ δικό μου ἔχει κι' ἓνα ἄλλο μπαλκόνι. Αὐτὴ τὴ στιγμή ἀκούεται βιολί. Κάποιος παίζει, ἀλλὰ οἱ μπαλκονόπορτες εἶναι κλειστὲς κι' ἀκούω μόνο τίς ἀψηλὲς νότες. Πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι ἀσημίζει μιὰ λουρίδα θάλασσας. Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ὁ κάμπος ἀτελείωτος. Κάτωπρος ἀπὸ μαργαρίτες και ματωμένους ἔδω κι' ἐκεῖ μὲ παπαρούνες. Ἀκούεται ἓνα μακρυνὸ σφύριγμα και φαίνεται μακρυνὰ νὰ περνᾶει τὸ τραῖνο σὰ μαῦρο φεῖδι πὺν σέρνεται σὲ λευκὸ ματωμένο σεντόνι.

Τὰ μάτια μου σταματοῦνε πάλι στὴ θάλασσα. Θυμοῦμαι τὸ ταξεῖδι μου και τὸ κορίτσι μὲ τὸ πέτινο καπέλλο. Ἐνα λευκὸ προσωπάκι μὲ λίγα ξανθὰ μαλλιά ξεφτισμένα.

σκυμένο σ' ένα βιβλίο. Πού νά βρίσκεται τώρα ή Μάγδα; Δέν θέλω νά πιστέψω πώς κατέβηκε απ' τὸ βιασμένο γιά νά μείνη κάπου. Ἡ Μάγδα κατέβηκε απ' τὸ δικό μας, πήρε ἕνα ἄλλο βοσκόρι καὶ ταξιδεύει... πάντα ταξιδεύει σκυμένη σ' ἕνα βιβλίο. Τὴν ἀκολουθοῦν οἱ γλάροι πού πετοῦνε στὶς γαλανὲς θάλασσες... (οἱ μέρες μου ἄρχισαν νά γίνονται κι' ἐδῶ μονότονες. Πότε πότε μὲ περνᾶ απ' τὸ νοῦ μου νά γίνω πάλι ταξιδιώτης. Αἰσθάνομαι μιὰ βαθειὰ λύπη. Στὶς δύο μεγάλες φλέβες τῶν χεριῶν μου θαρρεῖς καὶ περπατοῦνε μυρμηγκάκια, τὰ δάκτυλά μου ἀνοικοκλείουν πάντα, ζεστά, ὑγρά καὶ ἀνήσυχα. Μάζεψα πολλές παπαροῦνες κι' ὄρισα τόπο θανάτου γι' αὐτὲς ἕνα πρόστοχο βάζο. Στέκομαι καὶ τίς καμαρώνω τώρα πού εἶναι ἀκόμη τόσο ζωηρές. Γιατί αὐτὰ τὰ χαρούμενα λουλούδια νᾶχουνε μαύρη καρδιά; Συλλογίζομαι τὴν ὥραν πού θὰ μαδήσουν γύρω στὸ βάζο, πού θὰ εἶναι σὰν αἷμα γύρω στὸ βάζο, σὰν αἷμα θανάτου...)

Σήμερα ἔκανα κάτι πού τώρα μὲ λυπεῖ πολύ. Τὸ πρῶτ' ἔβλεψα μὲ τὴν κυρία Φανῆ. Θυμοῦμαι μάλιστα μὴναι τῆς φώναξα:

— Εἶμαι πολὺ θυμωμένος μαζί σας. Ἀφήσατε ὅλη τὴ νύχτα στὴν κάμαρή μου τὸ φῶς ἀναμμένο καὶ μάλιστα τώρα πρὶν ξυπνήσω ἤρθατε καὶ τὸ σβύσατε. Μὲ πειράζει αὐτὸ τὸ πράγμα! Καταλαβαίνετε πῶς μὲ πειράζει; Ὅλη τὴ νύχτα δὲν ἔκλεισα μάτι, τὰ βλέφαρά μου εἶναι κόκκινα. Δὲν μπορῶ... Ἀκατάπαυστα θὰ αἰσθάνομαι πῶς κοιμοῦμαι. Αὐτὸ ἔσεῖς τὸ λέγετε ὕπνο; Ὅταν κανεὶς κοιμᾶται, δὲν πρέπει νὰ τὸ αἰσθάνεται... πρέπει, ὅταν ξυπνᾶ τὸ πρῶτ' νὰ ξυπνᾶ καινούργιος, χωρὶς καμμιὰ συνέχεια ἀπ' τὴν προηγούμενη μέρα... Μὲ καταλαβαίνετε; Ἔτσι πού μὲ κοιτάξετε τίποτα δὲν καταλάβετε!

Προσπαθεῖ νὰ μὲ κἀνῃ νὰ πιστέψω πῶς τὴ νύχτα δὲν

ἔκαιε φῶς στὴν κάμαρή μου. Κ' ἐκεῖνο πού τώρα μοῦ φέρνει δάκρυα στὰ μάτια εἶναι πῶς τὴν ἀνάγκασα νὰ μοῦ πῆ;

— Σὰς ὀρκίζομαι στὸ γιόκα μου... σήμερα ὅλη τὴ νύχτα ἡ κάμαρή σας ἦταν σιτεινὴ.

Πέρνω τὸ τραῖνο καὶ κατεβαίνω στὴν πολιτεία. Δὲν μοῦ κάνει καμμιὰ ἐντύπωση πού ξαναβρίσκουμαι ἀνάμεσα στὰ μεγάλα ἀπείρια καὶ στοὺς πολυθόρουβους δρόμους. Μπαίνω σ' ἕνα μεγάλο μαγαζὶ καὶ γυρεύω ἕνα μεταξωτὸ σάλι.

— Τὸ θέλετε γιὰ νέα ἢ γιὰ καμμιὰ κυρία;

— Naί, τὸ θέλω γιὰ τὴν κυρία Φανῆ πού ἔχει ἕνα γιό στὴν ξενιτιά.

Ὁ ὑπάλληλος κατεβάζει πολλὰ χρώματα καὶ μὲ κοιτάζει περιέργω γιατί ἴσως νὰ μὴν τὸν ἐνδιαφέρουν πολλὰ αὐτὰ πού τοῦ εἶπα. Ἀγοράζω ἕνα σάλι μαῦρο πού ἔχει ἀνάμεσα κἀτι χρώματα σὰν τίς γλυσίνες πού στολίζουν τὸ μπαλκόνι μου.

Τώρα καθισμένος μέσα στὸ βαγόνι περιμένω νὰ ξεκινήσῃ τὸ τραῖνο. Ὁ σταθμὸς εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἕνα ἤσυχο φῶς πού κατεβαίνει ἐπάνω ἀπ' τὸ γαλιένιο θόλο. Ξεκινοῦμε. Προσέχω ἕνα νέο πού κάθεται ἀντίκρου μου. Βλέπω πῶς πετᾶ τὸ καπέλο του στὸ δίχτυ τῶν ἀποσκευῶν καὶ πετῶ κι' ἐγὼ τὸ δικό μου. Μὲ κοιτάζει μ' ἕνα συμπαθητικὸ χαμόγελο. Ἐχει μεγάλα, γαλιστερά, κασιανὰ μάτια πού πρέπει νὰ βλέπουν δυὸ φορὲς ἀτ' ὅτι βλέπουν τῶν ἄλλων. Καὶ τὰ μαλλιά του εἶναι κασιανὰ ἐπάνω ἀπὸ ἕνα ἀνοιχτὸ καὶ ὠρὸ μέτωπο. Πότε πότε βγάζει ἀπ' τὴν τσέπη ἕνα χτενάκι καὶ τὰ χτενίζει. Αὐτὸ βέβαια δὲν τὸ περιμένα, ἀχτένιστα θὰ ἦταν καλλίτερα. Τώρα δὲν ξαίρω, μπορεῖ νᾶναι κι' ἄλλοιῶς... Φαίνεται πιὸ νέος ἀπὸ μένα καὶ φορεῖ μαῦρα ροῦχα. Στὸν

ὀπάλληλο πού μπαίνει βλέπω νά δείχνη ἕνα εισητήριο σάν τὸ δικό μου, ὥστε θά κατεβούμε μαζί.

Ὁ δυνάτὸς ἥλιος περνώντας ἀπ' τὰ χοντρά τζάμια τοῦ παραθύρου, χτυπά κατάματα τὸν συνταξειδιώτη μου. Βγάζει καὶ φορεῖ μαῦρα γιαιδιά.

— Σᾶς πειράζει ὁ ἥλιος;

— Ναί, στὰ μάτια.

— Ἄν θέλετε ν' ἀλλάξουμε θέση. Ἐμένα μ' ἀρέσει ὁ ἥλιος.

Λέω ψέματα. Τὸ φῶς μὲ πειράζει. Ἄλλὰ θέλω ν' ἀλλάξουμε θέση, γιὰ νὰ βγάλῃ τὰ μαῦρα γιαιδιά του καὶ νὰ τὸν βλέπω καλλίτερα. Βρίσκω κάποια εὐχαρίστηση σ' αὐτό. Μοῦ φαίνεται πὼς βρῆκα στὸ συνταξειδιώτη κάτι πού μοῦ λείπει τόσο καιρό: Ἐναν καλὸ φίλο. Ἀλλάζουμε θέση κι' ἀρχίζουμε τὴν κουβέντα:

— Βλέπω θά κατεβούμε μαζί... Ταξιδεύετε συχνά;

— Ἄ, τώρα, ὄχι. Ἐχω διακοπές. Εἶμαι μαθητὴς στὴ σχολή τῶν Ὁραίων Τεχνῶν. Μοῦ λείπανε μερικά χρώματα καὶ κατέβηκα νὰ τ' ἀγοράσω. Ἄν θέλετε τ' ὄνομά μου: Τάσος Νέρης.

Κάτι τέτοιο περίμενα νὰ εἶναι τὸ ὄνομά του. Εἶμαι εὐχαριστημένος πού μοῦ τὸ εἶπε καὶ τοῦ λέγω κ' ἐγὼ τὸ δικό μου.

— Ἐγὼ πηγαίνω ἕνα σάλι στὴν κυρία Φανῆ πῶχει ἕνα γιὸ στὴν ξενιτιά.

— Ἄ, ὥστε εἰσθε σεῖς πού ἤρθατε στὸ σπῆτι τῆς κυρίας Φανῆς; Τὸ μπαλκόνι σας φαίνεται ἀπ' τὸ δικό μου. Ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἔμαθα πὼς ἤρθατε κάθουμαι περισσότερο μὲ κλειστὰ παράθυρα. Ξαίρειτε παίζω μερικὲς ὥρες τὴν ἡμέρα βιολί καὶ φοβοῦμαι μήπως σᾶς ἀνησυχήσω ἢ ἂν θέλετε τὴν ἀλήθεια, — κι' ἄς μὴ σᾶς φανῆ ἀστεῖο — μοῦ φαίνεται πὼς ἐσεῖς θά ἔχετε μεγάλες ἀπαιτήσεις ἀπὸ ἕνα

μαθητὴ τῆς σχολῆς τῶν Ὁραίων Τεχνῶν πού παίζει βιολί. Στὴν ἐξοχή μας ἔχουμε ἐρημία. Πρὶν ἔρθετε σεῖς, πρὶν σᾶς δῶ ἀπ' τὸ μπαλκόνι μου — μιὰ φορὰ σᾶς εἶδα νὰ διαβάζετε — δὲν τὰ σκεπτόμουνα αὐτὰ τὰ πράγματα.

Εὐχαριστιέμαι πού πλαταίνει ἡ κουβέντα μας καὶ δὲν ξέρω πὼς νὰ κρύψω τὴ χαρὰ μου.

— Θέλετε νὰ μοῦ κάνετε μιὰ χάρη; Μὴ ξανακλείστε τὰ παράθυρά σας. Ἡ κάντε κάτι καλλίτερο: τὸ βράδι πᾶρε τὸ βιολί σας κ' ἐλάτε σπῆτι.

Καταλαβαίνω πὼς χάρηκε γιὰ τὴν πρόσκλησή μου.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, θάρτω.

— Ναί, ἐλάτε. Εἶμαι ὀλομόναχος. Ἐχω ἕνα μπαλκόνι μὲ γλυσίνες: θά κάτσουμε νὰ πιοῦμε τσαῖ. Ἐγὼ, ξαίρειτε, εἶναι λίγος καιρὸς πού πίνω τὸ τσαῖ μου, ἀφοῦ τ' ἀφήσω νὰ κρυώσῃ. Δὲν σᾶς φαίνεται πὼς ἔτσι εἶναι καλλίτερα;

— Ἴσως, μοῦ λέγει.

Τὸ τραῖνο φτάνει. Κατεβαίνουμε καὶ μπροστὰ στὰ σπῆτια μας χωριζόμαστε μὲ μιὰ ἐγκάρδια χειραψία. Αὐτὸ τὸ μικρὸ ταξειδάκι μου ἦτανε ἕκτακτο. Ἀπ' τὸ παράθυρο βλέπω νὰ ρίχνουν ἕνα γράμμα στὸ κόκκινο κουτί πού κρέμεται στὰ κάγκελα τοῦ κήπου. Κατεβαίνω καὶ τὸ λέω στὴν κυρία Φανῆ. Ξαίρει καλὰ ἀπὸ ποιὸν ἔρχεται καὶ χάσει τὰ λόγια τῆς ἀπ' τὴν συγκίνησή της. Τῆς δίνω τὸ σάλι πού βαστῶ στὰ χέρια μου. Ἡ συγκίνησή της γίνεται κλάμα. Ἐγὼ τὴν ἀφίνω κι' ἀνεβαίνω στὴν κάμαρή μου γιὰτι δὲν ξαίρω τί πρέπει νὰ κάνω σὲ μιὰ τέτοια περίσταση.

Ἐχτὲς τὸ βράδι ἤρτε ὁ Τάσος κ' ἔπαιξε τὰ μεσάνυχτα μιὰ σονάτα γιὰ βιολί. Ποτὲ δὲν φανταζόμουνα πὼς ἕνα βιολί μπορούσε νὰ μὲ κἀνῃ νὰ γίνω τόσο καλός. Τὴν ὥρα πού ἔπαιξε κατάλαβα πὼς εἶχα γίνῃ ὁ καλλίτερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Στεκόντανε ὄρθιος μπροστὰ στὴν ἀνοιχτὴ

μπαλκονόπορτα, με τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ τὰ μάτια χομένα
στὴ νύχτα, σὰ νὰ διάβαζε τὶς νότες του ἐπάνω στὰ χρυσὰ
ἀστράκια πὸν λάμπανε στὸ μαύρο χαρτί τ' οὐρανοῦ. Εἶχα
σβύση τὸ φῶς καὶ χωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα τὸν κοίταξα
νὰ παιζῆ με πάθος. Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ φεγγάρι φάνηκε σὰ
στεφάνι χρυσὸ γύρω στὸ κεφάλι του. Τὰ μάτια του ἔφεγγαν.
Στὸ μέτωπό του λάμπανε μερικοὶ κόμποι ἰδρωτῶτα.

Ἦστερα πέρασε θαρρεῖς, ἕνα μεγάλο καράβι πού'χε
πανιά του τὰ σύννεφα καὶ στὸ κατάρι κρεμασμένο φανὸ
τῆ σελήνη. Στὴν πλώρη του στέκουνταν ἡ Μάγδα, πολὺ
ψηλὴ, ντυμένη κάτασπρα, ἐνῶ ἡ σάρπα της κυμάτιζε ἀτε-
λειωτῆ σὰν ἄσπρο ποτάμι.

Ὅταν τάφησε τὸ βιολί του ὁ Τάσος, πῆγα καὶ τοῦ-
πιασα ἀμίλητος τὰ χέρια. Ἐκαίαν καὶ κάτω ἀπ' τὶς φου-
σκωμένες φλίβες του αἰσθάνθηκα τὸ αἷμα νὰ χτυπᾷ δυνατὰ.

— Σ' εὐχοριστῶ φίλε μου... τοῦ εἶπα.

Πρώτη φορὰ καταλάβαινα πὼς ὀνόμαζα ἔτσι με εἰλι-
κρίνεια κάποιον κ' εὐρησκα σ' αὐτὸν μιὰν ἀπειρη εὐτυχία.
Καθῆσαμε στὸ μπαλκόνι καὶ μιλήσαμε ὁ καθένας γιὰ τὴ
ζωή του. Ἡ νύχτα ἦτανε διάφανη, πέφτανε πολλὰ ἄστρα
κ' οἱ γλιστίνες μύριζαν δυνατὰ. Τὸ δέντρο πὸν ὑψώνουν-
ταν μοῦ φάνηκε πὼς ἦταν τὸ χέρι τῆς γῆς πὸν βγάζον-
τας ἀπ' τὸν κόρφο της ἕνα φιαλίδι μεθυστικὸ μᾶς τ' ἀνέ-
βαζε νὰ τ' ὀσφρανθοῦμε.

Πέρασαν δυὸ μῆνες.. Τώρα σταματημένος μπροστὰ
στὸ παράθυρό μου, κοιτάζω πάλι ἀκίνητος τὴ μακρινὴ
λουρίδα τῆς θάλασσας.

Αὔριον ἴσως ἔρτη τὸ φτινόπωρο μὰ ἐγὼ δὲ σκεπου-
μαι νὰ γυρίσω. Ἀκόμη δὲν ἀρχισα τὴ ζωὴ μου καὶ δὲν
ξαίρω ἀκόμη πὼς πρέπει νὰ τὴν ἀρχίσω.

Μιὰ μέρα πὸν μὲ πῆρε ὁ Τάσος καὶ πήγαμε στὴ

θάλασσα, περπατώντας στὴν ἀκρογιαλιὰ τοῦ μίλησα γιὰ τὴ
νέα μετὰ τὸ πέτσινο καπέλο πὸν συνάντησα στὸ ταξειδί μου.
Ὅσο τοῦ μιλοῦσα ἔβλεπα τὸ πρόσωπό του ν' ἀλλάζη καὶ
νὰ μὲ παρακολουθῆ με πολὺ ἐνδιαφέρον. Ὅταν πρόφερα
τ' ὄνομό της, σταμάτησε, μοῦ ἄρπαξε τὰ χέρια καὶ μοῦ
εἶπε πολὺ κοντὰ στ' αὐτί:

— Δὲν εἶναι χαμένο ὄνειρο... Ἡ Μάγδα Ρενάκη εἶναι
ἐξαδέλφη μου καὶ κάθεται στὸ μεγάλο κόκκινο σπίτι πὸν
εἶναι πλάι στὸ σταθμὸ Αὔριο θὰ πᾶμε μαζί...

Ἦστερα ἀρχίσαμε κ' οἱ τρεῖς τὶς πιὸ ὠραίες μέρες τῆς
ζωῆς μᾶς.

... Σήμερα σταματημένος πάλι μπροστὰ στὸ παρά-
θυρό μου, κοιτάζω τὴ μακρινὴ λουρίδα τῆς θάλασσας.
Ἀπ' ἀντίκρου ἀκούεται τὸ βιολί τοῦ Τάσου. Ἐδῶ στὸν
τοιχο, ἐπάνω ἀπὸ ἕνα βάζο τριαντάφυλλα, κρέμεται μιὰ
εἰκόνα τῆς Μάγδας. Φορεῖ τὸ πέτσινο καπέλλο, τὰ μολλίκια
της εἶναι λίγο ξεφτισμένα στὰ πλάγια καὶ τὰ «ξ α ν θ ἄ» της
μάτια δὲν ξαίρω πὸν βλέπουν καὶ τί βλέπουν. Τὴ ζωγρά-
φισε ὁ Τάσος.

Κάτω ἀκούεται ἡ κυρία Φανῆ πὸν τραγουδεῖ ἕνα τρα-
γοῦδι τοῦ παλιοῦ καιροῦ.

ΜΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ



ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΑΡΓΑ

Τοῦ ἰσαδερφοῦ μου
Α. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Καρδιά μου ἀργά !

Τὸ ξέρω πὼς ὁ Πόνος μου σὲ ρεύει
Μὰ ὡς τόσο μὴ λυγᾶς καὶ σὺ
Μπρὸς σιὴν ἀνάγκη τῆς Ζωῆς
Ποὺ μᾶς παιδεύει.

Φάνου γενναία, δυνατὴ
Καὶ τὴ Ζωὴ
Μὴ τὴν φοβᾶσαι.

Τὸ ξέρω πὼς ὁ Πόνος μου σὲ ρεύει,
Κακομοιροῦλα μου καρδιά,
Κί' ἡ κορμοφόνα θλίψη μου
Σὲ γάντζωσε μὲ βιά
Στὰ ματωμένα ἀρπάγια της.

Καρδιά μου ἀργά !

Τὸ ξέρεις δὲ πὼς ἡ Ζωὴ
Σὰν ὄχεντρα σφιχτὰ μὲ ζώνει
Καὶ σένα ἀγνή μου σὲ ματώνει
Φαρμακερά.

Ἄχ! τὴν κάθε ἐλπίδα μου
Ὡς γεννηθεῖ μοῦ σβήνει,
Καὶ πίκρες ὁδὸς θὲς
Μοῦ δίνει !

Τὸ ξέρω πὼς ὁ Πόνος μου σὲ ρεύει,
Κακομοιροῦλα μου καρδιά !
Μὰ ὡς τόσο μὴ λυγᾶς καὶ σὺ
Μπρὸς σιὴν ἀνάγκη τῆς Ζωῆς
Ποὺ μᾶς παιδεύει.

Καρδιά μου ἀργά !

Δράμα, 11, ΣΤ'. 1929.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ



ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΑΣ

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας καὶ τῆς κοινωνίας μας εἶναι ἡ ξενομανία· κάθε δὲ ἐποχῆς ἢ ἀμάθεια, ἡ ἄγνοια, ἡ προκατάληψις καὶ ἡ δοκησιοσοφία.

Ἐὰν ὑπάρχη πεδίων ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὀργιάζει ἡ ἄγνοια καὶ ἡ δοκησιοσοφία, τοῦτο ἀναμφιβόλως εἶναι τὸ πεδίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μας. Πολὺ ὀλίγοι, ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μουσικοδιδασκάλων, δύνανται νὰ ἔχωσι γνώμην ἐν προκειμένῳ.

Προχθὲς ἀκόμη, εἰς ἓνα κονσέρτο τῆς πόλεώς μας, ὅπου διεδέχοντο ἄλληλα τὰ μαγικώτερα τεμάχια ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων συγχρόνων μουσικῶν καὶ κλασικῶν τοιούτων, συνήντησα ἓναν μουσικοδιδάσκαλον, ὁ ὁποῖος μᾶς εἶχε παραδῶση.. τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς κατὰ τοὺς μαθητικoὺς μου χρόνους. Ἄν καὶ εἶχα ἐκ τῶν προτέρων τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ κύριος, ὁ ὁποῖος κατέχει ἀρκοῦντος τὴν Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν καὶ διδάσκει καὶ δύο ὄργανα, δὲν

θα ἦτο εἰς θέσιν νὰ μοῦ δώσῃ γνώμην, ἐν τούτοις ἔκρινα καλὸν νὰ τὸν πλησιάσω καὶ νὰ συζητήσωμεν ἐπὶ θέματος τόσοσιν εἰς ἐμὲ προσφιλοῦς. Μετὰ λύπης μου διεπίστωσα, ὅτι αἱ προϋποθέσεις μου ἦσαν βίσιμοι· δὲν εἶχεν ΙΔΕΑΝ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς· καὶ ὁμως.. μᾶς ἐδίδασκε τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς εἰς ἓνα τῶν καλλιτέρων γυμνασίων. Καὶ ἐξήγαγα—χωοί· νὰ θέλω—τὰ τριγυκὰ καὶ λυπηρὰ συμπεράσματα οὕτε ὁ Γυμνασιάρχης (ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο σοφὸς καὶ ἴστατο εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεώς του) οὕτε οἱ περιστοιχοῦντες αὐτὸν καθηγηταὶ εἶχον ΙΔΕΑΝ Μουσικῆς—διότι ἄλλως θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐννοοῦν τὴν ἐγκληματικὴν ἀμέλειαν τοῦ ἐν λόγῳ μουσικοδιδασκάλου, ὁ ὁποῖος μᾶς παρέδιδε τὴν... Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν, ἐθεώρει δὲ ταπεινωτικὸν διὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν του γ' ἀσχοληθῆ καὶ νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικὴν.

* *

Ἄνατραφεῖς εἰς γυμνάσιον, ὅπου μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ παρεγνωρίζετο ἡ καθ' ἡμᾶς Μουσικὴ, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἔχω καὶ ἐγὼ ἐμποτισθῆ μὲ τὰς αὐτὰς περιφρονητικὰς πρὸς αὐτὴν προκαταλήψεις: «μ' ὅποιο δάσκαλο καθήσης τέτοια γράμματα θὰ μάθης». Ἦκουα ἀφ' ἑτέρου νὰ γίνε-ται μετὰ σεβασμοῦ λόγος περὶ τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Μπάχ, τοῦ Μέντελσον, τοῦ Σοῦμπερτ, τοῦ Βάγκνερ ἀπὸ μικρᾶς μου δ' ἡλικίας χάριτι θεῖα εἶχα ποτισθῆ κυρίως μὲ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Μπετχόβεν καὶ τοῦ Βάγκνερ καὶ ἠθθανόμην τὸν ἑαυτὸν μου καταλαμβανόμενον ὑπὸ ἀνεκκαλήτου ἐνθουσιασμοῦ ὅταν ἐπαιίζοντο αἱ συμφωνίαι τοῦ πρώτου, ἢ ὁ «Τανχάουζερ» ἢ τὸ «Βρυκολακισμένο Καράβι» τοῦ δευτέρου. Ἡ προδιάθεσίς μου κατὰ ταῦτα κατὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς ἦτο φυσικὴ.

Ἐτη παρήλθον ἕκτοτε. Ὅποτε μίαν ἡμέραν ἕνα παρὰδοξον καὶ τυχαῖον γεγονός συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἐννοήσω τὸ βάθος τῆς ἀγνοίας μου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τιμιώτατα.

Εἶχα εἰσέλθῃ ἀπὸ τινος εἰς σχέσεις μὲ κάποιον βιβλιοπαλιοπώλην τὸν ὁποῖον καὶ ἐθεώρουν ὡς ἕναν κοινόν, ταπεινὸν ἔμπορον, προσπαθοῦντα νὰ ἀφαιμάξῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο τὸ βαλάντιόν μου, φορτώνοντάς με μὲ βιβλία δύοσπετα διὰ τοὺς συνήθεις θνητούς. Ὅποτε μίαν ἡμέραν ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τὸν ταπεινὸν καὶ κοινὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον μουσικὴ ἰδιοφυΐα ἀσυνήθης. Ἐπέμενε μιά μέρα ν' ἀγοράσω ἕνα Ἀναστασιματάριον (οὕτως ὀνομάζεται ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότατα μουσικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας) εἰς μάτην ἀντέτασα εἰς τὴν πρότασίν του ταύτην τὴν πλήρη ἀγνοίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς, ὡς καὶ τὴν περιφρόνησίν μου (εἶμαι βλέπετε εἰλικρινῆς), πρὸς αὐτήν.

— Ἀκουσε, φίλε μου, μοῦ εἶπεν ἐγὼ ἂν μετέρχωμαι τὸν βιβλιοπαλιοπώλην τὸ πράττω διὰ νὰ εὑρίσκω τὰς εὐγενεῖς ἐκεῖνας ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐπιδεκτικαὶ μορφώσεως καὶ οὐρανοῦ φωτός· χρόνια τώρα καὶ δὲν ἤλθε κανεὶς, ὁ ὁποῖος νὰ μοῦ ζητήσῃ ἀρχαῖα συγγράμματα καὶ Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Σὺ ὅμως, μόνον αὐτὰ τὰ βιβλία πάντοτε ζητεῖς πίστευέ με λοιπόν, ὅτι σὺ, ὁ ὁποῖος καταγίνεσαι μὲ τόσα ἄλλα, ζημοῖς τὸν ἑαυτὸν σου περιφρονῶν τὴν καθ' ἡμᾶς Μουσικὴν οὔτε δύνασαι νὰ λογίζῃσαι τέλειος, ἂν δὲν καταβάλῃς τὴν δέουσαν προσοχὴν εἰς τὴν Μουσικὴν αὐτὴν μὲ τὴν ὁποῖαν ἀνεγράφησαν ὅλοι οἱ πρόγονοι σου καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων.

Ἦτο ἡ πρώτη φορά κατὰ τὴν ὁποῖαν παρουσιάζετο ἐνώπιόν μου ἡ μεγάλη ψυχὴ τοῦ φαινομενικῶς ταπει-

νοῦ καὶ κοινοῦ ἐείνου ἀθρώπου καὶ ἐξηκολοῦθησεν. — Τραγοῦδησέ μου ἕτι δήποτε κομμάτι θέλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς.

Συνεμορφώθη πρὸς τὴν θέλησίν του, καὶ τοῦ ἔτραγούδησα «Τὸν Νυμφικὸν Χορὸν», τοῦ Λόεγκριν τοῦ Βίγκνερ. Ὁ παλιοβιβλιοπώλης ἐν τῷ μεταξὺ διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παρασημαντικῆς ἐσημείωνε Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσα.

— Ἀκουσε, τώρα, μοῦ εἶπεν.

Καὶ ἐπανάλαβε μὲ τὴν αὐτὴν ἐντέλειαν, μὲ ὅλους τοὺς τόνους, μὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ χρωματισμόν, τὸ θαυμάσιον αὐτὸ τεμάχιον τοῦ Βάγκνερ.

— Δὲν μοῦ λές, τώρα, ἐξηκολούθησεν· εἶσαι σὺ, ὁ θιασώτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς εἰς θέσιν νὰ καταχωρήσῃς μὲ τίς νότες τὸ «Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον»; Ὅχι μόνον σὺ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βάγκνερ θὰ εὑρίσκετο πρὸ ΕΚΠΛΗΞΕΩΝ, ἂν εἰσῆρχετο εἰς τὴν Οὐράνιον Ἀρμονίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς.

Ἐπέστρεψα σπῖτι· ἐκάθησα στὸ πιάνο, καὶ προσεπάθησα νὰ παίξω τὴν σχετικὴν ἀριστουργηματικὴν μελωδίαν τοῦ «Σήμερον τῆς σωτηρίας» καὶ τότε ΠΡΩΓΗΝ ΗΔΗ ΦΟΡΑΝ, διεπίστωσα, ὅτι τὸ κλειδοκύμβαλον ΣΤΕΡΕΙΓΑΙ τῶν σχετικῶν φθόγγων πρὸς πλήρη τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς παράστασιν. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας Μουσικὴ καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἀπόψεως εἶναι πλουσιωτέρα. ΜΟΝΟΝ ΤΟ ΤΕΤΡΑΧΟΡΔΟΝ εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀποδώσῃ τὴν λεπτότητα καὶ ἀκρίβειαν τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς. Τὸ κλειδοκύμβαλον ἀδυνατεῖ ν' ἀποδώσῃ τὸν Β' καὶ τὸν Ἦχον πλάγιον τοῦ Δευτέρου.

Ἐκτοτε ἐπεδόθη μὲ ὄλην μου τὴν ψυχὴν εἰς τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Ἐντὸς ἐνὸς καὶ μόνου μηνός, χάρις εἰς τὸ τελειότατον παρασημαντικὸν σύστημα τῆς, κατώρθωσα νὰ ἀναγινώσκω—ἀνευ βοηθείας—

τὰ συνήθη Ἐκκλησιαστικά μουσικά μας κείμενα καὶ ἐνόηον
ὀλόκληρον τὸ ἄφθαστον μεγαλεῖον τῆς Μουσικῆς μας, τὴν
λεπτότητα τῆς, τὴν ἀκρίβειάν τῆς, τὸν ἐκκλησιαστικὸν πλοῦ-
τόν τῆς.

Τὰ καλὰ κόποις κτῶνται. ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι. Μὴ δῶτε
τὸ Ἅγιον τοῖς κυσίν, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον. Εἰς αὐτὰς τὰς
δύο φράσεις περιλαμβάνεται τὸ μυστήριον τῆς εἰς ὀλίγον
μόνον μύστας περιορίσεως τῆς γνώσεως τῆς Βυζαντινῆς
Μουσικῆς. Πολλοὶ οἱ κλητοί, ὀλίγοι δ' οἱ ἐκλεκτοί.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Φ. ΧΑΛΑΣ



ΟΝΕΙΡΩΝ ΛΙΤΑΝΕΙΑ

Τὰ ὄνειρατα, μὰ λιτανεῖα σιωπηλή,
διαβαίνουν σιτὴ βραδυνάτικη γαλήνη,
κί' ἡ νύχτα μὲ λαμπρὰ τούλια τὰ ντύνει
σὲ μί' ἀστεριῶν χρυσοῦ φεγγοβολή...
Μέσα σιτὴν ἀραχνένια τους στολή
σάν θὰ χαθοῦνε, τότες τὸ καμίνι
τῶν πόθων μιᾶς μικρῆς ψυχούλας, σβύνει
κί' ὑψώνεται ἡ Ἀπόγνωση ἡ θολή...
Πρὸς τ' Ἄγνωστο τοῦ ἀπέραντου πηγαίνουν
σάν συνοδεία ἐνὸς νεκροῦ διαβαίνουν,
κί' εἰν' ὁ νεκρὸς ἡ δόλια μου ψυχὴ
πὸν σιωπηλά, σιτὸ βάθος τῆς ἀβύσσου
συνέρχεται, σάν σιγὰ τῆς λέω: Κοιμήσου
μὲ τὰ ὄνειρά σου συντροφιὰ, φτωχή..

ΛΙΛΑ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ

ΔΥΝΑΜΗ

[Τὸ παρακάτω εἶναι ἀτόσπασμα κάποιου ἀνέκ-
δοτου ἔργου μου. Τὸ κεφάλαιο αὐτὸ γρά-
φτηκε γιὰ νὰ μῆ σάν πρόλογος σιτὸ καθ'
αὐτοῦ ποίημα. Τὸ κύριο σημεῖο του εἶνε ὁ
διάλογος τοῦ Ποιητῆ μὲ μιὰ ξεχωριστὴ
Μοῦσα, πὸν συμβολίζει τὴ Δύναμη].

Ξύπνα καρδιά μου ἀνήσυχη, καὶ πέτα
τρελλὴ σιτὸ πανηγῦρι τοῦ θριάμβου.
Πότε δετὴ σιτὰ φτερωτὰ σοννέτα,
πότε μὲ τὸ οὔριο ἀνέμισμα τοῦ ἱάμβου
καὶ πότε μὲ τοῦ Δάντη τὰ τερτσέτα.

*
**

—Καὶ τὰ μικρά, τὰ δύνανα, ὅσα τρέμουν
σάν τὴν πρωϊνὴν δροσοῦλα πᾶ' σιτὰ φύλλα
σάν τὴ φτεροῦγα σιτ' ἄγγιγμα τοῦ ἀνέμου,

καὶ σὸν παρθένας κόρφου ἀνατριχίλα,
"Όλα τ' ἀγνά, τ' ἀγνά, τ' ἀλλᾶ, πού λίγη
ὡς τὰ ζῶση γύρω τοῦ κακοῦ ἢ μαυρίλα

γεννοῦν τὸ κλάμα, τὸν καῦμό, τὰ ρίγη.
Τῆς χέρσας καὶ τοῦ βούρκου τὰ σκουλίδια
Τὸ μαῦρο τζάκι πού ὁ καπνὸς τὸ πνίγει.

Τὰ γλιντζερά τῆς θάλασσας τὰ φύκια.
Ἡ ντροπαλὲς τοῦ κάμπου παπαροῦνες,
Τοῦ λιμανιοῦ τ' ἀδύνατα καΐκια

πού ν' ἀνοιχτοῦνε θέλουν σὲ φουρτοῦνες
καὶ σὲ γιαλοὺς ἀπρόσιτους ν' ἀράξουν,
τί πίστεψαν πὼς εἶν' βαπόρια ἢ σκουῦνες.

Οἱ νᾶνοι, πού τ' ἀστέρια θέν νὰ φτάξουν
καὶ πού κυλοῦν στοῦ Χάους τὸ φαράγγι
Ἰκαροί-ναυαγοὶ πριχοῦ πετάξουν.

Κι' ὅσοι ζητιᾶνοι βγήκαν στὴν Ἀνάγκη
νὰ κροῖσουνε σκυφοτοὶ τὴν πᾶσα θύρα
καὶ τὰ κατώφλια γλύφουν σὰ σαλιάγκοι.

Κι' ὅσοι βουβοὶ στὴν ἄμοιρή τους Μοῖρα
ὑποταγμένοι γέρνουν καὶ σακάτες,
Τοῦ Πόνου οἱ γυιοί, ἢ ἀποδιωγμένη κλήρα,

πού εἶνε γραφτὸ νὰ φέρνουνε στὶς πλάτες
ἀσθήκωτο, προγονικὸ ἓνα βᾶρος,
μιᾶς χέρσας γῆς ξεσκλάβωτοι ἀπελάτες.

Κι' ὅσοι βουνὸ θαρέψανε τὸ Θάρρος
κι' ἀνήμποροι, κι' ὡς κάμουν νὰ τ' ἀνέβουν
τῆς δύναμῆς τους ἐσβυσεν ὁ φάρος,

— δειλὰ καρδιά πού στὶς ξέρες ρέβουν. —
Κι' οἱ δίχως σῶμα κι' ὑπαρξὴ μαῦροι ἴσκιοι
πού ζοῦν τὴ μέρα — τί τὸ ἠλιόφως κλέβουν —

καὶ σὲ σουροῦπωμα ἴχνο τους δὲ μνήσκει.
"Όλα τ' ἀλλᾶ, τὰ ταπεινά τῆς πλάσης,
ὅσοι δειλοί, λιγόψυχοι ἀνθρωπίσκοι,

"Όσα βουβὰ ψαράκια τῆς θαλάσσης.
Τὸ Λίγο καὶ τὸ Τίποτε. Νὰ ἐμένα
τὰ ταπεινά, τ' ἀγνώριστα... (ὦ! μὴ χάσης

τὴ μαρμαρένια ὑπομονὴ καὶ ξένα
ταυτιά σου γιὰ τὰ λόγια μου σταθοῦνε)
Νὰ τὰ φτωχούλια καὶ τ' ἀτοδιωχμένα

τίς χορδὲς μου τῆς ἔμπνεψης δονοῦνε.
Καὶ γάστρα μου ἦ : ἀρδιά πού μόνο γιούλια,
σ' ἓνα πρωτὶ, κι' ἀνθοῦν καὶ φυλλορροοῦνε:

Τὰ ταπεινά, τ' ἀπλᾶ καὶ τὰ φτωχούλια.

*
**

Κ' ἐσώπασα. Στὰ μάτια μου νὰ ὑγράνη
κατέβηκεν ἀργό, βουβό, τὸ δάκρυ
τὸν πέπλο τῆς συμπόνιας νὰ μοῦ ὑφάνη.

Κοντὰ κι' ἄς ἦσουν. Λὲς κι' ἀπὸ ἄδεια μάκρη
βαθειὰ κι' ὡς βέργα ἀλύγιστη ἢ φωνὴ σου
— βέργα μὲ μυτερὸ καρφὶ στὴν ἄκρη —

Βροντόλογη ἀποκρίθηκε :

— Ντροπή σου
δειλὲ ποιητῆ, μὲ τὰ πλατεῖα τὰ στέρνα
νὰ ξεψυχάει ἔτσι ἀτολμα ἢ πνοή σου.

Τὰ μέτρια βλέπε ἀδιάφορος καὶ πέρνα·
οὔτε γιὰ φτύσιμο οὔτε γιὰ λιβάνι,
Καὶ τὰ μικρά, μερμηγκια γιὰ τὴ φτέρνα.

Τὸ τίποτε πού ζοῦσε, κι' ἂν πεθάνη
πάντα ἓνα τίποτε ἔζησε. Δὲ ρίχτω
στὸ σκύλλο πού πεινᾷ καὶ δὲ δαγκάνει

παρὰ μονάχα ψίχουλα, τὸν οἶχτο.
Στὸν ταπεινὸ τὸ ζήτουλα, τοῦ Κροίσου
τὰ πλούτη, ἢ βιγλατόρισσα, δὲ δείχτω.

Τῶν ταπεινῶν γιὰ ταπεινὴ, πασκίσου
καὶ δούλευε ὅσο θὲς χωρὶς ἀνάσα.
Πάντα σκληρῆ κι' ἀγλύκαντη ἡ ζωὴ σου

κι' οἱ Πόθοι σου πουλιὰ μέσ' στὰ καφάσα.
Ἴσκιό ζητᾷς στὰ βάτα, κι' ἀπ' ἀγνάντια
γέμουν πλατάνια κ' ἔλατες τὰ δάσα.

Τὰ μάτια σου δὲ θάμπωσαν διαμάντια
στ' αὐτιά σου δὲ δονήσανε παιᾶνες·
δὲν πέταξες μ' ἐζητῶν φτερὰ γιγάντια.

Νάνους θωρεῖς ἐσὺ· ποτὲ τιτᾶνες !
Εἶσαι παιδί κι' ἄς φαίνεσαι μεγάλος
στὰ χρόνια καὶ στὸ μπόδι. Χαρὰ στίς μάννες

πού τις τραντάζει ὁ ἀνθρωποπλάστης σάλος
καὶ πού κρατῶν στὰ σπλάχνα τους λιοντάρια!
Τῆς λιγουριᾶς καὶ τῶν μικρῶν βασιλάος

μὲ τὴν ψυχὴ συρμένη στὰ λιθάρια
περνᾷ· σκυφτός κι' ἀνήμπορος τὸ δρόμο
ποῦνε γεμάτος μύρια ξένα ἄχνάρια

Ὅμως ἐγὼ δὲ γνώρισα ἄλλο νόμο
πάρειξ αὐτὸν πού θέλει τὸν τεχνίτη
καὶ γκρεμιστὴ καὶ πλάστη καὶ οἰκοδόμο.

Πᾶρε βουνὸ τὸν ἄξεστο γρανίτη
καὶ φκειᾶξε, πελεκῶντας του τὰ στήθεια,
κάποιες μορφὲς πού ὁ νοῦς ἐμπρός του φρίττει :

Θεοὺς Μαρμouθ καὶ Σφίγγες πού τὰ πλήθεια
μουβὰ μπροστά τους στέκονται κ' ἐκεῖνα...
Τὰ παραμύθια δέσε σιτὴν Ἀλήθεια.

Στ' ἀμμόνι σφυροκόπησε μιὰ ἀχτίνα,
μιὰ μοναχὴ, καὶ πᾶρ' τὴν καὶ κατέβα
στ' ἀκούραστο ἀργαστήρι σου κι' ἀρχίνα

τῆς Γῆς νᾶνοίγεις τὴν πυρίνη φλέβα.
Στ' ἀνάβλυσμα τὸ χέρι σου θὰ πλάση
ἓνα δικό σου Ἀδάμ, δική σου μιὰ Εὐα.

Κι' ὁ Γιεχωβὰχ ἀπ' τὰ ὕψη θὰ χλωμιάση...

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ



ΕΝΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΣ

ΨΑΛΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

(Ο Tannhäuser του Wagner).

Ταπεινωμένη απ' τη νικήτρια του Ναζωραίου θρησκεία, φάντασμα πια της παληᾶς δόξας ή ξεπεσμένη θεά της ήδονῆς και του πόθου, κοντά στο μεσαιωνικό πύργο του Wartbourg τῆς Θουρυγγίας, όπου γινόταν οί περίφημοι ποιητικοί ἀγῶνες απ' τους πιδόνομαστούς ἀοιδούς του παληοῦ καιροῦ, ζῆ σάν πεινασμένη ἀράχνη πού ζητᾶ θήραμα, μέσα σ' ἓνα ξωτικό σπήλαιο, τῆς ἀπόλαυσης τὸ μαῦρο βασίλειο.

Ἐκεῖ, μέσα σὲ μιὰ μυρωμένη, μεθυστική ἀτμόσφαιρα, ζῆ ἡ ἡδονική Ἀφροδίτη με τους θεϊκοὺς ἑραστής της και τὴν ἀμαρτωλή συνοδεία της ἐκεῖ, ἂν κανεῖς μεθυσμένος ἀπὸ πάθη σέρνεται, με τὸ πρῶτο ἄκουσμα τῆς δαιμόνιας μουσικῆς, αἰχμαλωτίζεται. Τὰ γοητευτικά τῶν σειρήνων τραγούδια τὸν ρίχνουν στὰ αἰώνια δεσμά τῆς ἀπώλειας... κ' ἔτσι κάθε ψυχὴ κολασμένη πού λυτρωμὸ δὲν ἔχει, βασανίζεται και βογγᾷ απ' τῆς ἀμαρτίας τὸν πόνο...

Στ' ἀπατηλὰ αὐτὰ τῆς ἀπόλαυσης τὰ δίχτυα ἔπεσε κάποτε κι' ἓνας απ' τοὺς ξακουσμένους ποιητῆς τοῦ Wartbourg, ὁ ἱππότης Tannhäuser.

Τὸ ὄμορφο αὐτὸ παλληκᾶρι, πού συμβολίζει μιὰ απ' τῆς βαθύτερες ὁρμῆς τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς και μιὰ φύση απ' ἐκείνες πούναι πάντα ἀνήσυχες, πού ζητοῦνε νὰ δοκιμάσουν ὄχι μονάχα τῆς χαρῆς τῆς ζωῆς ἀλλὰ και τῆς πίκρας, θέλησε ν' ἀπολαύσῃ τῆς Ἀφροδίτης τὰ θέλητρα. Και τώρα, στ' ἀπρόσπαι τοῦ μαγικοῦ ἀντροῦ βάθη, ὁ ὄμορφος ἀμαρτωλός, ναρκωμένος απ' τὰ θυμιάματα, τ' ἀρώματα και τὰ ἐλεκτά κρασιά, ἀγκαλιάζει ἀχόρταγα με φλογερὸ πάθος τὴ λατρευτὴ Ἀφροδίτη.

Οἱ θριαμβευτικές φωνῆς τῶν μαινάδων και τὰ θεϊκὰ τῶν σειρήνων τραγούδια πού ὑμνοῦνε τὸ ταιριαχτὸ ζευγάρι δονοῦν τὸ σπήλαιο πού πλέει στὸ κρασί και στὸ κορῦμα τῶν ὀργίων.

Μὰ ἔξαφνα ὁ ἐκλεκτός ἦρωας συνέρχεται: οἱ καινοὶ τῆς ἀμαρτίας διαλύονται ἡ σκλαβιὰ στῆς ἡδονῆς τὸ βασίλειο τὸν κουράζει ἡ ζωὴ δὲν εἶναι πανηγύρι ἀτέλειωτο ἀλλὰ ἀγῶνας αἰώνιος: χωρὶς λύπη δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ εὐτυχία Ἡ μεγάλη στιγμή φθάνει... ὁ ὄμορφος ἔρωμένος τῆς θεᾶς ἀποσπᾶται απ' τὴ φλογερὴ ἀγκαλιά της.

Μετανοεῖ, ἀποφασίζει και με φωνὴ θρηνερὴ ζητᾶ τὴν βοήθεια τῆς Πάναγνης Μαρίας.

Ἡ δύναμη τῆς μετάνοιας λύνει τὰ μάγια: ὁ Tannhäuser ξαναφαίνεται στὸν κόσμο. ξαναπαίρνει τὴ θέση του σὸ χορὸ τῶν ἀοιδῶν τοῦ περιγητικοῦ πύργου τοῦ Wartbourg. Ἐκεῖ ξαναβλέπει τὴν κόρη τοῦ πρίγκηπα, τὴν ὄμορφη Ἐλιζαμπετ πού τὸν εἶχε ἀγαπήσει μ' ἓνα ἀγνὸ ἔρωτα.

Ἄν νικοῦσε στὸν καινούργιο ποιητικὸ ἀγῶνα ἡ ἀγνὴ παρθένα θὰ γινόταν δική του.

Μὰ ὁ βέβηλος ἱπότης, ὁ στιγματοσμένος ἔρωμένος
τῆς Ἀφροδίτης δὲν ξεύρει ν' ἀγαπᾷ πιά μὲ ἀγνὸ ἔρωτα.

Ἡ ἀναγνὴ τῆς ἀμαρτίας ἐπίδραση εἶνε ριζωμένη ἀ-
κόμη μέσα του.

— Γιὰ σένα θεὰ τοῦ ἔρωτα, φωνάζει μὲ πάθος μπρός
σ' ὄλους, γιὰ σένα ἀντηχοῦν τὰ τραγουδία μου!... Τὰ θλι-
γητρά σου εἶναι ἡ πηγὴ κάθε ὠμορφιάς καὶ χάριτος!... Ἐ-
κεῖνος μονάχα ποὺ ἔσφυξε στὴν ἀγκαλιά του τὸ φλογερὸ, τὸ
θεϊκὸ κορμί σου, ξέρει τί εἶναι ἔρωτας... Καὶ σεῖς δυστυχι-
σμένοι, ποὺ ποτὲ δὲν αἰσθανθήκατε τὴν ἀγάπη, νὰ πάτε
στο βουνὸ τῆς γλυκειᾶς Ἀφροδίτης.

Στὸ ἀκουσμα τῆς φοβερῆς αὐτῆς ὁμολογίας, ἡ Ἐλί-
ζαμπετ ἀπελιζέται. Προσφέρει στὸ Θεὸ τὴ θλιμμένη
ζωὴ της ἢ ἀκακὴ παρθένα καὶ προσεύχεται ἐξακολουθητι-
κά γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ὠμορφου ἱπότη, τοῦ μεγάλου
ἀμαρτωλοῦ... Ὁ Tannhäuser μετανοεῖ γιὰ ὅσα εἶπε οἱ
φίλοι του τὸν στέλνουν στὴ Ρώμη γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀ-
φεση τῶν ἀμαρτημάτων του ἀπ' τὸν Πάπα. Ὁ ἱπότης
μὲ καρδιὰ γιομάτη μετάνοια πηγαίνει νὰ ξομολογηθῇ στὸν
Ποντίφηκα. Ἀλλὰ μάταιες οἱ ἐλπίδες του, ὁ ἀντιπρόσωπος
τοῦ Χριστοῦ ἀρνιέται νὰ τὸν συγχωρέσῃ. — Ἀφοῦ σὲ δά-
μασε ἡ ἀμαρτία, ἀφοῦ σὲ μόλυνε ἡ Ἀφροδίτη, ἀφοῦ τόσα
χρόνια ἔζησες στὸ μαῦρο βασίλειο τῆς ἀπόλαυσης, νὰ εἰ-
σαι γιὰ πάντα καταραμένος, γιὰ τῆς ἀπώλειας. Ὅσο εἶναι
ἀδύνατο νὰ βγάλῃ φύλλα αὐτὸ ἐδῶ τὸ σκῆπτρο ποὺ κρατῶ
ἄλλο τόσο εἶναι ἀδύνατο νὰ εὗρῃς τὴ σωτηρία. Ὁ Tann-
häuser φεύγει ἀπελπισμένος καὶ σκέπτεται νὰ ξαναγυρίσῃ
στὸ βουνὸ τῆς ἀπόλαυσης καντὰ στὴν ἐκλεχτή του. Οἱ
προσκυνητῆς ἐπιστρέφουν ἀπ' τὴ Ρώμη ξελαφρωμένοι. Μὰ
ἡ Ἐλίζαμπετ δὲν βλέπει τὸν ἀγαπημένο της κι' ἀπελ-
πίζεται.

•Μαρία Πάναγνη, ψελλίζει ἀναστεναζόντας, ἀκουσε τὴν

προσευγὴ μου... πάρε μου μακρυνὰ ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο...
θελο νὰ πλησιάσω τὴν ἀγιότητά σου. κόρη ἀγνή, γιὰ νὰ
μπορέσω μ' ὄλη τὴν ταπεινότητα νὰ πορακαλέσω τὴν ἀ-
πέραντὴ εὐσπλαχνία Σου, γιὰ τὴ συγχώρεση τῶν ἀμαρτη-
μάτων ἐκείνου τοῦ ἀγάπησα».

Σὰν λουλούδι μαραίνεται ἀπ' τὸν κρυφὸ καὺμὸ ποὺ
τὴν τρώει καὶ πεθαίνει χωρὶς νὰ ξέρῃ ἂν σώθηκε ὁ ἱπ-
ότης της.

Χαράζει... Ἀπ' τὸ Wartbourg μὲ νεκρώσημη πομπὴ
κατεβαίνει: μέσα σ' ἓνα ἀνοιχτὸ φέρετρο βρίσκεται τὸ στο-
λισμένο, νεκρὸ πιά, κορμί τῆς παρθένας...

Ὁ Tannhäuser ποὺ ἐπιστρέφει μὲ θλιμμένη καρδιὰ
συναντᾷ τὴ πομπή, βλέπει τὴν νεκρὴ πριγκιπέσσα καὶ
αἰσθάνεται πὼς ἤυρε τὴ σωτηρία ποὺ ἄλλοῦ μάταια ζητοῦσε.

Γονατίζει μπρὸς στὸ φέρετρο τῆς ἀγιασμένης Ἐλί-
ζαμπετ, τὸ ἀγκαλιάζει καὶ ψιθυρίζοντας μὲ πόνο ψυχῆς
«ἄγια παρθένα συγχώρεσέ με» πεθαίνει στεφανωμένος μὲ
τὸ θεϊκὸ καὶ φωτοβόλο τῆς συγχώρεσης στεφάνι. Ἡ Ἀφρο-
δίτη νικήθηκε... Τὸ σκῆπτρο τοῦ Πάπα ἐβγαλε φύλλα...
Ὁ Ποντίφηκας στέλνει παντοῦ ἀνθρώπους γιὰ νὰ εὗρουν τὸν
ἱπότη μ' ἀδύνατο, εἶναι πιά ἀργά... Ἀμάρτανε στὸν νόμο
τῆς ἀγάπης ὁ ἀνάξιος καὶ σκληρὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χρι-
στοῦ. Γι' αὐτὸ θάναι καταδικασμένος σ' αἰώνια κόλαση γιὰ
νὰ μάθῃ πὼς ἡ εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει ὄρια. Ὁ
ἀπελπισμένος ψάλτης τοῦ ἔρωτα σώθηκε...

Γ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑΣ



Ο ΕΧΘΡΟΣ

Ἡ νεότης μου ἦταν καταιγίδα μαύρη δίχως παύση,
 πὸν ἰδῶ κ' ἐκεῖ τὴν ἔσκιζαν κάτι ἥλιοι λαμπεροί
 τ' ἀστροπελέκι κ' ἡ βροχὴ κάταν μιὰ τέτοια θραύση,
 πὸν λέγοι μένουσ ῥόδινοι στέν κήπο μου καρποί.

Νὰ πῶχω στὸ φτινόπωρο τῶν ἰδεῶν πιά φτάξη
 καὶ πάει μὲ φινιάει καὶ μὲ χιένι νὰ καταπιασιῶ
 τίς γαίες πὸν πλημμυρήσανε νὰ φέρω ἐγὼ σὲ τάξη,
 ἐκεῖ π' ἀνοίει λάκκουσ πλατιοὺσ σὰν τάφουσ τὸ νερό.

Καὶ ποῶσ τὸ ξέση οἱ νέοι ἀνθοὶ πὸν σι ὄνειρο μου ὑφαίνω
 ἂν θᾶβρουνε στὸ χῶμα αὐτὸ πὸν εἶναι ὡσ γιὰ λόσ πλυμένο
 τὴ μυστηριακὴ τροφὴ ὄπου θῆ τοῖσ εὐνόει;

Ἦ πόνε ὦ πόνε! τὴ ζωὴ ὁ Χρόνος κατατρώει
 κὶ ὁ Ἐχθρὸς ὁ σκότιος τὴν καρδιά μας πὸν ὄλο τρυπανεὺει
 ἀπ' τὸ αἷμα πὸν ἐμεῖσ χάνουμ ἀδξαίνει καὶ θερειεύει!

CXXIII

Γιὰ νὰ γλεντήσω τὸ φίλο μου ποιητὴ Λέον Βέγανε

Οἱ φράουλεσ μέσα στὴν πιατέλα ἀπ' ἡσορη ποροσελάνη
 κρατοῦν τὸ μῦρο ἀπ' τὴν αὐγοῦλα μέσα στὸ λειβάδι,
 ἀπὸ τὴ χλόη, ἀπ' τὰ κλαδιὰ κὶ ἀπὸ νερὰ κρουστάλι.
 Τὴ δέσημη τοὺσ πανσέδες σου στὸ σκέπασμα ἔχω βάλη
 κὶ ἐνῶ μὲ μάτια ἐκστατικὰ ἡ σκέψη σὲ τραβάη,
 βλέπω τὴ σελήνη ἀπὸ τὰ φύλλα μέσα νὰ γλιστράη
 ἀπόψε σάμπωσ σιῶν παληῶν καιρῶν τίς ἐλεγείεσ.
 Ζεστό ἀεράκι τὰ κεριὰ γλυκαίνει μὲ θωπιέεσ
 καὶ τίς γλυσίνεσ καὶ τὰ ῥόδα τ' ἄχροα καὶ τῆσ σκέπησ
 τρεμίζει τὰ φυλλώματα· Πάρε ἀπ' τίς φράουλεσ. Βλέπεισ
 τὴ ζάχαρη μεσ' στὴ χροσὴ σαμπάνια ν' ἀρογλυώνη.
 Ζάχαρη ὁ χρόνος σιὰ μαλλιὰ μας ρίχνει πάντα σκόνη
 καὶ θᾶρη μέρα πὸν πολλὰ τοὺσ θᾶναι χιονισμένα.
 Μὰ τί πειράζει! Ἀπόψε σὸν ἀφοῦ γέρονησ πρὸσ ἐμένα,
 χωρὶσ ἀπ' τοῦ φτινόπωρου τὴ νέκρα νὰ λυγίσησ,
 κὶ ἂν, τὰ φιλιὰ μου θέλοντασ, φουσᾶσ κεριὰ νὰ σβύσησ.

Μετάφραση: ΜΕΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΗΝ ΚΛΑΙΣ

Μήν κλαῖς. Εἶν' ἡ ζωὴ ἀλλοιώτικη ἀπ' ὅτι τὴ θαυροῦμε. Ρυθωσπαρμένον δρόμον δὲ βρίσκονται ποτέ. Πονοῦμε, ὁμοῦ θέλουμε νὰ ζοῦμε.

Μήν κλαῖς. Δὲ χάθηκα ὅλα. Ὅσο κι' ἂν εἶνε ἡ ψυχὴ μας κουρασμένη, πάντα στὸ βάθος μνήσκει κάτι ζωντανό. Τάχα, γιὰ τῆς ἀγάπης μιὰ στιγμή, δὲν ἀξίζει χίλιες ὥρες νὰ πονοῦμε;

Ὀνειράτα... ἐλπίδες... λογισμοί... Ὅλα χαμένα.

Τὸ βλέπω. Μ'ἄς μὴ σκιάζει ἡ συμφορὰ. Ὅσο κι' ἂν εἶνε κρῦο τὸ ἀγέρι ποὺ περνᾷ, πάνω ἀπ' τῆς ψυχῆς σου τὸ πρωτόβγαλτο λουλουδί δὲ θὰ τὸ κάψῃ.

Ἄνοιξη εἶνε πάλι σὰν καὶ τότες. Θυμαῖσαι; Ἴδια ἐποχὴ

Τὸ ξέρω. Τὰ ἴδια πράγματα, στὸν ἴδιο τόπο, καὶ μὲ ἴδιο χροῶμα.

Εἶν' ἡ ζωὴ αὐτὴ, ἡ ἴδια, ἡ παντοτεινὴ. Δὲν εἶναι τόσο ψεύτικα ὅλα αὐτὰ, ὅσο νομίζεις. Κι' ἴσως νὰ κρύβουν μέσα τους, κάτι πραγματικὰ ἀληθινό.

Μήν κλαῖς. Στὰ πένθιμα ὁ νοῦς σου ἄς μὴν τρέχει. Δάφου καὶ γέλοιο εἶν' ὁ κόσμος. Αὐτὰ τὰ δυό.

Μὴ μὲ κοιτᾷς. Ξέρω καλὰ τὰ μάτια σου τί θέλουνε νὰ ποῦνε. Τὸν πόνο σου τὸν ἐννοίωσα βαθειά. Τῆς λησμονιάς τὸ δύσκολο τὸ δρόμο. μαζί θὰ ν' ἀνεβοῦμε. Οἱ θύμησες ὁμοῦ, ποτέ, δὲ θὰ χαθοῦνε. Μοιάζουν τ' ἀστέρια τὰ ψυλά. ποὺ ἄλλοτε σβένουν. κι' ἄλλοτε πὶὸ φωτερά προβάλλουν.

Ἐλα, μήν κλαῖς. Ἀκόμα θὰ βουρκόσωμε τὰ μάτια σου, ἀμέτρητες φορὲς στὸ δρόμο ποὺ θὰ μποῦμε. Μὴ τὸ ξεχνᾷς αὐτό. Κι' ἀκόμα μήν ξεχνᾷς πὼς ἔχει κάτι ὥρες σὴ ζωὴ ποὺ στέκουν ξέχωρες ἀπ' τίς ὥρες τίς κοινές ποὺ ζοῦμε. Εἶνε οἱ ὥρες, οἱ γλυκὲς, οἱ ἀξέχαστες, οἱ μαγεμένες ὥρες π' ἀγαποῦμε.

ΚΟΡΝΗΛΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΣ



Ο ΚΑΣΤΑΝΑΣ

Ένα παιδάκι δώδεκα χρονῶ, μὲ μουργομένο μου-
τρακί, μ' ἀχτένιστα καὶ σκονισμένα μαλλιά, γλωμὸ κι' ἀ-
στενικό, τουρτουρίζοντας ἀπ' τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ πρώτου
χειμωνιάτικου κρύου, ἔστησε σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ κεντρικοῦ
δρόμου τῆ «φουφοῦ» μὲ τὰ ψημένα κάστανα ἀραδιασμέ-
να μὲ ἐπιμέλεια καὶ τάξη.

— Κάστανα, κύριος!

Σ' ἓνα πηλίκιο μὲ ἀκαθόριστο, ἀπ' τὴν πολυκαιρινὴ
χρῆση χρῶμα ἔχα τις εἰσπραξές τους: Δυὸ τρία χαρτονομί-
σματα τῶν πέντε δραχμῶν, ἄλλα τόσα χάλκινα δίδραγμα
μονόδραγμα καὶ λίγες πενταροδεκάρες.

Μὲ κλαψιάρικο τόνο διαλαλεῖ τὸ ἐμπόρευμά του:

— Κάστανα, κύριος! Μπαρμπούνια, μπαρμπούνια!...

— Ἐδῶ ὄριστε, κύριος!

— Ἄϊ στὸ διάβολο ἀπὸ δῶ!

— Ξεροψημένα, Βολιώτικα, κύριος!...

Ἐπιμένει, παραβάλλει τὸ πρῶμα του, τὸ ἐπαινεῖ, τὸ
ξυφώνει, μὰ στὰ χαμμένα. Ὁ κύριος μὲ τὰ πέτσινα γάν-
τια, τὸ ρεγκλὸν παλιό, τῆ φλοτῶν γραβάτα καὶ τὶς καστό-
ρινες γκέτιες ἑκολοῦσά τὸ δρόμο του στέλνοντας στὸ διά-
βολο κι' αὐτὸ καὶ τὰ κάστανά του.

Προσπαθεῖ νὰ τραβήξει τὸν κόσμο. Φανάζει, παρα-
καλεῖ, παλαίβει κι' αὐτὸ γιὰ τὸ ψωμί του, γιὰ τὴν ὑπαρξή
του. Τὸ κατέχει δὲ ἀκρο τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντήρησης.

Καί, ὕστερα, ἀφοῦ μεταχειρίστηκε ὅλα τὰ πειστικά
ἐπιχειρήματα μὲ τῆς κακομοιριάς του τῆ φωνή, ἀφοῦ ἀρά-
διασε ἓνα ἓνα ὅλα τὰ κοσμητικά τῶν ξεροψημένων του,
ποῦ μὲ τάξη βρισκῶταν ἀραδιασμένα στὴ «φουφοῦ» του,
συμμαζεύτηκε ταπεινωμένο πάλι, τουρτουρίζοντας ἀπ' τὸ
κρῶ, μὴ μπορῶντας ν' ἀντιταχθεῖ στῶν δυνατῶν τῆ
θέληση.

— Κάστανα, κύριος!...

Καὶ κοντὰ στὴ γωνιὰ μὲ τὸν πολύχρωμο κόσμο, ποῦ
βιαστικά βιαστικά ἀνεβοκατέβαινε τὸν παγωμένο δρόμο,
ἀκούστηκε πάλι ἡ παιδιάτικη βραχνὴ φωνούλα, ψέλνοντας
τὸ στερεότυπο τῆς κακομοιριάς του τραγοῦδι :

— Βολιώτικα, ξεροψημένα... κάστανα, κύριος!
Δράμα, 1928.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ



ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ

Όσο και αν ξεύρω πώς ο περισσότερος κόσμος δεν ενδιαφέρεται για την Τέχνη, αυτό δεν μ' εμποδίζει καθόλου να ικανοποιήσω την επιθυμία φίλου μου ποιητού για να γράψω μερικά πράγματα γι' αυτήν, που τόσο την περιφρονεί η εποχή μας γιατί ίσως δεν την έννοει όπως πρέπει γι' αυτόν ίσα ίσα το λόγο νομίζω πως είναι ένα χρέος μου ιερό και το πληρώνω ευχαρίστως.

Αν η ευτυχία είναι εκείνο που κυνηγά ο άνθρωπος αδιάκοπα και με λαχτάρα, από το λίκνο του ως τον τάφο, αν σ' αυτό το τρεχιο σταματούσε μια στιγμή για να θαυμάση το τοπίο που βρίσκεται, τα πράσινά του δέντρα, εκείνο δά το χρυσό συννεφάκι, τη γαλάζια θάλασσα, τον άπέραντο όριζοντα, αν προσπαθούσε πρώτα να συλλαβήση και ύστερα να διαβάση μέσα σ' αυτό το μαγικό βιβλίο της Φύσεως, απάλλακτα όπως θ' άκανε για να μάθη μια ξένη γλώσσα, είμαι βέβαιος πως θ' αύρισκε σ' αυτά άρκετά στοιχεία μιās άγνωστης ευτυχίας που διαρκεί, ευτυχίας χωρίς έρειπι, χωρίς λύπη, χωρίς μεταμέλεια, μιās ευτυχίας που δεν έχει κατάντημα τη δυστυχία.



Η ΠΙΝΕΛΙΑ

(Αέτοπροσωπογραφία).

Ἄλλὰ πῶς θὰ μπορέση κανεὶς ν' ἀπολαύσῃ αὐτὴν τὴν
σχεδὸν ἀνεκμετάλλετη εὐτυχία ;

Αὐτὸ μᾶς τὸ ὑπόκειται μόνον ἡ Τέχνη γιατί ἂν ὁ
μεγάλος δάσκαλος τῆς Τέχνης εἶνε ἡ φύσις, ἡ Τέχνη ὁμως
εἶνε ποὺ κάνει ἄξιο τὸν ἄνθρωπο νὰ τὴν ἐννοῇ, νὰ τὴν
θαυμάσῃ καὶ νὰ τὴν ἀγαπᾷ.

Πόσοι ἄνθρωποι δυστυχῶς πέρασαν τὴ ζωὴ τους χω-
ρὶς νὰ μάθουν νὰ βλέπουν, χωρὶς δηλαδὴ νὰ συνεννοηθοῦν
μὲ τὴν Φύσιν!

Ἐδῶ ἀκριβῶς χρειάζεται καὶ ἔρχεται ὁ Καλλιτέχνης μὲ
τὸ ἔργο του γιὰ νὰ μεσολαβήσῃ, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διερ-
μηνεὺς μεταξὺ φύσεως καὶ ἀνθρώπου· νὰ μᾶς κἀμὴ νὰ
νοιώσουμε τὸ τραγοῦδι τῶν χρωμάτων, τὴν ἁρμονία τῶν
γραμμῶν, νὰ μᾶς μεταδώσῃ τὴ συγκίνηση ποὺ τοῦ προξέ-
νησε ἓνα, ἴσως ἀσήμαντο γιὰ μᾶς, τοπεῖο.

Ἄντίκρουσε μὲ χαρὰ καὶ ἐθαύμασε γιομάτος ἀπὸ ἐν-
θουσιασμό αὐτὴ τὴν τοποθεσία, τὴν αἰσθάνθηκε κατάβαθα,
καὶ τὸ αἶσθημά του εἶνε τόσο δυνατό ποὺ φυσικὰ δὲν
μπορεῖ παρὰ νὰ καρποφορήσῃ. Ἄναπόλησε μὲ πάθος ὁ Τε-
χνίτης τὴν ὠμορφιὰ ποὺ τὸν μάγεψε, ὄχι ὁμως ὅπως στὸ
φυσικὸ τὴν ἀντίκρουσε, ἀλλ' ὅπως ἡ φαντασία του τὴν δια-
τήρησε. Μετέφερε ὕστερα αὐτὴν τὴν εὐχάριστη ἐντύπωσὴ
του πάνω στὴν ὀθόνη καὶ ἔτσι γεννήθηκε ἓνα πρωτότυπο
καὶ προσωπικὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο.

Δύο πράγματα ἀπαιτοῦνται κυρίως γιὰ τὴν δημιουρ-
γία αὐτοῦ τοῦ ἔργου : α' Μιὰ ἐπιτακτικὴ τάση, μιὰ τυ-
ραννικὴ ἀνάγκη γι' αὐτὴν τὴν δημιουργίαν καὶ β' ἡ ἀπα-
ραίτητη δύναμη γιὰ τὴν ἐκτέλεση. Τὸ πρῶτο χωρὶς τὸ δεύ-
τερο εἶνε μιὰ ἀσθένεια.

Τὸ ἔργο τέχνης εἶνε ἓνα ἰδεαλισμένον κομμάτι τῆς φύ-
σεως, συγχρόνως δὲ ἄνωτερο ἀπὸ τὸ φυσικὸ γιατί, μαζὶ μ'
αὐτό, μᾶς παρουσιάζει τὴν κρυμμένη ψυχὴ τοῦ εἰκονίζο-

μένου αντικειμένου, είνε μιὰ εξωτερίκευση ἑνὸς ἰδεώδους.
Ἄν τὸ ἔργο αὐτὸ εἶνε κατώτερο ἀπὸ τὸ φυσικό, γιατί τοῦ λείπει ἡ πραγματικὴ ζωὴ, εἶναι ὅμως κατὰ πολὺ ἀνώτερο γιατί μᾶς δείχνει τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ ὡμορφιά πού ἀνεκάλυψε καὶ ρύθμισε ὁ δημιουργὸς Καλλιτέχνης.

Ἄν ὁ σκοπὸς τῆς Τέχνης ἦτο μόνο νὰ γοητεύσῃ τὰ μάτια μας καὶ νὰ παραστήσῃ πιστὰ τὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων, τότε ἡ φωτογραφία θὰ μπορούσε κάλλιστα ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν Τέχνη. Ἐκεῖνο πού τὴν ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶνε ἡ ἔκφρασις.

Στὴ σύνθεσιν ἑνὸς ἔργου τὸ μεγαλείτερο ρόλο παίζει ἡ σωστὴ ἀναλογία τοῦ φυσικοῦ καὶ τῆς ἰδέας· τῆς φόρμας δηλ. καὶ τῆς σκέψεως· αὐτὴ ἡ τελεία ἀναλογία εἶνε τὸ κοινὸν γνώρισμα τῶν ἀριστουργημάτων. Ὁ Ἔφηβος τῶν Ἀντικυθήρων, ἡ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου, δὲ, εἶνε πιστὰ ἀποτυπώματα δύο μοντέλων, εἶνε ἡ ὡμορφιά πού ὄνειρεύτηκε ἡ κλασσικὴ γλυπτικὴ ὕστερα ἀπὸ πολὺ προσεκτικὴ μελέτῃ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ὁ Ραφαὴλ ζητοῦσε μέσα του τὴν ἔμπνευσιν γιατί δὲν τὸν ἱκανοποιούσε, ὅπως ἔλεγε, ἡ ὡμορφιά τῶν μοντέλων του.

Ἡ Καλλιτεχνία ἀπευθύνεται στὴ πηγὴ τῶν πῶ βλαστικῶν συγκινήσεων, καὶ ἡ συγκίνησις πού προέρχεται ἀπὸ τὸ ὄρατον ἔχει μόνον τὴν δύναμιν νὰ ξεκουράζῃ πραγματικὰ τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὶς ἀτέλειαι τῆς ζωῆς.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ
ΖΩΓΡΑΦΟΣ



ΜΙΑ ΦΙΛΗ ΜΟΥ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Ἐπερναν τὸ τσαϊ στοῦ κυρίου Μάτση.

Φιλικὸ σαλονάκι. Συντροφιά διαλεχτή.

Ἐξω ἕνα χειμωνιάτικο ἀπόγεμα λίγο σκοτεινὸ.

Βροχὴ ψιλλή. Στὸ δωμάτιο μιὰ μεγάλη θερμάστρα.

Γλυκειὰ ζέσθη. Δίπλα ἕνα νικητρισιμένο παραβάν πού

ἔλαμπε κοντὰ στὴ φωτειὰ τῶν ξύλων πού καιόντουσαν.

Ἀναπαυτικὲς πολυθρόνες. Κουβεντούλα, πού γυρνοῦσε ἄποτε ἄποτε σὲ συζήτηση καὶ κάποτε σὲ δυνατὰ γέλια πού ἔσβυναν ἀπότομα πάλι.

Κ' ὕστερα ἡσυχία... Τὸ τρίξιμο τῶν ξύλων στὴ θερμάστρα. Τὸ χτύπημα τῆς βροχῆς στὰ τζάμια. Χειμωνιάτικο ἀπόγεμα.

Ὁ κύριος Μάτσης ἐξακολουθοῦσε νὰ μιλῇ.

— Μοῦ ζητᾶτε κυρία μου νὰ σᾶς δώσω τὸ χαρακτηρισμὸ αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Εἶναι τόσο δύσκολο πού δὲν ἐπιτρέπεται νᾶχη κανεὶς μιὰ ἰδιαίτερον γνώμη.

Παντρεύτηκαν ἀπὸ ἔρωτα. Εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη

μας. "Ας αφήσουμε όμως τον έρωτα. Το έγκλημα αν επιτρέπεται ή λέξις είναι στο πρώτο «Παντρεύτηκαν».

Για μένα τουλάχιστον ο έρωτας δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια διαρκής αναζήτηση σημείων που να μ'ας προσελκύουν περισσότερο στον άνδρα ή τη γυναίκα που νοιώθουμε ότι αγαπάμε.

Είναι τόσο απλό το πράγμα όταν σε μια γυναίκα λέμε με ύφος ξεχωριστής ειλκρινείας.

— "Η καρδιά σου είναι τέτοια που σε ξεχωρίζει από όλες τις άλλες.

"Ορίστε ένα σημείο προσελκύσεως. "Όπως όλα τα όμορφα λόγια, όλες ή ευγενικές χειρονομίες που δεν αποβλέπουν παρά σε μια κατάκτηση όσο το δυνατόν όριστικότερη και γρηγορότερη.

Και ο άνθρωπος αυτός νομίζει ότι θα ζήση εύτυχής όταν εκείνη θα γίνει γυναίκα του.

"Ακριβώς εδώ είναι το μεγάλο ψέμα.

"Η ιδέα ότι, "Όταν γίνει δική του θα είναι εύτυχής», είναι αυταπάτη. Παντρεύεται ο άνθρωπος αυτός και νομίζει ότι κατέκτησε τη γυναίκα εκείνη όταν την κάμει κτήμα του. Τότε άργα και άθελα εγκαταλείπεται κάθε προσπάθεια προσελκύσεως, που στον έρωτα ήτε προσχεδιασμένα ήτε άθελα είναι μια ξεχωριστή προσπάθεια.

Και ή ζωή μετατρέπεται σ' ένα είδος συμβιβασμού έξ ανάγκης.

Τότε συχνά αρχίζει ή καταστροφή.

Μια κυρία άρκετά νέα ρώτησε με ύφος σκεπτικό σαν να βρισκότανε υπό την επήρεια μι'ας τέτοιας κατάστασης.

— Και χώρισαν τώρα;

— "Όχι, ξεακολούθησε ο κύριος Μάτσης, ζουν ακόμη μαζί. Ζούν κατά συνθήκην, χωρίς να παύουν από του να είναι δυστυχισμένοι.

"Εκ παραλλήλου π'άνε μαζί στο θέατρο. Τρ'ώνε μαζί στο ρεστωράν και μαλώνουν κάνοντας τώρα τον ύπολογισμό ότι θα ήταν εύτυχεις αν έπαυαν να είναι ο ένας δικός του άλλου.

"Ο κύριος Μάτσης είπε ακόμα:

— Αυτή ή ιστορία άρχισε απ' την ήμέρα που κατάλαβαν ότι άναγκαστικά άνηκε ο ένας στον άλλο και ξεακολούθησε με ιδιαίτερο ύφος.

— Μια διηκεής προσπάθεια, ένα σημείο που φεύγει πάντα άξίζει περισσότερο από μια τελική επιτυχία χωρίς τίποτε πια καινούριο. Και όταν δε υπάρχει τίποτε νέο το μεγαλύτερο έργο φαίνεται μικρότερο σε όγκο έχοντας λειψη ή δύναμη της κατακτήσεως.

Κείνη τη στιγμή έγινε κάποια μικρή ήσυχία. "Ήτανε μια άφωνη όμολογία.

"Η "Αλήθεια φάνηκε για μια στιγμή και χάθηκε έστω και αν ο άνθρωπος που μίλησε έμεινε χωρίς άπάντηση, χωρίς καμία κρίση. "Ένα κομψό πόδι που προσπαθούσε να διπλώση την άκρη του χαλιού, ένα χέρι που έσβυνε επίμονα κάποιο σβυσμένο τσιγάρο, δυο μάτια που κύτταζαν άόριστα τη λάμψη της φωτι'ας στη θερμάστρα, κάποιο σπ'άσιμο ενός σπ'ιρτου σε μικρά μικρά κομματάκια. Αυτά ήταν σαν άπάντηση στα λόγια του.

"Όμως σαν κάποιος στεναγμός ή φωνή μι'ας δεσποινίδας που στα μάτια της έλαμπε άκόμη κάποια φωτι'α περασμένης νειότης, άκούστηκε από μι'αν άκρη του σαλονιού σαν κάποιο βαθύ παράπονο.

— Πόσο επιπόλαια και σκληρά κρίνετε τα πράγματα κυρία Μάτση! Μια καλή μου φίλη στο Παρίσι, είναι ο τύπος της χαριτωμένης γυναίκας. "Ένα λουλούδι με άνεξάντηλη μυρωδιά. "Ο άνδρας της, είναι ο άνδρας με το αιώσιο χαμό-

γέλο στα χείλη, που ξέρει να διαλέγει κάθε λόγο και κάθε κίνημα.—

“Α! κύριε Μάτση! Ζούν στο Παρίσι αυτοί. Ζούν τη ζωή της χαράς και του αθάνατου γέλιου.

Στα γράμματά της που μοιάζουν με μπουκέτο λουλουδιών, αφήνει να ζωγραφίζεται όλη η ξεγνιαστική ζωή, όλη άσκιαχη ευτυχία μιας ζωής χωρίς τίποτα παληό, χωρίς τίποτα κοινό.

Κύριε Μάτση κρατώ αυτά τα γράμματα, που κάθε τους σελίδα είναι ένας σταθμός ζωής. Και θα το θεωρούσα μεγάλη μου Ικανοποίηση, αν μπορούσα αυτή τη στιγμή να σās διαβάσω μία μόνο σελίδα. Νομίζω ότι δε θα υπήρχε μεγαλύτερη απόδειξη του αντίθετου απ’ ότι μās είπατε.

Πήρε μια βαθειά αναπνοή, που έμοιαζε το τελευταίο έσπασμα κάποιου πόνου και κάρφωσε το βλέμμα της στα μάτια του κυρίου Μάτση που παρακολουθούσε πάντα με το ίδιο αδιόρατο χαμόγελο. Τέτοιο χαμόγελο, που δίχνει μια βέβαιη προεξόφληση στο λόγο και του πιο δυνατού αντίπαλου σάν να του λείει :

— Έχω την υπομονή να τελειώσετε γιατί κρατώ το καλύτερο χαρτί.

“Υστερα περιμένοντας μερικά δευτερόλεπτα σάν να θέλε να βεβαιωθεί ότι δεν είχε να προσθέσει τίποτε ακόμη ή κυρία εκείνη είπε με χαμηλό τόνο.

— Είστε βέβαιη για την ευτυχία αυτής της γυναίκος; Είστε βέβαιη που δεν περιγράφεται κατά συνθήκην σ’ εκείνα τα γράμματα;

— “Ω! ήταν τόσο κοινές ή σκέψες μας

“Ο άνδρας της πριν την παντρευτή μοι ήταν γνωστός, στενός φίλος του σπιτιού μας. Ήταν πλασμένος κυριέ μου για την ευτυχία της γυναίκος που θα την έκαμε δική του.

“Ω! πιστέψτε κυριέ μου ότι κοντά του δεν μπορούσε παρά να υπάρχει μια ζωή ξένου κόσμου.

Ήταν ο τύπος που μπροστά του ή θεωρία σας καταρρίπτει σά δρείλια κύριε Μάτση... Ήταν ο τύπος..

Και ο κύριος Μάτσης με το ίδιο πάντα αλάθεπτο χαμόγελο, άφησε τη γυναίκα εκείνη, που στα μάτια της φαινότανε ζωγραφισμένος ο αιώνιος πόνος, να μιλή με τον ίδιο οίστρο για πολύ ώρα ακόμα για μια ευτυχία ζωντανεμένη απ’ την ίδια της φαντασία, με την ίδια δύναμη που της έδινε ή άναλαμπή κάποιας νοσταλγίας, ενός ξεχασμένου όνειρου ανέκτελεστου. Ένός όνειρου ωραίου που έμεινε άσβυστο στο πέρασμα του χρόνου.

Κάποιου όνειρου ωραίου μακριά απ’ την εκπλήρωση μακριά απ’ την πραγματικότητα.

23/11/29

ΝΙΚΟΣ ΦΡΑΜΠΑΣΧΑΛΗΣ



ΤΕΣΣΑΡΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Τὰ τέσσαρα τριαντάφυλλα πού ἔφερες ἓνα δεῖλι
Στό σπίτι ἐνῶ ἐγὼ ἔλειπα πολὺν καιρὸ ἔχουν μείνει
Μὲ τὴν χλωμὴ των ὁμορφιά στῆς μνήμης τῆ γαλήνη
Μονάχα ὡς τὰ παράστησαν ἀγαπημένα χεῖλη

Στὴν ἐξοχὴ ὡς βρισκόμουνα κανεὶς δὲν τᾶχε στείλει
Μήτε ὕστερα τ' ἀντίκρισα κι' ἴσως αὐτὸ συντείνει
Στό τοῦ καθένα ξέχωρα ζωγραφιστὸ νὰ γίνῃ
Κι' ὅλα μαζί ν' ἀνθίζουνε διαφόρων μύθων θροῦλοι

Τὰ τέσσαρα τριαντάφυλλα, τ' ἀγάπησα, (στό λέω
Μὲ τόσην εἰλικρίνεια,) σὰν πέρασμα μοιραῖο
Πρὸς κάποιο μου ὄνειρο παληὸ καὶ πόθο φευγαλέο

Κι' ἐπάνοδο τὰ θάρρεψα χαμόγελου ἀπ' τὴν πλάση
Φιλίας οἰωπηλότατης, ὡς νὰ εἶχαν ξεσκεπάση
Ὁλόθερμο ἓνα μυστικὸ μὲ τὴν ὄραία των σιάση.

ΣΤΕΡΝΑ ΡΟΔΑ

Ὅλα γείραν...

*Ὅλα πήραν

Μὲς τὸν κήπο ἄλλη θωριά

*Ὡς μαδῆσαν τὰ κλαδιά

Μὲ τᾶγέρι

Ποὺ εἶχε φέρει

Γύρω ἀπὸ κάθε γωνιά

Χινοπώρου παγωνιά.

Κι' ἦταν μόνοι

Κάποιοι κλώνοι

'Απὸ μιὰ τριανταφυλλιά

Ποὺ ἀνταλλάζανε φιλιὰ

Μεθυσμένοι

Κι' ἀνθισμένοι.

Κι' ἦταν ἡ τριανταφυλλιά

Μὲ μεγάλη ἀνεμελλιὰ

Κι' ἦσαν θροῖνοι.

—Τί ἔχει γίνει;

Καθὼς τρίζαν τὰ κλαδιά

Κάποια θλιβερῆ βραδυὰ

Ποιὸ χερᾶκι

Ποιὸ ἀγεράκι

Μάδησε μιὰν ἀγκαλιὰ

Ρόδα ἀπ' τὴν τριανταφυλλιά;

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

Η ΜΗΛΙΤΣΑ

Θά μιλήσω για μιὰ μικρούλα, ἕνα τόσο δὰ πλασματάκι, μιὰ μαθήτριά μου. Ἦτανε ἡ δεύτερη χρονιά πού ἔκομνα τῆ δασκάλα.

Ἀγαποῦσα τίς μαθήτριάς μου τρυφερά, μπορῶ νά πῶ πῶς κοντά τους ἔνοιωθα τὴν πιὸ δυνατὴ χαρὰ, ὅταν ἀντικρίζοντας τὰ ἔξυπνα φωτεινά τους μάτια, ἔβλεπα πόση λατρεία κλείνανε γιὰ μένα. Εἶχα μιὰ ἀπ' τίς πιὸ μικρὲς τάξεις, πάνω κάτω 70 παιδάκια περιμαζεμένα σ' ἕνα δωμάτιο πού μόλις μᾶς χωροῦσε.

Τίς χειμωνιάτικες μέρες δὲν μπορούσαμε νά κάνουμε μάθημα γιατί τὸ σχολεῖό μας ἦτανε ξυλένιο, μιὰ παρᾶγκα νά ποῦμε, καὶ τὰ παιδάκια κρύωναν. Τότες ἀναγκαζόμουνα νά γυρίζω ἀνάμεσα στὰ θρανία καὶ νά τρίβω τὰ ξυλιασμένα χεράκια τους, νά τὰ διηγούμαι εὐθυμες ἱστορίες καὶ νά τὰ κάνω νά γελοῦν ὅσο μπορούσαν πιὸ πολὺ ξεχνώντας ἔτσι τὸ κρῦο. Τὸ καλοκαίρι εἴμασταν κάπως καλύτερα. Γνώριζα

τίς μαθήτριάς μου μιὰ-μιὰ μὲ τ' ὄνομά τους καὶ κάθε τι πού τίς ἀφοροῦσε. Αὐτὸ ἔφερνε πολὺ κοντά τίς καρδιές μας.

Δὲ θὰ ξεχάσω ἕνα πλασματάκι 8—9 χρονῶ, ἕνα τόσο δὰ πλασματάκι, πού ἡ κακομοιριά τῶκανε νὰ φαίνεται πολὺ μικρότερο.

Παρουσίαζε μιὰ ἐντονη παραφωνία τὸ χλωμὸ αὐτὸ προσῶπι καὶ τὰ βαθουλωμένα μάτια ἀνάμεσα στὰ τόσο γελαστὰ ζευγάρια ματάκια τῶν ἄλλων.

— Ἦτανε ἡ Μηλίτσα—μου τῶπε ψιθυριστὰ ἀνεβαίνοντας τὰ σκαλιὰ τῆς ἔδρας μου μὲ μιὰ ἑλαφριά συγκίνηση πού φάνηκε στὰ ξεθωριασμένα χεῖλια της.

Κάποτε ὅλες οἱ δασκάλες ἀποφασίσαμε νά πᾶμε ἐκδρομὴ. Ξεκινήσαμε ἀπὸ πολὺ πρῶτὶ καὶ μόλις ἔβγαινε ὁ ἥλιος, ἀρχίζαμε νά μπαίνουμε στὶς ἔξοχες. Θέλαμε λίγο ἀκόμα νά φτάσουμε, σὰν ἄκουσα τὰ παιδιὰ νά μὲ φωνάζουν: «Κυρία! ἡ Μηλίτσα δὲν μπορεῖ». Τρέχω κοντά της. Τὰ χεῖλάκια της ἦτανε πανιασμένα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, κι' ἔτρεμε μὲς τὰ χέγια μου. Κάτι γειτονοπούλες της μὲ πληροφόρησαν πῶς ὑπόφερε ἀπ' τὴν καρδιά της.

Ἔνα τόσο δὰ πλασματάκι ὑπόφερε ἀπ' τὴν καρδιά του, καὶ γὰ πού καμάρωνα πῶς ἤξερα τὸ κάθε τι πού ἀφοροῦσε τίς μαθητροῦλές μου αὐτὸ δὲν τὸ εἶχα μάθει ἀκόμα.

Δυὸ παιδιὰ ἀπ' τίς μεγάλες τάξεις τὴν πήρανε σηκωτὰ καὶ πήρα μὲ τρόπο τὸ καλάθι της γιὰ νά δῶ τί εἶχε μέσα. Κ' εἶδα μονάχα ἕνα κομμάτι ξερὸ ψωμί μαῦρο, σκεπασμένο μὲ κάτι ποῦμιαζε σὰν πετσέτα.

Πέρασαν μέρες ἕνα πρῶτὶ ἀνοίγοντας τὸν κατάλογο καὶ σταματώντας σ' ὄνομά της κατὰ τὴν πρόσκληση, ἄκουσα νά φωνάζουν «ἀπούσα».

Δὲν ἀνησύχησα πολὺ γιατί τὰ παιδιὰ μὲ βεβαίωσαν

πὸς ἦτανε λίγο ἀδιάθετη καὶ πὼς σὲ δυὸ τρεῖς μέρες θὰ ἐρχότανε.

Κόντευαν τὰ Χριστούγεννα. Οἱ πλουσιώτερες ἐτοιμάζαν τὰ δῶρα γιὰ τὰ φτωχά. Κεῖνα τὰ Χριστούγεννα τὸ Ταμεῖο εἶχε πολλὰ λεφτά κι' ἔτσι τὰ δῶρα εἶτανε διαλεχτά. Κι' ἀκόμα λὲς κι' εὐτυχία ἦε εὐτυχία ἔπεσε μαζεμένη: Κάποιος εὐπορος κύριος προθυμοποιήθηκε νὰ δώσῃ μιὰ γιορτὴ γιὰ τὰ φτωχά, ἓνα δέντρο, μοιράζοντας δῶρα. Αὐτὸ ἦταν οὐρανοκατέβητο γιατί οἱ εὐποροὶ κύριοι ὅσο κι' ἂν εἶναι μπόλικοι δὲν ἀγαποῦν νὰ ἀνακατέβουνται πολὺ μὲ τὴ δυστυχία.

Ἔτσι τὸ καθένα παιδάκι εὐτυχισμένο πῆρε τὰ δῶρα του, κοῦκλες, γλυκά, παιχνίδια καὶ μόνο τῆς Μηλίτσας ἔμεινε παράμερα γιατί ὅσο κι' ἂν μᾶς εἰδοποιούσε πὼς θάρτει ἡ ἴδια νὰ τὸ πάρῃ μαζὺ μὲ τὸν ἔλεγχό της, ἡ Μηλίτσα δὲ φαινότανε.

Τὴν ἄλλη μέρα, τὴν παραμονὴ ποὺ θάκλεινε τὸ σχολεῖο γιὰ τίς γιορτές, κάνοντας πρόσκληση καὶ σταματῶντας τὸ ὄνομά της, τὸ μολύβι μούλεσε ἀπ' τὰ χέρια.

— «Ἡ Μηλίτσα πέθανε» φώναξαν ἓνα σωρὸ φωνούλες.

Ναι Κυρία, μού διηγήθηκε μιὰ γειτονοπούλα της κλαίοντας, πέθανε χθὲς τ' ἀπόγευμα. Εἶπανε πὼς εἶτανε πολὺ ἀδύνατη ἡ καρδιά της. Ζητοῦσε καὶ τὸν ἔλεγχό της κι' ἡ μητέρα της εἶπε νὰ τῆς τὸν πᾶμε. Τώρα πιά τὴν θάψανε.

Ἔκλεισα τὸν κατόλογο γιατί δὲν μποροῦσα ἄλλο νὰ προχωρήσω. Γύρισα τὰ μάτια μου ἓνα γύρω σὰ προσωπάκια τῶν παιδιῶν καὶ παντοῦ ἀντίκρουσα ματάκια δακρυσμένα. Ἐκεῖ πέρα στὴ γωνιά μιὰ θεσοῦλα ἦταν ἄδεια. Τὸ χλωμὸ προσωπάκι μὲ τὰ βαθουλωμένα μάτια δὲν θὰ ξανάβγαине πιά ἀνάμεσα σὰ τόσα γελαστά παιδιάτικα μάτια.

Πῆρα ἀπὸ τὸ χέρι τὴ γειτονοπούλα της, πῆρα μαζὺ μου καὶ τὰ δῶρα καὶ τὸν ἔλεγχό της πεθαμένης μου φιλεναδίτσας καὶ ξεκίνησα γιὰ τὸ σπίτι της. Τὸ σπίτι της!... Ἦτανε μιὰ παράγκα καὶ στὰ κουρέλια ἀπάνω ξαπλωμένη ἡ μητέρα ἀρρωστητὴ ἀπ' τὸν καῦμό της τὸν ἀβάσταχτο.

— Τὴν χάσαμε τὴ Μηλίτσα, μοῦπε μέσα σὰ δάκρυα μόλις μ' ἀντίκρουσε. Πάει, τὴ χάσαμε τὴ Μηλίτσα... Ρίχτηκε μὲ ἀναφυλλητὰ καὶ φιλοῦσε τὰ παιχνιδάκια καὶ τὸν ἔλεγχό. Μὲ πόνο σηκώθηκα νὰ φύγω. Δίνοντάς μου τὸ χέρι της μοῦπε «Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχει καλά, Κυρία μου».

Ὁ Θεός; Σήκωσα τὰ μάτια μου πρὸς τὸν οὐρανὸ. Τὸν εἶδα νὰ λάμπει γελαστός καὶ καταγάλανος, γεμάτος φῶς καὶ χαρὰ ἀδιάντροπη, γεμάτος πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, καὶ ἄδικος ὅπως πάντα.

Μὰ ποῦ ἦταν λοιπὸν αὐτὸς ὁ Θεός, ποῦ ἦταν;

Μυτιλήνη, 1928.

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ



Η ΑΝΑΙΜΑΚΤΟΣ ΔΙΑΙΤΑ

La chair des animaux crierait comme un remord,
Et la mort dans son sein engendrerait la mort!

LAMARTINE

Ὁ κατ' ἔξοχὴν ἀνθρωπιστὴς ποιητὴς Λαμαρτίνος μὲ αὐτὴν τὴν πλήρη ἐννοίας συναρπαστικὴν εἰκόνα καυτῆ ριζῆς καὶ καταδικάζει τὴν σφαγὴν τῶν ζώων καὶ τὴν σαρκοφαγίαν.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, μέχρι τῶν νεωτέρων καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἀνώτεροι δάνοιαι καὶ μεγάλοι ψυχαί, ὡς αἱ τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πλητίνου τοῦ Πορφυρίου, τοῦ Ἀπολλωνίου, τοῦ Πλουτάρχου τοῦ Βολταίρου, τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Σατωβριάν, τοῦ Λαμαρτίνου τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Τολστόι, τοῦ Βερνάρ Σόου καὶ πλείστων ἄλλων, ἤγειραν στεντορεῖαν φωνὴν διαμαρτυρίας καὶ ἐξανεύτησαν κατὰ τῆς ἀσπλάγχνου σφαγῆς τῶν ζώων καὶ τῆς χρήσεως, τῆς σαρκὸς των εἰς βρωσίν.

Θὰ ἦτο μακρηγορία διαφεύγουσα τὰ ὄρια συντόμου μελέτης, ὡς ἡ παροῦσα, εἰάν ἐπεχειροῦν νὰ ἀναφέρω, ἔστω καὶ ἐν μέτρῳ, τὰ πλέον ἢ ἀκαταγώνιστα ἐπιχειρήματα τὰ

ὁποῖα προβάλλουν μὲ ἀπαράμιλλον σαφήνειαν καὶ ἀκαταμάχητον πειθῶ οἱ μεγάλοι αὐτοὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ Προφήται καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἀμφιβάλω δύνανται νὰ κλονίσουν τὰς πλέον ἐπιμόνους ἀντιλήψεις καὶ ἐμμόνους ἰδέας τῶν φανατικωτέρων κρεοφάγων.

Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι ἡ παρὰ φύσιν αὕτη συνήθεια τῆς κρεοφαγίας μὴ συμβιβασομένη οὔτε πρὸς τὴν φυσιολογικὴν, ἀλλ' οὔτε πρὸ παντὸς, πρὸς τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει ριζώσει εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ χρειάζεται γενικὴ τὴν ἀνασκάλευσιν καὶ ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ διὰ παντὸς μέσου διὰ νὰ χυθῆ ἀκλετον φῶς καὶ ἀναλάμπη ἡ ἀλήθεια.

Παρὰ τὰς ἀναγνωρισμένας προόδους τῆς συγχρόνου κοινωνίας εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ παρελθὸν μᾶς ἐκληρονόμησε πολλὰς καταστάσεις χρηζούσης μελέτης καὶ ἀναθεωρήσεως.

Μία τοιαύτη ἔρευνα μὲ πνεῦμα τελείως ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τετριμμένας καὶ στενὰς ἀντιλήψεις καὶ ἀπηρχαιωμένας δοξασίας, προερχομένας κυρίως ἀπὸ λόγους μμησεως καὶ συνηθείας, θὰ μᾶς ἀπεκάλυπτε πληθὺν ζητημάτων ἀσυμβίβαστων πρὸς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν.

Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν πλείστα ὅσα τοιαῦτα παραδείγματα καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρομεν τὴν σωματεμπορίαν, τὴν ἀγοροπωλείαν τῶν δούλων δίκην ἐμπορευμάτων, τὴν πάλιν τῶν δούλων κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων εἰς τὰ ἀμφιθέατρα τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, πρὸς τέρψιν καὶ διασκέδασιν τῶν θεατῶν, καὶ πλείστα ἄλλα καταργηθέντα τερατουργήματα.

Τοιαύτας ἀγριότητας δὲν ἀνέχεται πλέον ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς, διότι καὶ μόνη ἡ ἀναγραφή των μᾶς προκαλεῖ ἀηδίαν καὶ φρίκην.

Ἔπεται λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι ἔθιμον τὸ ὁποῖον κατὰ

τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θεωρεῖται θεμιτὸν καὶ δίκαιον, κατηγορηθῆ αἴμερον, ὡς ἀθέμιτον, ἀδικον, βάρβαρον καὶ κολάσιμον ἀπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ τῆς παγκοσμίου δημοσίας γνώμης.

Τί συνέβη λοιπὸν ὥστε νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη μεταστροφή εἰς τὴν γενικὴν συνείδησιν καὶ τὴν διεθνή νομοθεσίαν;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἶναι, ὅτι τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀναφαίνονται καὶ ἐπιβάλλονται.

Ἄρα γε μήπως εἶναι τολμηρόν, ἐὰν εἴπωμεν καὶ διὰ τὴν κρεοφαγίαν, ὅτι καὶ αὕτη, ὅσον καὶ ἂν θεωρεῖται συμβιβαστομένη μὲ τὸν σημερινὸν πολιτισμόν, δὲν θὰ ὑποστῇ θάψιν ἢ βράδιον τὴν τύχην τῶν ἀνωθι ἐκτεθέντων παλαιῶν ἐθίμων καὶ σηνηθειῶν;

Φαντάζομαι ὅτι δὲν εἶναι οὐτοπία οὐδὲ χίμαιρα τοιοῦτον ἐνδεχόμενον, ὅταν βλέπω ὅλον ἐν προσοδεύουσιν τὴν ἰδεολογίαν τῆς φυτοφαγίας εἰς τὸν παλαιὸν καὶ νέον κόσμον, ὅπου βαθμηδὸν αὐξάνουν οἱ σύλλογοι τῶν φυτοφάγων, οἱ ὁποῖοι διὰ διαφόρων μέσων προσπαθοῦν νὰ εὐρύνουν τὸν κύκλον τῶν καὶ αὐξήσουν τοὺς ὁπαδοὺς τῶν.

Ὁ λόγος τῆς ὑγιεινῆς ἀπόψεως τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης τυγχάνει εἰς ὅλους γνωστός, διότι ἐνῶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν οἱ ἱατροὶ συνίστουν ζωμὸν κρέατος εἰς τοὺς πυρέσσοντας ἀσθενεῖς, σήμερον ἐπιβάλλουν τὸ γάλα, ἐμποδίζουσι τὸ κρέας εἰς τοὺς μεσήλικας καὶ γέροντας, τὸ δὲ πρόωρον γήρας, τὴν πρόωρον ἀρτηριοσκληρώσιν, τὴν πάθησιν τῶν νεφρῶν, τὴν μάλιστα τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ἀρθριτισμόν, ἀποδίδουν κυρίως εἰς τὴν κρεοφαγίαν.

Τὰς νοσηρὰς ταύτας συνέπειας τῆς κρεοφαγίας εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, τὰς προκαλουμένας ἀπὸ τὰς τοξίνης τῶν ἀποσυντιθεμένων πτωμαϊνῶν, κανεῖς ἐπιστήμων

δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ, ἐπομένως μοὶ φαίνεται ὅτι παρεῖται πᾶσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου διατριβή.

Ἐκεῖ ὁμως ὅπου ὀφείλω νὰ ἐνδιετριψῶ διεξοδικότερον εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς ἠθικῆς ἀπόψεως τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης, ἡ ὁποία, ὡς μὴ ὄφειλε, τυγχάνει εἰς ἐλάχιστον πικρὸν γνωστὴ καὶ ἣς ἔχει μεγάλην σχέσιν μὲ τὸ ἦθος, τὸν χαρακτήρα, καὶ τὴν ἠθικὴν μας ὑπόστασιν.

Ἡ κυρία ἄλλως τε βᾶσις τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης εἶναι ἡ ἠθικὴ, ἣς ἐξυψώνει τὴν ἀναίμακτον δίαιταν εἰς περιοπὴν ἀληθινῶν θρησκείας.

Ὁ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας Ὄφμαν εἰς περισπούδαστον πραγματείαν του παραδέχεται διττὴν τὴν ἠθικὴν ἀποψιν τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης, πρῶτον διότι εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικότητος διὰ τὴν ἀγαθοποιὸν ἐπίδρασιν ἣν ἀσκεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ δευτέρον διότι ἀεβτεῖ τὴν ζωὴν καὶ ἄνεσιν τῆς ἀνθρωπίνου δημιουργίας.

Οἱ ἐπιστήμονες οἰκτιροῦντες ἠρεῦνησαν τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν μεταξὺ φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ ἰδέαι, τὰ αἰσθητάματα, αἱ ἐπιθυμίαι, τὰ πάθη μας ἐπηρεάζονται ἐν μέτρῳ καὶ ἐκ τῆς τροφῆς ἣν ἀφομοιοῦμεν.

Ἡ χρῆσις τοῦ οἰνοπνεύματος λόγου χάριν ἐπιδρᾷ ἐφ' ἡμῶν καὶ παρεμποδίζει τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῶν ἐν ἡμῖν ἀγαθῶν ὀρμεμφύτων.

Ὁ ἀκρεοφάγος ὁμως δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ οἰνοπνεύματος, τοῦ τόσο καταστρεπτικοῦ εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν ἄρα ἡ ἀποχὴ αὕτη εἶναι συνέπεια φυσικὴ καὶ ἀναπόφευκτος τῆς διαίτης ἣν ἀκολουθεῖ.

Ἡ ἀναίμακτος δίαιτα εἶναι πρᾶγμα καὶ κατευναστική, συνάμα δὲ καὶ ἐξαγνιστικὴ, διότι προσδίδει εἰς τὰ αἰσθητάματά μας ρυθμὸν μᾶλλον εὐθὺ καὶ εἰρηνικόν, καθιστῶσα αὐτὰ τρυφερότερα, βαθύτερα καὶ καθαρώτερα, συντελεῖ εἰς

τὸ νὰ ἀδῆξῃ τὴν εὐαισθησίαν μας πρὸς τὴν εὐσπλαγγίαν, καλωσύνην καὶ ἐγάπην, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐνισχύει καὶ εὐρύνει τὴν κοινωνικότητά μας καὶ καθιστᾷ ἡμᾶς ἡρέμους, γαληνίους καὶ κατ' ἀκολουθίαν κατευθύνει τὴν διανοητικότητά μας καὶ ἐνεργητικότητά μας εἰς σκοποὺς ὑψηλοτέρους καὶ ἰδανικωτέρους.

Μία τραγὴ ἀπόδειξις τῆς ἐπιδράσεως τῆς τροφῆς ἐπὶ τοῦ ἤθους τῆς ὑπανθρώπινου δημιουργίας εἶναι καὶ ἡ γενικὴ ἐν τῷ ζωικῷ βασιλείῳ παρατήρησις, ὅτι τὰ πρῶτα ἤθη συναντῶνται εἰς τὰ εἶδη ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ προσφύγουν εἰς χύσιν αἵματος διὰ νὰ προμηθευθοῦν τὴν τροφήν των.

Ὅσον ὅμως καὶ ἂν καταφαίνεται πασιφανῶς, ὅτι ἡ ἀκρεοφαγία εὐνοεῖ θυμασιῶς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικότητος δὲν πρέπει ἐκ τούτου νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶς ἀκρεοφάγος εἶναι ἠθικώτερος παντὸς κρεοφάγου, ἀλλ' ὅτι ἐν ἰσότητι ὄρων ὁ ἀκρεοφάγος διὰ τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἀντλεῖ ἐκ τῆς διαίτης του, βραίνει ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον τοῦ κρεοφάγου πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνέρχεται εὐκολώτερον πρὸς τὸ Ἰδεῶδες.

Τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐσπλαγγίας πρὸς τὴν ὑπανθρώπινον δημιουργίαν, ἀποτελεῖ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἠθικῆς ἀπόψεως τῆς ἀναιμάκτου διαίτης

Ὅπως ὁ ἄνθρωπος οὕτω καὶ ὅλα τὰ ὑπανθρώπινα ὄντα τὰ ἔχοντα ψυχὴν, αἰσθητικότητα, μνήμην καὶ νοημοσύνην ἔχουν δικαίωμα εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ Κοινωνιολόγος Σάλτ λέγει :

«Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει πολλαπλῆν εὐγνωμοσύνην εἰς τὰ ζῶα διὰ τὰς ἀναριθμήτους ἐκδουλεύσεις των πρὸς αὐτόν, ἥκιστα δύναται νὰ καυχῆθῃ δι' ἀνταποδόσεις εὐεργεσιῶν πρὸς αὐτόν.»

«Ἡ μεγάλη ἔννοια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ δὲν περιορίζεται

πλέον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀρχίζει νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ ζῶα, ἀκριβῶς ὅπως ἐν τῷ παρελθόντι βαθμηδὸν ἐξετάσθη εἰς τοὺς ἀγρίους καὶ τοὺς δούλους.»

«Ὅπως εἶναι ἀνακόλουθον νὰ φροντίζῃ τις περὶ τῶν ζῶων ἀδιαφορῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων, τοιουτοτρόπως εἶναι ἐπίσης ἀνακόλουθον νὰ ἀγωνίζεται τις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ προόδου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ ἀδιαφορῇ, μάλιστα δὲ καὶ δυσμενῶς νὰ διαίκεται πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ζῶων.»

«Ὁ προῖὸν δημοκρατισμὸς θὰ παραμείνῃ χωλός, ἐνόσω δὲν περιλαμβάνει ἐντὸς τῆς ἀκτίνας του ἅπαντα τὰ ἔχοντα πνοὴν ὄντα.»

Ὁ δὲ Ρουσσὸ βροντοφωνεῖ ὅτι : «Σοφία δὲν ὑπάρχει ἄνευ ἀνθρωπισμοῦ.»

Τὴν βᾶσιν καὶ ἀρχὴν αὐτὴν ἧς ἐνστερνισθοῦν οἱ λόγιοι, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ θεολόγοι, οἱ ἠθικολόγοι καὶ ἐν γένει πάντες οἱ διανοούμενοι καὶ ἧς ἐγείρουν σταυροφορίαν κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας, ὅτι τὰ ζῶα εἶναι ἐκτὸς τῆς παγκοσμίου οἰκογενείας, ὅτι δὲν ἔχουν ἀτομικότητα, οὔτε ἴδιον χαρακτῆρα, ὅτι εἶναι πράγματα, σκευὴ ἢ ἀθύρματα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου, προωρισμένα νὰ μᾶς ὑπηρετοῦν, νὰ τίθενται ὑπὸ ζυγόν, νὰ μᾶς προσφέρουν τὸ γάλα καὶ τὸ ἔριόν των καὶ ἐν γένει νὰ ἱκανοποιοῦν ὅλας τὰς ὑλιστικὰς μας ἀνάγκας καὶ κατόπιν ὄλων αὐτῶν τῶν ἀπείρων εὐεργεσιῶν των νὰ σύρονται βιαίως καὶ ἀσπλάγγως εἰς τὸ σφαγεῖον !

Ἴδου πῶς ἀποφαίνεται ὁ Ρουσσὸ :

«Πῶς ἡ χεῖρ σου ἐτόλμησε νὰ ἐμπήξῃ θανατηφόρον σίδηρον εἰς τὴν καρδίαν ἐνὸς ὄντος πλήρους ζωῆς ; Οἱ ὀφθαλμοί σου ἠνέχθησαν τὸ φοικῶδες θέαμα μᾶς τόσον ἀνάνδρου δολοφονίας ; Πόθεν ἤντησες τοιαύτην ἀντοχήν, ὥστε νὰ βλέπῃς ἀπαθῶς αἱμάσσον, ἐκδειρόμενον καὶ δια-

μεριζόμενον ἐν δυστυχῆς καὶ ἀνυπεράσπιστον ζῶον; Ἡ ὁσμὴ τῶν αἰμοφύρων καὶ ἀχνιζόντων κρεάτων δὲν σοὶ διήγειρε τὴν ἀηδίαν, τὸν ἔμετον; Δὲν ἠσθάνθης φρικίαν, ἀλέθειαν, τρόμον, ὅταν καθαρίζων τὴν λείαν αἱ χεῖρες σου ἔψαυσαν τὸ μέλαν καὶ θερμὸν αἷμα τῶν πληγῶν τοῦ θυματός σου;»

«Τί σᾶς ἀναγκάζει νὰ χύνετε αἷμα; Βλέπετε πόσα ἀγαθὰ σᾶς περιβάλλουν, πόσους καρπούς σᾶς προσφέρει ἡ γῆ! Τί εὐτυχίαν σᾶς παρέχουν οἱ ἄγροι καὶ αἱ ἄμπελοι! Πόσα ζῶα σᾶς τρέφουν μὲ τὸ γάλα των καὶ σᾶς θερμαίνουν μὲ τὸ ξυρόν των!

Τί περισσότερο ζητεῖτε ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς ὑπάρξεις καὶ ποία λύσσα σᾶς ὠθεῖ πρὸς τὸ αἷμα ἀφοῦ δὲν στερήσθε οὐδενὸς ἀγαθοῦ;

Ψεύδεσθε ὅταν παραπονεῖσθε ὅτι ἡ γῆ δὲν σᾶς δίδει τὴν ἀναγκαίουσαν τροφήν. Ὑβρίζετε τὴν Δήμητραν τὴν θεὰ τῶν ἀγίων νόμων, τὴν εὐεργέτιδα τῶν ἀνθρώπων, ὡς νὰ μὴ ἤρκοιεν τὰ ἄφθονα δῶρα τῆς διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πῶς ἡ καρδιά σας ἐπιτρέπει νὰ ἀναμιγνύετε τὰ ὠραῖα αὐτὰ δῶρα τῆς φύσεως μὲ σκελετοὺς καὶ πτώματα καὶ μαζὶ μὲ τὸ γάλα τῶν ζῴων νὰ πίνετε καὶ τὸ αἷμα των;

«Οἱ πάνθηρες καὶ οἱ λέοντες, τοὺς ὁποίους ἀποκλιεῖτε αἰμοχαρεῖς, φονεύουν τοὺς ὁμοίους των διὰ νὰ ζήσουν καὶ ὑπακούσουν οὕτω εἰς τὰ ἔνστικτά των ἀλλὰ σεῖς ἑκατοντάκις αἰμοχαρέστεροι καταπολεμεῖτε τὸ ἔνστικτόν σας ἀνευ ἀνάγκης, διὰ νὰ παραδοθῆτε εἰς τὰς ἀγρίας καὶ ξένας δι' ὑμᾶς ἀπολαύσεις τῆς σαρκοφαγίας. Τὰ ζῶα τὰ ὁποῖα τρώγετε δὲν εἶναι ἔξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα τρώγουν τὰ ὁμοία των δὲν τρώγετε τὰ σαρκοβόρα ὡς ἄγρια κτήνη, ἀλλὰ τὰ μιμεῖσθε μόνον τὰ ἀθῶα καὶ ἄκακα ζῶα, ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα δὲν βλάπτουν κανένα, τὰ ἀφωσιωμένα εἰς

σᾶς, αὐτὰ εἶναι τὰ θύματά σας, εἰς τὰ ὁποῖα προσφέρετε τὸν θάνατον εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀπίρων των ὑπηρεσιῶν.»

Τὸ ζήτημα τῶν δικαιωμάτων τῶν ζῴων εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ προβλήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι ἐνδιαφερόμεθα.

Ὁ σκοπὸς μας δὲν εἶναι τόσον νὰ πείσωμεν τοὺς ἀντιθέτους πρᾶγμα δυσκολώτατον, ὅσον εἶναι νὰ θέσωμεν ὑπὸ καθαρὸν φῶς τοὺς ὅρους τοῦ προβλήματος καὶ νὰ διατυπώσωμεν ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ κόσμου καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας μετρεῖται διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀπανθρωπίας καὶ αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἐν Χαλκηδόνι, 26[10]1929.

ΔΗΜ. Λ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ



ΜΙΑ ΔΥΣΗ

Καθὼς βραδιάζει καὶ σωπαίνει ἡ ὀχλοβοοῦσα πόλη
μὲ ταῦρο μοιάζει ἀγωνιστὴ πὺν πέφτει πῶς νεκρός,
σ' ἐπευφημῆς χρωματικῆς ξεσποῦν οἱ οὐράνιοι θόλοι
καὶ ρέει τοῦ αἱμάτου ὁ ποταμὸς στὸ δυτικὸ τὸ φῶς.

Τὰ νέφη ἀπλώνουνε χρυσὲς ἰσπανικῆς νταντέλλες,
βεντάγιες τώρα ἀνοίγουνται, μαντῆλες βυσσινίες,
τόσο πὺν μέσα σ' ὅλα αὐτὰ ἂν ἦταν νέοι καὶ νεῖς
θὰ βιάζονταν ν' ἀρχίσουνε τίς μεθεόρτιες τρέλλες...

ΜΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΗΣ ΚΥΡΑΣ ΤΩΝ ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΩΝ

Κυρά με τὰ μακριὰ τὰ ματοσίνορα
Και με τὶς τοιγαροχαρτένιες τὶς βεντάγιες,
"Ελα! σὶ' ἀποψινὸ τὸ σεληνόφεργο νὰ γίνουμε
Ἀπὸ πλατυπτερόνυχες σταχιᾶς πεταλουδίτσες...
Κι' ἔτσι ἀπαλὰ νὰ πᾶμε νὰ καθίσουμε
Στὰ δίχτυα μιᾶς ἐξωτικιᾶς ἀράχνης.
Τῆς σελήνης κοιτάζοντας τὸ γλύστρημα,
Τὸ ἰδιότροπο ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ νέφη,
Καθὼς και τοῦ φωτός της τὰ κεντήματα
Ἀπὸ τὶς πόρτες σου μέσα τὶς τζαμένιες,
Ἀπάνου σὶς ζωγραφικὲς σου τὶς παράξενες
Και σὶς κοῦκλές σου, τὶς κερένιες...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ



OSCAR WILDE

Ἀναμνήσεις τοῦ ANDRÉ GIDE

... Μόλις βγήκε ἀπ' τὴ φυλακή, ὁ Oscar Wilde ξαναἦρθε στὴ Γαλλία. Στὸ Μπερνεβάλ, μικρὸ μοναχικὸ χωριὸ στὰ περὶχωρα τῆς Διέπτης, ἐγκαταστάθηκε κάποιος μετ' ὄνομα Sebastien Melmoth: Ἦταν αὐτός. Καὶ καθὼς ἀπ' τοὺς γάλλους φίλους του εἶχα πάγη τελευταῖος νὰ τὸν δῶ, γιὰ νὰ τὸν ξαναδῶ θέλησα νάμαι πρῶτος. Μόλις πρόρεσα νὰ μάθω τὴ διεύθυνσή του, ἔτρεξα.

"Ἐφτασα κατὰ τὸ μεσημέρι. Ἐφτασα χωρὶς προειδοποίηση. Ὁ Melmoth πού ἢ ἐγκάρδια ὑποδοχὴ τοῦ Thalow τὸν τραβοῦσε συχνὰ στὴ Διέππη, θὰ γύριζε τὸ βράδι. Μόλις ὁμως γύρισε κατὰ τὰ μεσάνυχτα.

"Ἦταν σχεδὸν ἀκόμα χειμῶνας. Ἐκανε κροῖο καὶ μαυρίλα. Ὅλη τὴ μέρα γύρισα στὴν ἔρημη παραλία, ἀποθαλαρσμένος καὶ γεμάτος πλῆξη. Πῶς ὁ Wilde εἶχε διαλέξει τὸ Μπερνεβάλ γιὰ νὰ ζήσει; Ἦτανε θλιβερό.

Νύχτωσε. Γύρισα στὸ ξενοδοχεῖο νὰ κρατήσω ἕνα δω-

μάτιο ακριβῶς στὸ ἴδιο πού κατοικοῦσε κι' ὁ Melmoth, κι' ἐκτὸς ἄλλου καὶ τὸ μοναδικὸ τοῦ τόλου.

Τὸ ξενοδοχεῖο, καθαρὸ, σὲ ὠραία τοποθεσία, ξένιζε μερικοὺς τύπους δευτέρας τάξεως, ἀπειραχτούς, πού ἀναγκάστηκα νὰ δειπνήσω μαζί τους. Μελαγχολικὴ συναναστροφή γιὰ τὸ Melmoth!

Εὐτυχῶς εἶχα ἓνα βιβλίον. Θλιβερὴ βραδιά! Ἡ ὦρα ἔντεκα... Εἶχα ἀποφασίσει πιά νὰ μὴν περιμένω ὅταν ἀκουσα τὸ κύλισμα ἐνὸς ἀμαξιθοῦ... Ὁ κ. Melmoth ἔφτασε.

Ὁ κ. Melmoth εἶναι καταμουσκεμένος. Στὸ δρόμο ἔχασε τὸ πανωφόρι του. Ἐνα φτερό παγωνιοῦ πού τὴν προηγούμενη μέρα τοῦ ἔφερε ὁ ὑπηρετὴς του (ἀπαίσιον προμήνυμα) τοῦ εἶπε ἀναγγελίη κάποιου κακοπάθημα. Εἶναι εὐχαριστημένος πού τὴ γλήτωσε μονάχα μ' αὐτό. Μὰ τουρτουρίζει, κι' ὅλο τὸ ξενοδοχεῖο βρίσκεται στὸ πόδι γιὰ νὰ τοῦ ζεστάνῃ ἓνα πυρωτικό.

Μόλις μὲ χαιρέτησε. Τουλάχιστον μπροστὰ στοὺς ἄλλους δὲν θέλῃ νὰ φανῇ συγκινημένος. Καὶ μὲ τὸ νᾶβρω τὸ Sebastien Melmoth τόσο ὀλόιδιο μὲ τὸν Oscar Wilde περνάει κι' ἐμένα ἢ συγκίνησή μου. Ὅχι πιά τὸ λυρικό παραλογισμὸ τοῦ Ἀλγερίου, ἀλλὰ τὸ γλυκὸ Wilde πρὶν ἀπὸ τὴν κρίση. Καὶ ξαναβρέθηκα, ὄχι πιά δυό, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τέσσερα πέντε χρόνια πίσω. Τὸ ἴδιο κομμένο βλέμμα, τὸ ἴδιο εὐχάριστο γέλιο, ἢ ἴδια φωνή...

Βαστᾶ δυὸ δωμάτια, τὰ καλλίτερα τοῦ ξενοδοχείου, καὶ τᾶσιαξε μὲ γούστο. Πολλὰ βιβλία ἐπάνω στὸ τραπέζι κι' ἀνάμεσά τους μοῦ δείχνει τις δικές μου τις «*Nourritures terrestres*» πού βγήκανε πρὶν λίγο καιρὸ. Μιὰ ὠραία γοτθικὰ Παναγία, ἐπάνω σ' ἓνα βᾶθρο, μέσ' στὴ σκιά...

Τώρα καθόμαστε κοντὰ στὴ λάμπα κι' ὁ Wilde πίνει σιγά σιγά τὸ ζεστό του. Καὶ τώρα πού ἡ λάμπα τὸν φωτίζει καλλίτερα, βλέπω πὼς τὸ δέρμα τοῦ προσώπου, τοῦ κοκί-

νησε κι' ἔγινε συνηθισμένο. Τῶν χειρῶν του, ἀκόμα περισσότερο, πού ὡς τόσο ξαναφόρεσαν τὰ ἴδια δαχτυλίδια. Ἐνα πού τοῦ ἀρέσει πολὺ ἔχει ἐπάνω σὲ κινητὴ σφενδόνη ἓνα αἰγυπιακὸ σκαραβαῖο ἀπὸ lapis lazuli. Τὰ δόντια του ἔχουν τρομερὰ χαλάση.

Κουβεντιάζουμε. Τοῦ ξαναμιλῶ γιὰ τὴν τελευταία μας συνάντηση στὸ Ἀλγέριο. Τοῦ ρωτῶ ἂν θυμᾶται πὼς τότες ἐγὼ τοῦ πρόλεγα σχεδὸν τὴν καταστροφή.

— «Δὲν εἶναι ἀλήθεια, τοῦ εἶπα, πὼς ξαίρατε πάνω-κάτω τί σᾶς περιμένε στὴν Ἀγγλία; Προβλέψατε τὸν κίνδυνο καὶ πήγατε κατ' ἐπάνω του;..

(Ἐδῶ δὲ βρίσκω καλλίτερο παρὰ ν' ἀντιγράψω τὰ φύλλα ὅπου εἶχα χαράξῃ ὕστερα ἀπὸ λίγο ὅσα μπόρεσα νὰ θυμηθῶ ἀπ' τὰ λόγια του).

— «ὦ! πολὺ φυσικά. Ἡξαιρα πὼς θὰ ἐρχότανε μιὰ καταστροφή, αὐτὴ ἢ καμμιά ἄλλη, τὸ περιμένα. Ἐπρεπε αὐτὸ νὰ πύρη τέτοιο τέλος. Σκεφθῆτε λοιπόν: Νὰ πάγω μακρύτερα δὲν ἦταν δυνατό, κι' αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ διαρκέση. Γι' αὐτὸ καταλαβαίνετε πὼς ἔπρεπε νᾶχε τελειώση. Ἡ φυλακὴ μ' ἄλλαξε ὅλως διόλου. Βασίζομουν στὴ φυλακὴ γι' αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴ,—ὁ Bopsy¹ εἶναι τρομερός. Δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ πὼς δὲν ξαναρχίζω τὴν ἴδια ζωὴ. Κατηγορεῖ τοὺς ἄλλους πὼς μ' ἄλλάξανε. Ἀλλὰ ποτὲ πιά δὲν πρέπει νὰ ξαναρχίσω τὴν ἴδια ζωὴ.. Ἡ ζωὴ μου εἶναι σὰν ἓνα ἔργο τέχνης. Ἐνας καλλιτέχνης ποτὲ δὲν ξαναρχίζει τὸ ἴδιο πρᾶγμα.. ἂν γίνῃ ἔτσι θὰ πῆ πὼς δὲν ἔπετυχε. Ἡ ζωὴ μου πρὶν ἀπ' τὴ φυλακὴ, ἦταν ὅσο μποροῦσε νὰ γίνῃ ἐπιτυχημένη. Τώρα πιά εἶναι κάτι τελειωμένο».

Ἀνάφτει ἓνα τσιγάρο.

— «Τὸ κοινὸ εἶναι τόσο φρεβρό, πού ποτὲ δὲ γνωρίζ-

1) Ὁ Λόρδος Alfred Douglas.

ζη έναν άνθρωπο παρὰ μονάχα ἀπ' τὴν τελευταία πρόβη πῶχει κἀνῆ. Ἄν τώρα ξαναπήγαινα στὸ Παρίσι, θὰ βλέπανε σὲ μένα μονάχα τὸν μετανοιομένο. Δὲν θέλω νὰ ξαναφανεῶ πρὶν νάχω γράψῃ ἕνα δράμα. Ὡς τότε πρέπει νὰ μ' ἀφήσουν ἤσυχο». — Καὶ προσθέτει ἀπότομα : — «Δὲ νομίζετε πὼς ἔκανα καλὰ νῆρω ἔδωπέρα : Οἱ φίλοι μου θέλανε νὰ πάγω σιὰ μεσημβρινά γιὰ νὰ ξεκουραστῶ, γιὰ τὴν ἀρχὴ ἤμουν πολὺ κουρασμένος, Ἄλλὰ τοὺς ζήτησα νὰ γυρέψουν γιὰ μένα, στὴ βόρειο Γαλλία, μιὰ μικρὴ πλάξ πού νὰ μὴ βλέπω κανένα, πού νὰ κἀνῆ κάμποσο κρῦο, πού νὰ μὴν ἔχη ποτὲ σχεδὸν ἥλιο... Ὡ! δὲν νομίζετε πὼς ἔκανα καλὰ νῆρω νὰ κάτσω στὸ Μπερνεβάλ; (Ἔξω ἔκανε τρομερὴ κακοκαιρία).

«Ἐδῶ ὅλος ὁ κόσμος εἶναι πολὺ καλὸς γιὰ μένα. Προσάντων ὁ ἔφημέριος. Ἀγαπῶ τόσο τὴν μικρὴ ἐκκλησοῦδα / Θα πιστεύατε πὼς εἶναι τῆς Notre-Dame de Liesse; Ἀλήθεια δὲν εἶναι θαυμάσιο; — Καὶ τώρα, ξαίρω πὼς δὲ θ' ἀφίσω πιά ποτὲ τὸ Μπερνεβάλ, γιὰ τὸ ἔφημέριος μοῦ πρόσφερε ἕνα διαρκὲς στασιδί μέσα στὸ χορό!

«Κ' οἱ τελωνοφύλακες! Στενοχωριοῦνταν ἔδωπέρα τόσο! Τοὺς ρώτησα λοιπὸν ἂν εἶχαν τίποτε γιὰ διάβασμα καὶ τώρα τοὺς πηγαίνω ὅλα τὰ μυθιστορήματα τοῦ Δουμᾶ-πατέρα... Δὲ σᾶς φαίνεται πὼς πρέπει νὰ μείνω ἔδῳ;

«Καὶ τὰ παιδιὰ! Μὲ λατρεύουνε! Τῆ μέρα τοῦ ἰωβήλαιου τῆς βασίλισσας, ἔδωσα μιὰ μεγάλη γιορτῆ, ἕνα μεγάλο δειπνο ὅπου προσκάλεσα σαράντα παιδιὰ τοῦ σκολειοῦ — ὅλα! ὅλα, μαζί μὲ τὸ δάσκαλο — γιὰ νὰ γιορτάσουν γιὰ τὴ βασίλισσα. Ἔχω πάντα τὸ πορτραῖτο του μαζί μου».

Καὶ μοῦ δείχνει, καρφωμένο στὸν τοῖχο, τὸ πορτραῖτο τοῦ Νικόλοσον.

Σηκώνουμαι γιὰ νὰ τὸ κοιτάξω. Μιὰ μικρὴ βιβλιοθήκη εἶναι στὸ πλάι. Κοιτάζω μιὰ στιγμὴ τὰ βιβλία. Θὰ

ἤθελα νὰ κατάφερα τὸ Wilde νὰ μοῦ μιλήσῃ πιὸ σοβαρά. Ξανακάθουμαι καί, λιγάκι φοβισμένα, τοῦ ρωτῶ ἂν διάβασε τίς «Ἀναμνήσεις ἀπ' τὸ σίτι τῶν πεθαμένων». Δὲν μοῦ ἀπαντᾷ ἀπ' εὐθείας ἀλλὰ ἀρχίζει :

— «Οἱ συγγραφεῖς τῆς Ρωσίας εἶναι τρομεροί. Ἐκείνο πού κἀνῆ τὰ βιβλία τους τόσο σπουδαία, εἶναι ὁ οἶκος πού βάλανε μέσα. Βλέπετε, πρὶν, ἀγαπούσα πολὺ τὴ «Madame Bovary», ἀλλὰ ὁ Φλωμπέρ δὲ θέλησε νὰ βάλῃ οἶκο στὸ ἔργο του καὶ γι' αὐτὸ ἔχει ὕψος μικρὸ καὶ περικλεισμένο. Ὁ οἶκος εἶναι τὸ μέρος ἀπ' ὅπου εἶναι ἀνοιχτὸ ἕνα ἔργο, ἀπ' ὅπου φαίνεται ἄπειρο. . . Ξαίρετε dear, πὼς ὁ οἶκος εἶναι πού μ' ἐμπόδισε νὰ σκοτωθῶ; ὦ! τοὺς ἔξη πρώτους μῆνες ἤμουνα τρομερὰ δυστυχισμένος, τόσο δυστυχισμένος πού ἤθελα νὰ σκοτοθῶ. Ἐκείνο πού μ' ἐμπόδιζε νὰ τὸ κάμω ἦταν πού κοιτάζα τους ἄλλους, τὸ πού κοιτάζα πὼς ἦταν τόσο δυστυχισμένοι ὅσο κ' ἐγὼ τὸ πού αισθανόμουν οἶκο γι' αὐτούς. Ὡ, dear! Ὁ οἶκος εἶναι κάτι θαυμάσιο! Καὶ δὲν τῶσαιρα! (Μιλοῦσε χαμηλόφωνα χωρὶς κανένα ἐρεθισμό) — Καταλάβατε καλὰ πόσο θαυμάσιο πράμα εἶναι ὁ οἶκος; Ὅσο γιὰ μένα, εὐχαριστῶ κάθε βράδι τὸ θεὸ — ναί, γονατιστὸς εὐχαριστῶ τὸ θεὸ πού μ' ἔκανε νὰ τὸ καταλάβω. Γιὰτὶ μπῆκα στὴ φυλακὴ μὲ μιὰ καρδιά ἀπὸ πέτρα, μὴν ἔχοντας τὸ νοῦ μου παρὰ στὴν ἡδονή, ἀλλὰ τώρα πιά τὴ καρδιά μου κοματιάστηκε ὅπως διόλου. Ὁ οἶκος μπῆκε μέσα στὴν καρδιά μου. Τώρα κατάλαβα πὼς ὁ οἶκος εἶναι τὸ μεγαλότερο, τὸ ὠραιότερο πράγμα πού ὑπάρχει στὸν κόσμο. Καὶ νὰ, γιὰτὶ δὲν μπορῶ νάχω βαρεὰ καρδιά γιὰ κείνους πού μὲ καταδίκασαν, γιὰτὶ, χωρὶς αὐτούς, δὲ θὰ τὰ καταλάβαινα ὅλα αὐτὰ — Ὁ Bosy μοῦ γράφει τρομερὰ γράμματα. Μοῦ λέγει πὼς δὲ μὲ καταλαβαίνει, πὼς δὲν καταλαβαίνει γιὰτὶ δὲν τᾶχω μῶλο τὸν κόσμο, πὼς ὁ κόσμος στάθηκε σκληρὸς γιὰ μένα.. Ὁχι,

δὲ μὲ καταλαμβάνει, δὲν μπορεῖ πιά νὰ μὲ καταλάβῃ. Μὰ τοῖ τὸ ξαναλέω σὲ κάθε γράμμα : δὲν μπορούμε ν ἀκολουθήσουμε τὸν ἴδιο δρόμο· ἔχει τὸ δικό του, κι εἶναι ὠραῖος, ἐγὼ ἔχω τὸ δικό μου. Ὁ δικός του εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Ἀλκιβιάδῃ, ὁ δικός μου εἶναι τὴν ὥρα τοῦ Saint Francois d'Assise... Τὸν ξαίρετε; Ὡ! Εἶναι θαυμάσιος! θαυμάσιος! Θέλετε νὰ μοῦ κάνετε μιὰ μεγάλη χάρη; Στείλτε μου τὴν ὠραιότερη βιογραφία τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου πού ξαίρετε...»

Τοῦ τὸ ὑπόχρημα καὶ ξαναρχίζει :

— Ναι — Ὑστερα εἶχαμε ἓνα διευθυντὴ τῆς φυλακῆς χαριτωμένο, ὦ, πολὺ χαριτωμένο! Μὰ τοὺς πρώτους ἔξη μῆνες ὑπόφερα τρομερά. Εἶχαμε ἓνα διοικητὴ τῶν φυλακῶν πολὺ μοχθηρὸ, ἓναν ἔβραιο πού ἦτανε σκληρόκαρδος γιατί τοῦλειπε ὅλους διόλου ἢ φαντασία.» Αὐτὴ ἡ τελευταία φράση, εἰπωμένη γρήγορα, ἦτανε φοβερὰ κομικὴ, καὶ καθὼς ξεκαρδιζομαι, γελάει κι ὁ ἴδιος, τὴν ξαναλέει, καὶ κατόπι ξεακολουθεῖ :

— «Δὲν ἤξαιρε τί νὰ μηχανευτῆ γιὰ νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ ὑποφέρουμε.. Θὰ δῆτε τώρα πὼς τοῦλειπε ἢ φαντασία.. Πρέπει νὰ ξαίρετε πὼς στὴ φυλακὴ δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἔξοδο παρὰ μονάχα μιὰ ὥρα τὴν ἡμέρα. Τότε οἱ φυλακισμένοι περπατοῦν σὲ κύκλο, μέσα σὲ μιὰ αὐλὴ, ὁ ἓνας πίσω ἀπ τὸν ἄλλο, κι ἀπαγορεύεται αὐστηρὰ νὰ μιλοῦν μεταξύ τους. Τοὺς ἐαβλεποῦνε φύλακες κι ἐκεῖνοι πού θὰ πιαστοῦν τιμωροῦνται γενναῖα. Ὅσοι μπαίνουν πρώτη φορὰ στὴ φυλακὴ ἀναγνωρίζονται γιατί δὲν ξαίρουν νὰ μιλοῦνε χωρὶς νὰ σαλεύουν τὰ χεῖλια.. Εἶχαν περὰση ἔξη βδομάδες ἀπ' ὅτου φιλακίστηκα καὶ δὲν εἶχα μιλήσῃ κανένα, ἀπολύτως κανένα. Ἐνα βράδι, περπατούσαμε ἔτσι ὁ ἓνας πίσω ἀπ τὸν ἄλλο τὴν ὥρα τοῦ περιπάτου, κι ἄξαφνα, πίσω μου, ἀκούω νὰ προσφέρουν τ' ὄνομά μου : ἦταν ὁ φυλακι-

σμένος πού ἔρχονταν κατόπι μου πῶλεγε : «Oscar Wilde, σᾶς λυποῦμαι γιατί θὰ ὑποφέρετε περισσότερο ἀπὸ μᾶς.»

Τότε ἔκανα μιὰ μεγάλη προσπάθεια νὰ μὴ μὲ παρατηρήσουν (νόμισα πὼς θὰ λιγοθυμοῦσα) κ' εἶπα χωρὶς νὰ γυρίσω : «Ὁχι φίλε μου, ὅλοι τὸ ἴδιο ὑποφέρουμε.» — Κ' ἐκείνη τὴ μέρα δὲν μοῦ ἦρε καθόλου ὄρεξη νὰ σκοτωθῶ.

«Μιλήσαμε πολλές μέρες ἔτσι, ἔμαθα τ' ὄνομά του καὶ τί ἔκαμε. Ὀνομάζονταν Π. . . . κ' ἦταν ἕνας ἐξαισιος νέος, ἐξαισιος ! Ἀλλ' ἀκόμα δὲν ἤξαιρα νὰ μιλῶ χωρὶς νὰ σαλεύω τὰ χεῖλια μου κ' ἓνα βράδι : «C33 ! (C 33 ἦμουν ἐγὼ) — C33 κὸι C48, βγῆτε ἀπ' τὴ γραμμὴ ! Βγαίνουμε τότε ἀπ' τὴ γραμμὴ κι ὁ φύλακας μᾶς λέγει : «Θὰ παρουσιασθῆτε μπροστὰ στὸν Κύρριο Διευθυντὴ ! » Καὶ καθὼς ὁ οἶκτος εἶχε μπῆ πιά μέσα στὴν καρδιά μου, δὲν τρώμαξα παρὰ μονάχα γιὰ κείνον. Ἦμουν, ἀπ' ἐναντίας, εὐτυχισμένος πού θὰ ὑπόφερα γιὰ κείνον. — Ἀλλὰ ὁ διευθυντὴς ἦταν τρομερὸς ἄνθρωπος. Ἐξέτασε πρῶτα τὸν Π. . . . Ἦθελε νὰ μᾶς ρωτήσῃ τὸν καθένα χωριστά, γιατί πρέπει νὰ σᾶς πῶ πὼς ἡ τιμωρία δὲν εἶναι ἴδια γιὰ κείνον πού ἄρχισε νὰ μιλῆ καὶ γιὰ κείνον πού ἀποκρίθηκε. Ἦ τιμωρία ἐκείνου πού πρωτομίλησε εἶναι διπλὴ ἀπ' τοῦ ἄλλου. Συνήθως, ὁ πρῶτος ἔχει δεκαπέντε μέρες κλείσιμο στὰ ὑπόγεια κι ὁ δεύτερος μονάχα ὀκτώ. Λοιπὸν ὁ διευθυντὴς ἠθέλε νὰ μάθῃ ποιὸς ἀπ' τοὺς δύο μᾶς μίλησε πρῶτος. Καὶ φυσικὰ, ὁ Π. . . . πού ἦταν ἓνας ἐξαιρετος νέος, εἶπε πὼς ἄρχισ' ἐκεῖνος. Κι ὅταν ὁ διευθυντὴς φώναξε ὕστερα κ' ἐμένα γιὰ νὰ μὲ ρωτήσῃ, φυσικὰ εἶπα πὼς ἦμουν ἐγὼ. Ἐγὼ λοιπὸν παπαρούνα γιατί δὲν καταλάβαινε ἴποτα. — «Μὰ κι ὁ Π. . . . λέγει πὼς ἐκεῖνος ἄρχισε πρῶτος ! Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω. . . . »

» Σκεφθῆτε, dear ! ! Δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ ! Βρίσκονταν σὲ μεγάλη ἀμηχανία κι ἔλεγε : «Μὰ τοῦκοψα

δέκα πέντε μέρες εκείνου... » κ' ύστερα πρόσθεσε: «Άφοι, επί τέλους, είναι έτσι, θα σ'ας κόψω δέκα πέντε μέρες και τους δυό.» "Ε, δέν είναι λοιπόν φοβερό! Αυτός ο άνθρωπος δέν είχε κουκούτσι φαντασία.»

Ο Wilde διασκεδάει τρομερά μ' αυτό που λέγει, γελῶ, είναι εύχαριστημένος που διηγῆται.

— «Και φυσικά, ύστερα ἀπ' τις δέκα πέντε μέρες είχαμε πιό πολύ κέφι ἀπό πριν νά ξαναμιλήσουμε. Δέν ξαίρετε πόσο μπορεί νά φανῆ γλυκό τὸ νά υποφέρῃ ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο.— Μὲ τὸν καιρὸ, καθὼς δέν παίρναμε κάθε μέρα τὴν ἴδια θέση, μὲ τὸν καιρὸ μπόρεσα νά μιλήσω και στὸν καθένα ἀπ' τοὺς ἄλλους. Σ' ὄλους! σ' ὄλους!... "Εμαθα τ' ὄνομα τοῦ καθενός, τὴν ἱστορία τοῦ καθενός, και τότε εἰβγαίνει ἀπ' τὴ φυλακὴ... Και στὸν καθένα τους εἶλεγα: Βγαίνοντας ἀπ' ἐδῶ, τὸ πρῶτο πράμα πὸν θά κάνετε, θά εἶναι νά πάτε στὸ ταχυδρομεῖο. Θά βρῆτε γιὰ σ'ας ἕνα γράμμα μὲ χρήματα.—"Ετσι πὸν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐξακολουθῶ νά τοὺς γνωρίζω, γιὰτι τοὺς ἀγαπῶ πολύ. Και μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἐξαιρετοὶ ἄνθρωποι. Θά πιστεύατε πὸς τρεῖς—τέσσερεις ἤδη, ἤρταν ἐδῶ γιὰ νά μὲ διοῦνε. Δέν εἶναι κάτι θαυμάσιο;...»

«Εκείνος πὸν ἀντικατέστησε τὸ μοχθηρὸ διευθυντή, ἦταν ἕνας ἀξιαγάπητος ἄνθρωπος, ὃ ἀξιοπρόσεχτος! καλῶτατος μαζί μου... Και δέν μπορείτε νά φαντασθῆτε τί καλὸ μούκανε στή φυλακὴ ἢ «Σαλώμη» πὸν ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὴν εἰπαιξαν στὸ Παρίσι. "Εδῶ, εἶχαν ὄλους διόλου ξεχάση πὸς ἤμουν φιλόλογος! "Οταν εἶδαν ἐδῶ πὸς τὸ ἔργο μου εἶχε ἐπιτυχία στὸ Παρίσι, εἶπαν: Γιὰ στάσου! μὰ εἶναι περίεργο! ἔχει λοιπὸν ταλέντο! Κι' ἀπὸ τότες μ' ἄφισαν νά διαβάζω ὄλα τὰ βιβλία πὸν ἤθελα.

«Νόμισα στήν ἀρχὴ πὸς ἐκεῖνο πὸν θά μ' ἄρεζε περισσότερο θά ἦταν ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία. Γύρῃσα τὸ

Σοφοκλῆ, μὰ δέν μπόρεσα νά τὸν γουστάρω. Τότε σκέφθηκα τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μὰ κ' αὐτοὶ δέν μ' ἐνδιαφέρανε. Κι' ἀξαφνα σκέφθηκα τὸ Δάντε.. "Ω! ὁ Δάντε! Διάβασα τὸ Δάντε κάθε μέρα, ἰταλικά, τὸν διάβασα ὄλοκῆρο "Αλλὰ οὔτε τὸ «Καθαρτήριον», οὔτε ὁ «Παράδεισος» δὲ μὸυ φαίνονταν γραμμένα γιὰ μένα. Τὴν «Κόλαση» του πρὸ πάντων διάβασα. Πὸς μπορούσα νά μὴν τὴν ἀγαπήσω; Στὴν κόλαση, ἤμασταν. Κόλαση ἦταν ἡ φυλακὴ...»

Μετάφραση: ΜΕΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ



ΑΠΟ ΤΙΣ „ΕΚΑΤΟ ΦΩΝΕΣ“ — Ο ΠΟΝΟΣ

*Τὸν Πόνο σου ἐδῶ πέρα μὴ τὸν παρατᾶς,
Μὲ μιὰ φροντίδα μητρικὴ ταξίδεψέ τον,
"Οπου ζωὴ, ὄπου ὄνειρο, στὰ μακρινὰ και στὰ ψηλά.
Και πήγαινέ τον ὕστερα και ριζοφύτεπέ τον
'Εκεῖ στὴ χώρα τὴν κατάνακρη τοῦ ἀμίλητου
Στὰ μάτια του σὺμάζωξε και θάψε τὴ φωνή του,
Κ' ἀνίσως δὲ βασιτάζουνε τὰ μάτια του και κλείουνε
Κλείσε κ' ἐοὺ τὰ μάτια σου και πέθανε μαζί του!
(«Ασάλευτη Ζωή»)*

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΔΕΙΛΙ

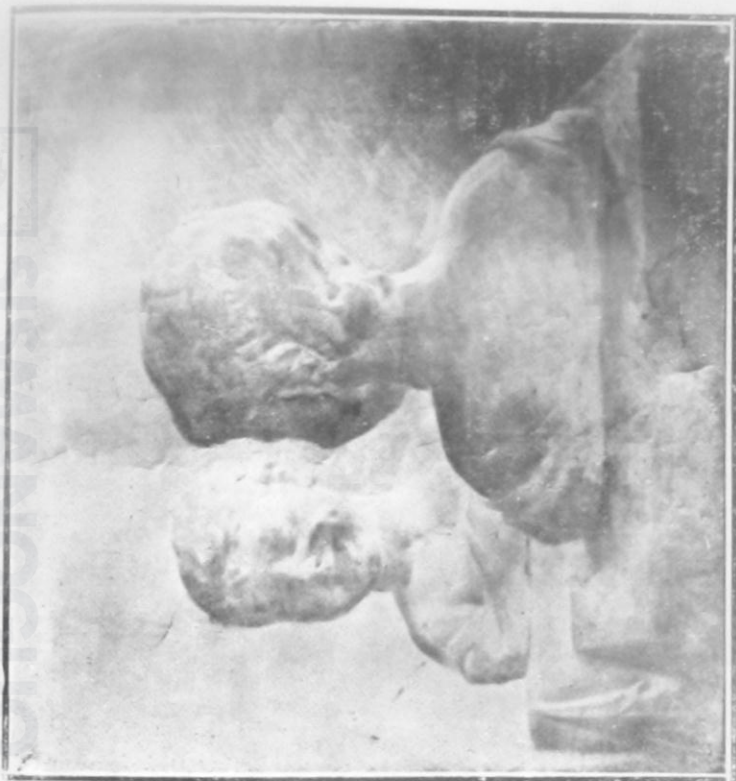
Στὸ παραθύρι ἀκουμπισμένη
Νὰ σέρνεται κνιτῶ ἡ μέρα
Χλωμὴ ἐκειδά στὸ δρόμο πέρα
Καὶ νὰ πεθαίνει.

Σηκώνουμαι καὶ πέρνω ἀγάρι
Τὸ δρόμο πρὸς τὶς συνοικεῖες
Φωνές, κουβέντες γυναικεῖες
Καὶ παιδοζάλη.

Στὰ παραθύρια τ' ἀνοιγμένα
Δουλεύουν κορασιὲς ἀκόμα
Τριανταφυλλένιο ἔχουνε στόμα
Μάτια παρθένα.

Πιὸ πέρα ἓνα βιολὶ ἀρμονίζει
Γλυκὸ σκυπὸ μέσα στὸ δεῖλι
— Προφτάστε φέρετε ἓνα μαντῆλι
Κάποια δακρῦζει.

Καὶ πάω δλοένα, διάφορη πάω
Σβύνουν κουβέντες, τραγουδιῶν ἤχοι
* Ὅλα σὰ ν᾿αἶγιναν γύρω μου σίχοι.
Τὸ βράδυ πρῶο. . .



BUSTO DI BAMBINO RIDENTE
(DONATELLO)

ΠΑΡΑΠΟΝΟ

—Γυρισμοί, πόν πληθος σᾶς προσμένει
Στὸ σταθμὸ τοῦ τραίνου ἢ στὸ λιμάνι
Κᾶτι ἀπ' τὴ λαχιάρα σας μὲ φτάνει
Ὅσο ἂν μοῦ εἶστε ἄγνωστοι καὶ ξένοι.

Κᾶτι γελαζόμενο μὲ δένει
Στοῦ θριάμβου σας τὸ ὑγρὸ στεφάνι
Κᾶτι πὸν κρυφὰ μ' ἔχει πικράνει
Νοιώθω σὰ φτερά σας νὰ πεθαίνει

Ξαφνικὰ σφυρίζουν στὸ λιμάνι
Στοὺς σταθμοὺς τῶν τραίνων οἱ σφυρίχτρες.
Σιωπηλὲς στιγμὲς μὲ λύπες πνίχτρες
Ξυπνοῦν τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ τὴν πλάνη

Κι' ἔρχονται καὶ πᾶνε μὲς τὸ κλᾶμμα
Χωρισμοὶ δίχως κανένα γράμμα.

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Ἄγια μέρα! Φουρτούνα, ἀγέρας, βροχή! Ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης ξαγριωμένα.

Τί καιρὸς ἦταν κείνος! Οἱ ἴδιοι οἱ ψαράδες γεννημένοι καὶ μεγάλωμένοι σ' ἀκρογιαλὶ, τᾶχαν χάσει Τί τεράστια κύματα! Θεριὰ, δλάκερα ἀνήμερα κι' ἀγριωμένα!

Ψιὰ καὶ γιγάντια ἐρχόταν μακρόθε. Νόμιζες πὼς θὰ σκέπαζαν, θὰ σάρωναν, θὰ κατάπιναν κάθε τι, πὺν θὰ τολμοῦσε νὰ ἀντισταθῆ στὴν ἄγριά τους ἔφοδο. Σπάζαν μὲ κρότο στὸ μουράγιο, παρασέροντας μαζύ τους κάθε τι πὺν βρισκόταν στὸ διάβα τους. Ἀπὸ πίσωσ του ἄλλα μεγαλείτερα, μὲ τὴ σειρά τους, ἀποτέλειωναν ὅ,τι δὲν πρόφθαναν τὰ περασμένα.

Ὁ ἀγέρας τρομερὸς καὶ μανιασμένος, βοήζοντας σ' ὀρημητικὸ του, διάβα τὸ ἀπαίσιο ἐμβατήριον τῆς ἐφόδου του.

συμπληρώνει τὴν τρομαχτικὴ εἰκόνα. Στέγες δλάκερες φτωχακαλιβιῶν ἀρπάζονται καὶ πλένε στὸν ἀγέρα σὰν ἀκιβέρνητα καράβια σὲ φουρτούνα ὤεανου, δίχως τιμονιέρη, χωρὶς καπετάνιο. Γλάστρες μὲ χιλιόχρωμα λουλούδια, φυτευμένα ἀπὸ κάτασπρα χερσάκια, ξανθῆς ὀμορφονιάς, ἀρπάζονται ἀπ' τὰ παράθυρα καὶ πλάνουν μὲ κρότο στὸ λιθόστρωτο. Τενεκέδες κατακαλοῦνε στὰ δρομάκια, κάμωνοντας τρομαχτικὸ θόρυβο, ἐνῶ οἱ σκόνες καὶ χίλιων εἰδῶν πολύχρωμα χαρτάκια, στροβιλίζοντας μὲ μιὰ ἱλιγγιώδη ταχύτητα, χορεύουνε ἕνα ἄλλόκοτο χορὸ.

Σωσιτὴ θεομηνία! Ἡ θάλασσα φουσκώνει, θαρεῖς ἀπ' τὸ θυμὸ τῆς, προχωρεῖ νικήτρια κερδίζοντας τὸ μέρος τῆς στεριάς. Οἱ δρόμοι ὄλο καὶ γεμίζουν ἀπὸ δαύτην. Ὡς κι' αὐτὸ τὸ λιμανάκι πὺν προστατεύεται ἀπ' ὄλους τοὺς ἀγέρες, ἄρχισε νὰ κάμη νερά.

Βαρκάρηδες ξυπόλυτοι, χωμένοι μὲ τὰ ρούχα στὸ νερό, προσπαθοῦν νὰ τραβήξουν ἔξω ἀπ' τὸ λιμανάκι τίς βάρκες τους, πὺνε σὲ κίνδυνο. Γλήγορα, γλήγορα! Σὲ λίγο θὰ τίς πάρουν τὰ κύματα! Ἐνα πατηρενιὴ, μιὰ γλαγοή, ἕνα κακὸ! Φωνὲς τρόμου καὶ φωνὲς προσταγῆς. Βλαστήμιες ἀνακατωμένες μὲ παρακάλια στὸν ἄγιο, διαταγές. Ὅσὸσὸ τὸ λιμανάκι, ὄλο καὶ ἀδειάζει. Βγάζουν τίς βάρκες στοὺς πλημμυρισμένους δρόμους καὶ σέροντάς τες σὲ πασαμάκια στὸ βηρανὲ πὺνθε ἦταν ἀσφαλισμένες.

Τὰ κύματα πληθαίνουν, ὁ ἀγέρας βοήζει, τὰ νερά ὑψώνονται. Κινδυνεύει τὸ καζίνο τοῦ Γέρ' Ἀλέξη, πὺνε στηριγμένο σὲ σιδερένιους πάσαλους, πάνω στὴ θάλασσα, δίπλα στὸ λιμανάκι. Σκεπάστηκε ἡ μικρὴ ξύλινη σκαλίτσα τοῦ καζίνου.

Ὁ Γερ' Ἀλέξης ἐβγαλε ἀμέσως τὴν ἀπόφασιν! Θὰ ξυλώσῃ τὸ καζίνο! Μάνι, μάνι, ἀρχίζει ἡ μεταφορὰ τῆς ἐπί-

πλωσης. Καρέκλες, τραπεζάκια, καθρέφτες και τὰ τζάμια, μαγκάλια και φουφούδες, λίκιμες και γιαικιά. Γλήγορα, γλήγορα, πριν προφθάσει ή θάλασσα.

Βοηθοῦν κι' οί ναυτικοί. Σιγούρεψαν τις βάρκες τους. "Ας δώσουν κι' ένα χέρι στοῦ Γερ' 'Αλέξη, κει πού άλλες φορές ανάμεσα σ' ένα караφάκι οὔζο και μερακλιδικούς μεζέδες, περνοῦν τις εὔκαιρες ὥρες τους γλεντώντας και τραγουδώντας γλυκοῦς ἀμανέδες, κει πού πίνουν τὸ βαρύ-γλυκη, πού παίζουν πάστρα και περνοῦνε τόσο ὄμορφα ἀκούγοντας τις εὐχάριστες κουβέντες τοῦ ἐνοῦ και τ' άλλου.

Ξυλώνουν την παράγκα!

Με τί σπαραγμό ψυχῆς ὁ Γερ' 'Αλέξης χαλνάει κείνα π' άλλες καλλίτερες χρονιές με τὰ ἴδια του χέρια ἔκτισε! Πόσος κόπος και πόσος ἰδρώτας χαμένος. Τόσα χρυσά ὄνειρα σβύσαν με νομιᾶς σάν ὄμορφο παραμῦθι!

Κάθε σκερπανιά, κι' ένα χτύπημα στην καρδιά τοῦ ἄμοιρου γέρου. Τι νὰ κάμη ὁμως; «'Αγάγκα και θεοί πει θονται». Δός του και ξυλώνει! Ποῦ και ποῦ ή θάλασσα πέρνει τὸ μοιράση της. Μεγάλα γαλαζιανά κι' ένα σωρὸ μικρότερα ξυλάκια χοροπηδοῦνε με τ' ἀφρισμένα κι' ἀνήσχα κύματα. Οί ψαράδες κουβαλοῦνε τή ξυλεία στ' ἀντικρυνά σπίτια. Ἡ θάλασσα φουσκώνει. Ὁ Γερ' 'Αλέξης δὲν πάει πίσω, ξυλώνει, ὄλο και ξυλώνει...

Δὲν ἀπόμειναν πειὰ παρὰ οί σιδερένιοι πάσαλοι πού σὲ λίγο σκεπάστικαν κι' αὐτοί.

*
*

Στὸ σπίτι τοῦ Καπτὰν Φώτη, ὄλοι οί θαλασσόλυκοι. Μουσκεμένοι και κατάκοποι, συζητοῦνε και σχολιάζουνε τὸ μεγάλο γεγονότο — μαζωμένοι ὄλοτρόγυρα ἀπ' ένα μεγάλο μαγκάλι με κατακόκκινα, καλαναμένα κάρβουνα πού ἀναψε ή κυρὰ Μάρω, ή βγενικιά καπτάνισσα, για νὰ στε-

γνώξουν οί λεβέντες. Πολλοί τους, οί νεώτεροι, δὲ θυμοῦνται τέτοιο καιρὸ στη ζωή τους. "Άλλοι πάλι, οί γεροντότεροι σὰ νὰ θυμοῦνται κάτι τέτοιο, ἀλλὰ ἔχουνε περάσει τόσο πολλά χρόνια ἀπὸ τότες, πού τὸ θυμοῦνται σάν ὄνειρο.

Ὁ Γερ' 'Αλέξης μακριὰ ἀπ' τοὺς άλλους, καθησμένος σὲ μιὰ κόχη ἦταν ἀξιολύπητος Πήγα κοντά του. Δοκίμασα νὰ τὸν παρηγορήσω. Δὲν ἔχει κανένα στὸν κόσμο τοῦτο! Μιὰ ψυχὴ! Θὰ ξαναφτιάση πάλι τὸ καζίνο. Θὰ ξανάρθουν οί ψαράδες. Θὰ ξανακουσθοῦν οί κουβέντες τους. Θὰ ξαναρχίσουν την πρέφα τους, την πάστρα, τὸ σκαμπίλι...

Μοῦριξε μιὰ συμπαθητικὴ ματιὰ, για τὰ καλά λόγια πού τοῦπα. Σὰ νὰ ξαναπῆρε, τὸ χαμένο του θάρρος ἦρθε στὰ κέφια του. Ὅμως δὲ βάσταξε πολὺ. Ἡ μελαγχολία τὸν ξανάπιασε. Ἐνας βαθὺς ἀναστεναγμὸς τοῦ ξέφυγε ἀπὸ τὰ στήθεια. Γύρῆσε και με κύτταξε στὰ μούτρα. Ἰέλασε ένα πικρὸ γέλιο.

— Παιδί μου, μοῦπε και μοῦσφιξε. Σὲ εὐχαριστῶ για τή συμπάθειά σου.. Εἶσαι ἀκόμη πολὺ νέος. Δὲ ξεῦρεις τι θὰ πει ἀτυχία! "Άτυχος! Νὰ μιὰ λέξι πούτε στο χερρότερο ἰχθρὸ σου νὰ μὴ καταρασθῆς. "Άτυχος. Σ' ὄλα εἶμαι ἄτυχος. "Άτυχος στη ζωή, ἄτυχος στο γάμο, ἄτυχος στη δουλειά...

Δὲ ξέρεις τή στορία μου ἐσύ. Θὰ σοῦ την πῶ. Εἶναι ὄμως τόσο πικρὴ... Δὲν εἶμ' ἀπ' ἐδῶ. Γεννήθηκα και μεγάλωσα σ' ένα μικρὸ νησάκι τοῦ Αἰγαίου. Ἡ θάλασσα, τὰ κύματα και τ' ἀκρογιαλὶ οί πιδ παληοί μου φίλοι. Ἡ μάννα μου με κανένα τρόπο δὲ μ' ἤθελε ναυτικό. Εἶχε θάψει ή ἄμοιρη τόσους στο μεγάλο αὐτὸ τάφο πού λέγεται θάλασσα.

Ὁ πατέρας μου ὄμως και γὼ δὲν εἶχαμε την ἴδια ἰδέα. Ὅτι και νὰ μᾶς ἔκανε ή θάλασσα, ὄσους συγγενεῖς κι' ἄν μᾶς πῆρε, μᾶς ἔχει μαγεμένους. Πάντα θὰ την ἀγα-

πάμε. Μοιάζουμε σάν και μερικούς πεντάμορφους νέους με πλούτη και με δόξες, που πλέχουν μ' όμορφες κοπέλες, και που σιγά-σιγά τους πιπιλίζουν, τους ξεπαστρέβουν, τους καταστρέφουν. Έτσι και μεϊς, ξέροντάς το, είμαστε σκλάβοι τῆς θάλασσας. Μᾶς δίδει, μᾶς δίδει, και στο τέλος μᾶς τὰ πέρνει μονομιᾶς, όλα.

Ἄπο μικρὸ λοιπὸν παιδάκι βοηθοῦσα τὸν πατέρα.

Ἡ ζωὴ μου πάντοτε ἡ ἴδια : ψάρεμα, φουρτούνες, σιάξιμο τῖς βόλτες, τὰ παραγάδια, διόρθωμα τὰ πλεμάτια. Ποῦ και ποῦ βγαίναμε στοῦ κινήγι, σ' τὰ δργύκια—μεγάλη χαρὰ γιὰ μένα—μ' ἓνα γέρικο τουφέκι τοῦ πατέρα.

Τῖς Κιριακὲς φοροῦσαμε τὰ γιορτινά μας και καμαρώνοντας τὸν ἑαυτὸ μας πέραμα τὸ δρόμο τῆς ἐκκλησιᾶς. Στὸν αὐλόγυρο μετὰ τὴν ἀπόλυση μαζεῦονταν οἱ καλλίτερες και ὁμορφότερες κοπέλες τοῦ χωριοῦ. Μιὰ ὅμως, ἡ Κρουσταίλω, περνοῦσε τῖς ἄλλες σ' ὄλα. Στὸ μπότι, στὴ σκέψη, στὴ νοικοκυρωσύνη, στὴν ὠμορφιά. Τὴν ἄρεσα. Ἡμουν λεβέντης κ' ὠμορφος. Μᾶρεσε. Τὴ ζήτησα ἀπ' τὸ πατέρα τῆς Ἡμουν ἔξυπνος και τῆς δουλειᾶς. Μοῦ τὴν ἔδωκε.

Εἴμασταν μὲζὺ με τὴ γυναῖκα μου — ὁ πατέρας εἶχε πεθάνει ἀπο καιρό. Περνοῦσαμε καλλίτερα κ' ἀπο βασιλειάδες. Δὲν ἦταν ζευγάρι στοῦ νησι πιὸ εὐτυχημένο ἀπο μᾶς. Ὅμως δὲ βάσταξε πολὺ ἡ εὐτυχία μας. Ἐνα σύννεφο και ἔπειτα μιὰ μπόρα μᾶς τὰ χάλασαν ὄλα... Ἄπο τότες ἀρχίζει ἡ μεγάλη ἀτυχία μου. Ἄπο τότες δὲ πῆρα ἀνάσα. Κατραπακιά οὐ κατραπακιά. Ἡ μιὰ ἀναποδιὰ πάνω στὴν ἄλλη.

Ὁ Γιάγκος, ὁ ξάδελφός μου, ξανάρθε στοῦ νησι. Εἶχε τελέψει τὴ θητεία του, στοῦ ναυτικὸ και πειδηὲς δὲν εἶχε ἄλλο συγγενὴ τὸν φίλειπα σπίτι.

Ὁμορφο και δυνατὸ παλλικάρι ὁ ξάδερφος. Καλὸς

δουλευτής. Τοῦπα νὰ δουλέψουμε μαζί. Δὲν εἶχα βοηθό. Δὲ μοῦλε ὄχι.

Στὴν ἀρχὴ τὰ πηγαίναμα καλά. Ἡ γυναῖκα μου μᾶς περιποιόταν και τὸς δυό. Δὲν εἶχα διτὴ τίποτε. Ἡ ζωὴ μας ἡ πρωτὴν. Μιὰ μέρα—ὅπως δὰ πάντα—ξύπνησα πολὺ πρωὶ πολὺ πριν τὰ χαράματα, σηκώθηκα, ετοίμασα τῖς βόλτες και τὰ παραγάδια. Πῆγα στὴ διπλανὴ κάμαρη νὰ ξυπνήσω τὸ Γιάγκο σάν κάθε φορά. Ἦτανε χλωμὸς και μοῦπε πὼς εἶχε πυρετό. Θέλησε ν' ἄρθη μαζί μου. Δὲν τὸν ἄφησα.

—Θὰ πάω μόνος μου, τοῦπα. Δὲν πειράζει, κοιμήσου, ξεκουράσου νὰ γίνης καλά κ' ἔχει ὁ Θεός.

Ἔστρεξε. Πῆρα τὰ ἐργαλεῖα μου και με τὰ κονπιὰ και τὸ πανὶ στοῦν ὤμο ὀλομόναχος γιὰ τὴν ἀκρογιαλιά. Σκοτάδι πίσσα, κανεῖς στοῦ δρόμο. Κάτω μακρὺ φαινόταν ἓνα φανάρι· πῆγα κοντά. Ἦταν ἄλλοι ψαράδες. Φύσεα δυνατά· ὅσο προχωροῦσαμε τόσο κ' ὁ ἀέρας δυνάμωνε.

—Δὲν εἶν' καιρὸς γιὰ ψάρεμα. Θὰ θαλασσοπνιγοῦμε. Φθάσαμε στὴν ἀκρογιαλιά, ὁ καιρὸς ἀγρίευε, τὰ κύματα δυνάμωναν, ἡ θάλασσα φούσκωνε, ἀπαράλλακτος ὁ σημερινὸς καιρὸς. Μπορῶ νὰ σὲ πῶ, πὼς ἀπο τότε ἔχω νὰ διῶ τέτοιο καιρό. Ἦταν ὅμως νύχτα κ' ἦτανε πολὺ πιὸ ἄγρια ἀπο σήμερα. Τὸ λιμανάκι ποῦχαμε τῖς βάρκες πλημύρισε, τῖς βγάλαμα ἔξω. Ὅλη αὐτὴ ἡ φασαρία, θὰ βάσταξε ὡς μιὰ ὥρα. Εἴπαμε κᾶνα δυὸ λόγια με τοὺς ἄλλους συντρόφους. Καλὰ ποῦ κατεβήκαμε, ἀλλιῶς δὲ θὰ βροίκαμα οὔτε βάρκα. οὔτε ξυλάκι τὸ πρωὶ.

Ἄκόμη ἦταν σκοτεινά. Ποῦ νὰ ξημερώση.

Ξαναφορτώθηκα και σιγά σιγά, πῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι.

Τὶ τρελλὸς ἀγέρας ποῦ φυσοῦσε. Τὶ ἀλλόκοτα ποῦ ἀκούγονταν ὁ μακρὸνὸς θόρυβος ἀπ' τὰ κύματα!

Ἄνατρίχιασα ἀπ' τὸ φόβο μου. Σὲ καλὸ μου, γιὰ πρώτη φορά συνέβαινε τέτοιο πρᾶγμα.

Ἐτάχυνα τὸ βῆμα μου. Ἐφθασα σπιτί. Ἄφησα ἔξω στήν αὐλή τὰ κουτιά καὶ τὸ πανί. Δὲν μὲ πῆρε κανεὶς εἰδηση, τόσο θόρυβο ἔκανε ὁ ἀγέρας

Ἄμέριμος ἀνοιξα τὴ πόρτα τῆς κάμαράς μου.

Θέ μου! Τί νὰ διῶ.....

Μιὰ ζαλάδα μοῦ τάραξε τὸ κεφάλι. Τὰ μάτια μου θολώσανε, φούσκωσαν οἱ φλέβες μου, ξογκωθήκαν τὰ μηλίγια μου.

Ἦμουνα τρελλός. Δὲν ἤξευρα τί ἔκαμνα... Ἡ γυναῖκα μου... ναί... ἡ γυναῖκα μου... πού τόσο ἀγαποῦσα... πού λάτρεβα... Καὶ ὁ Γιάγκος... τὸ τίμιο παλλικάρι... Ἡ γυναῖκα μου κι' ὁ Γιάγκος. ἀγκαλιασμένοι... στὸ κρεββάτι.

Τὸ μάτι μου κορφώθηκε μονομιᾶς στὸ τουφέκι ποῦχα κρεμασμένο στὸν τοῖχο. Τὸ ξεκρέμασα μὲ βία καὶ τὸ γύρισα πάνω τοῖς. Ἦταν ἄδειο. Τὸ γύρισα ἀνάποδα καὶ ὄρησα κατεπάνω τοῖς μὲ τὸν ὑποκόπανο. Μὲ κύτταξαν καὶ οἱ δύο τοῖς ἀποβλακωμένοι. Συνῆλθα ἄμέσως, σὰ νὰ μὲ κράτησε ἄορατο χέρι. Πέταξα τὸ τουφέκι χάμω. Ἄλλες ἰδέες μοῦρθαν στὸ κεφάλι. Τί πῆγα νὰ κάμω; Δὲν εἶμαι φοιῶν γιατί νὰ σκοτώσω; Γιατί νὰ τοῖς κάμω δυστυχισμένους ἀφοῦ ἀγαπιοῦνται; Ἄς τοῖς νὰ χαροῦν. Ἐγὼ πιά δὲ χωροῦσα ἐκεῖ μέσα.

Πῆρα τοῖς δρόμους ξεσοκούφοτος Ἔτρεχα, ὄλο ἔτρεχα σὰ νὰ μὲ κυνηγοῦσε κανεὶς. Ὁ ἀγέρας βογκοῦσε ἐνῶ μιὰ δυνατὴ βροχὴ μοῦ χτυποῦσε στὸ πρόσωπο σὰ κοφτερὸ μαχαίρι, ἔτρεχα, δίχως καὶ γὰ νὰ ξέρω ποῦ.

Χωρὶς νὰ καταλάβω ἔφτασα στὸ γειτονικὸ χωριό. Μπάρκαρα σ' ἓνα καϊκι. Δὲν ἄφησα λιμάνι ἀγύριστο. Περαιά, Μαρσίλλια, Ἀλεξάνδρα, Τριέστι, Σαλονίκι, Γαλάτσι

Παντοῦ μαύρη ἀτυχία μὲ κυνηγᾶ. Κατέληξα στὴ Πόλη. Ἦρθα στὴν Πριόκηπο.

Τὸ βλέπεις καὶ σὺ δὰ μὲ τὰ μάτια σου. Ἄτυχος. Πάντα ἄτυχος.

Αὐτὰ μοῦλε ὁ Γέρο Ἀλέξης ἐνῶ ἀπὸ τὰ μάτια του δύο μαῖτρα δάκρυα, κατακυλοῦσαν ἀργὰ ἀργὰ στὰ ρυτιδωμένα μάγουλα.

Ὁ ἀγέρας βόιζε, τὰ τζάμια τρίζανε. Ὁ Γέρο Ἀλέξης σκούπιζε τὰ δάκρυά του.

ΝΙΚΟΣ ΣΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ



ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Κ' ἦρθε μὲς στῆς ἀγάπης τὸ μεθύσι
ὁ χωρισμὸς μιὰ πίκρα νὰ μοῦ βάλῃ
σὰν καὶ τούτη -κι' ἀκόμα πὺο μεγάλη,
τὴ θάλασσα ποῦ μας ἔχει χωρίση.

Μιὰ θάλασσα καὶ στὴν καρδιὰ ἔχω κλείση,
ποῦ ὅταν ἀκούῃ τὸ κῦμα στὸ ἀκρογιάλι
τὸ αἰώνιο του παράπονο νὰ ψάλλῃ,
ἓνα θρηῆνον ἀντίφωνο θ' ἀρχίση.

Ἀντίφωνο ἓνα θρηῆνο κ' ἓνα κλάμα
ποῦ κλαίοντας μὲ τὴ θάλασσα ἀντάμα
βουρκώνει πέρα ὡς πέρα τὸ γιολό

Ὡς ποῦ στερνὰ τῆς θάλασσας στὸν ἄμμο
ξεψυχοῦν οἱ καῦμοι - καὶ πάω καὶ γὼ
τοῖς πόνους μου τραγοῦδια νὰ σοῦ κάμω.
(«Τερρακόιτες»)

Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΟΝΕΙΡΟ

Στὸν ἄρρεθωνιαστικό μου.

Στὰ χέρια σου τοὺς πόθους μου ἀπαλὰ σοῦ παραδίνω
στὰ χέρια σου κάθε ὄνειρο ὥραϊο καὶ τρανὸ
καὶ μὰ λαχτάρα γιὰ ζωὴ γλυκεῖα καὶ ἁρμονισμένη
κάτω ἀπ' τὸν ἴδιο ξάστερο καθάριον οὐρανό.

Κι' εἶσι ἀπλὰ πὸν σ' ἀγαπῶ καὶ δυνατὰ κι' ὥραϊα
εἶσι ἀκριβὲ κι' ὡς τῆ στερνῆ τὴν ὥρα λαχταρῶ
—Γαλάζιος τῆς ἀγάπης μας ὁ οὐρανός μας νᾶναι
καὶ πλάϊ σου εἶσι ἤρεμα τὰ θάνατο νὰ βρῶ.

Στὰ χέρια σου τοὺς πόθους μου γλυκὰ σοῦ παραδίνω
νανούρισέ τους ἀπαλὰ σὲ τόνο ἀγαπητὰ
καὶ κάνε σιτὴν ἀγάπη σου τὴν εὐτυχία ναῦρω
ἐκείνη πὸν ὄνειρεύτηκα καὶ κείνη πὸν ζητῶ.

Ἰούλιος 1927.

ΚΑΛΩΣ ΝΑ' ΡΘΕΙ

Στὸν ἄντρα μου.

Καλῶς νὰ 'ρθεῖ τὸ θλιβερὸ χινόπωρο,
εἶναι τὸ πρῶτο πὸν προσμένω δίχως πλήξη
κι' ὁ πρῶτος ὁ χειμῶνας πὸν σιὸ διάβα του
μὲ τῆ βαρεῖα του παγωνιά δὲ θὰ μ' ἀγγίξει.

Καλῶς νὰ 'ρθεῖ.
Τὸ πρωτοβρόχι κι' ἂν χτυπᾷ σιὸν τζίγγο μας
κι' ἀκόμα καὶ τ' ἀγιόκλημα νὰ μαραθεῖ

Καλῶς νὰ 'ρθεῖ.
Μὲ Σένα σιὸ πλευρό μου, ἄνοιξη τρανῆ
Κι' ὁ πῶ βαρὺς χειμῶνας σὲ μένα θὰ φανῆ.

Σεπτέμβριος, 1928.

ΕΛΕΝΗ ΜΥΡΟΓΙΑΝΝΗ-ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ

THOMAS MANN

(Νόμπελ 1929).

Βραβιώνοντας φέτος η Σουηδική Ακαδημία με το βραβείο Νόμπελ, τον Thomas Mann, χαρίζει σ' αυτήν τον πέμπτο έκλεχτό της Το βραβείο τούτο ιδρύθηκε απ' το σουηδό χημικό Alfred Nobel (1833-1896), κι' απονέμεται απ' τὰ 1901 κι' ἐδῶ μαζί με ἄλλα 4 ὁμώνυμα τῆς χημείας, φυσικῆς, ἰατρικῆς καὶ παγκόσμιας εἰρήνης, σιὸς πρὸ διαλεχτοῦς κι' ἄξιους ἐργάτες τῶν διεθνῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης. Ἐκλεχτοὶ τοῦ βραβείου αὐτοῦ ὡς σήμερον εἶναι οἱ ἄκολουθοι :

1901 Sully Prudhomme (Γαλλία). 1902 Mommsen (Γερμανία). 1903 Bjornson (Νορβηγία). 1904 Mistral (Γαλλία) καὶ Echegaray (Ἰσπανία). 1905 H. Sienkiewicz (Πολωνία). 1906 Carducci (Ἰταλία). 1907 Kipling (Ἀγγλία). 1908 Bucken (Γερμανία). 1909 Selma Lagerlof (Σουηδία). 1910 Paul Heyse (Γερμανία). 1911 Maurice Maeterlinck (Βέλγιο). 1912 Hauptmann (Γερμανία). 1913 Rabindranath Tagore (Ἰνδίες). 1914 Δὲ δόθηκε. 1915 Romain Rolland (Γαλλία). 1916 Heiden tan (Σουηδία). 1917 Djellerup καὶ Rantoppidan (Δανιμαρκία). 1918 Δὲ δόθηκε. 1919 Carl Spitteler (Ἑλβετία). 1920 Knut Hamsun (Νορβηγία). 1921 Anatole France (Γαλλία). 1922 José Benavente (Ἰσπανία). 1923 W. B. Yeats (Ἀγγλία). 1924 Ladislav Reymont

(Πολωνία). 1925 Bernard Shaw (Ἀγγλία). 1926 Grazia Deledda (Ἰταλία). 1927. H. Bergson (Γαλλία). 1928 Sigrid Undset (Νορβηγία). 1929 Thomas Mann (Γερμανία).

Ὁ Thomas Mann γεννήθηκε στὰ 1875 στὴ Lübeck, ἀπὸ πατέρα σιτέμπορο. Ἡ παιδικία του ἠλικία πέρασε στὸ ἀστικό περιβάλλον τῆς μεγάλης Ἀνσεατικῆς πόλης.

Ἡ ἀστική ὁμως τάξη τῆς Lübeck, ὅπως καὶ γενικὰ ἡ ἀστική τάξη σ' ὅλες τὶς ξεπεσμένες πόλεις τῆς Ἀνατολῆς δὲν εἶν' ἡ ἴδια μ' αὐτήν, πῶχουν οἱ νεώτερες πόλεις. Ἐχει πάνω της καὶ τὸ παλιό, τὸ εὐγενικό, τ' ἀρχοντικό, τὸ πατριαρχικό. Ὅμως πέρασε πρὸς τὴν περίοδο τῆς δόξας της. Οἱ παλιές πρωτεύουσες ἐσβυσαν. Τὰ παλιὰ ἐμπορικά σίτια μὲ τὶς μεσαιωνικὲς παράδοσες ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ ἄλλα νεώτερα, ζωτικώτερα. Κι' ἡ ἀστική τάξη στὶς πόλεις τῆς Γερμανικῆς θάλασσας ξεπέφτει μαζί μὲ τὶς πόλεις πὺν τὴν ἐθρεψαν.

Τὴ ξεπεσμένη αὐτὴ μπουρζουαζία γνώρισε ὁ Mann κι' αὐτὴν ἐξωγράφησε. Τὴν παλιὰ ἀστική τάξη πὺν ἐκφυλίζεται καὶ χάνεται μὲ τὸν καιρὸ, δίνοντας ὁμως κάπου κάπου τὸ φῶς, σὰν στερνὴ ἀναλαμπὴ στὶς παλιές δόξες της, σ' ἕναν καλλιτέχνη, σ' ἕναν ὄνειροπόλο, μιὰ ψυχικὰ ἀδύνατη φύση.

Τρεῖς γερμανοὶ διανοούμενοι ἐμπνεύσανε τὸν Mann Ὁ Schopenhauer, ὁ Wagner κι' ὁ Nietzsche. Ὁ πεσιμισμὸς τους τὸν συγκινοῦσε. Ὅπως αὐτοὶ εἶσι κι' ὁ Mann δὲ βλέπει γύρω του, στὸν κόσμον, παρὰ ἕνα πελώριο νεκροταφεῖο. Ἡ ζωὴ εἶναι τὸ μονοπάτι πὺν ὀδηγεῖ στὸ θάνατο. Κι' ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ γεννηθοῦν οἱ πεσιμιστικὲς αὐτὲς σκέψεις μέσα στὴν ψυχὴ ἐνοῦ ἀνθρώπου πὺν βλεπε γύρω του νὰ χάνουντε ἕνα ἕνα τὰ τελευταῖα ἀπομεινάρια τῆς τάξης του, πνιγμένα ἀπὸ μιὰν ἄλλη τάξη νεαρώτερη καὶ ζωντανότερη.

Στό πρώτο του έργο με τίτλο : «Die Buddenbrooks. Ιστορία μιᾶς οἰκογενειακῆς κατάπτωσης» περιγράφει τὴν κατάπτωση τῆς δικῆς του οἰκογένειας, καὶ τὴν ἐκφύλισή της μέσα στὸν δεκατοῦντο αἰῶνα. Ὁ γενάρχης, ὁ Γιάννης Buddenbrook, εἶναι ἄνθρωπος προσηλωμένος ἀκόμα στὸν μεσαίωνα, ὁπαδὸς τοῦ Βολταίρου, συνेतὸς οἰκογενειάρχης καὶ μὲ ἀρχεὺς πατριαρχικῆς. Ὁ γιὸς του, ὁ Γιάννης, φιλελεύθερος, χαρακτήρας ἐνθουσιώδης, θερμὸς ὁπαδὸς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅμως χωρὶς κανένα ἴγνος ἀσκητισμοῦ ἀγαπᾷ τὶς οἰκογενειακῆς γιορτῆς, τὶς μεγάλες δεξιώσεις, τὰ πλούσια γεύματα. Στὸν χαρακτήρα του ὅμως τίποτα τὸ παθολογικὸ δὲν παρουσιάζεται.

Ὁ γιὸς του, ὁ Θωμᾶς Buddenbrook, εἶναι ἓνας ἄνθρωπος πάντα δυσαρροτημένος μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ ὅλους. Θέλει ν' ἀλλάξει πάντα περιβάλλο. Χτίζει καινούργιο σπίτι, περιτριγυρίζεται ἀπὸ μιὰ κοινωνία ἀπὸ ἀξιωματικούς, ἠθοποιούς, μουσικούς. Ἡ πλούσια καὶ πολιτισμένη μουρζουαζία ἔφθασε μ' αὐτὸν στὴν ἀκμὴ της, ἀλλ οἱ γενεῖά του δὲν εἶναι πλασμένη γιὰ τὴν λεπτὴ αἰσθητικὴ ἀνατροφή, κι' ἀποτέλεσμα, ὁ ἐκφυλισμὸς της.

Ὁ Θωμᾶς Μπλουντεμπροκ δείχνει κάποια ἀντίσταση στὸν κίνδυνο τοῦτο, ὅμως ἡ γυναῖκα του κι' ὁ ἀδελφὸς του Χριστιάν, γέρνουν κεφάλι. Ἡ πρώτη μαζεύει γύρω της ἓνα κύκλο ἀπὸ μουσικούς, πὺ ἀποκλείει τὸ Θωμᾶ σὰν βέβηλο. Ὁ ἄλλος καταντᾷ τύπος μποέμ. Κι' ὁ ἴδιος, ἀπελπισμένος ἀπὸ τὰ κατάντια τῆς οἰκογένειάς του δὲ βλέπει παρὰ στὸ θάνατο τὴ σωτηρία. Κι' ὅταν πιά, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ πολύχρονη ἀναμονή, γλυτώνει ἀπ' τὴν ἀπελπισία τῆς ζωῆς, ἡ καταστροφή τῆς παλαιᾶς οἰκογένειας δὲν ἄργει. Ὁ γιὸς του, καταστραμμένος ἀπ' τὴν κατάχρηση τῆς μουσικῆς πεθαίνει πάνω στὰ δεκαπέντε του χρόνια. Δὲ μένουν παρὰ γυναῖκες γιὰ νὰ τὸν κλάψουν.

Ὅμως ὁ Thomas Mann δὲν περιορίζεται στὴν περιγραφή τῆς κατάπτωσης μονάχα. Δημιουργεῖ κι' ὅλας. Ἡ πρώτη του προσπάθεια εἶναι ὁ «Tonio Kroeger» ὅπου παρουσιάζει ἓναν καλλιτέχνη, ἀνίκανο νὰ προσαρμοθεῖ στὸ περιβάλλο του· κι' ἀκατάλληλο γιὰ τὴ ζωὴ, τὴν πρακτικὴ, ὅμως μὲ πνεῖμα ἀνώτερο καὶ διανοητικὴτητα βαθύτερη.

Δημιουργικότερη πνοὴ παρουσιάζεται στὴν *Ἀπό τοῦ Βασιλικῆ Ὑψηλότητα*. Σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο του, ὁ Mann φαντάζεται τὸ εἰδύλλιο ἐνοῦ ἀριστοκράτη καὶ μιᾶς ἀμερικανίδας ἑκατομμυριούχας καὶ περιγράφει τὴν τόσο ἀναχρονιστικὰ ζωὴ τῶν γιορτῶν, πὺ μένει μακρυνὰ ἀπ' τὴν πραγματικὴτητα, μοιάζοντας ἔτσι στὸ σημεῖο τοῦτο μὲ τὴ ζωὴ τοῦ καλλιτέχνη.

Διαφορετικὰ εἶν' ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ «*Θάνατο στὴ Βενετία*». Ὁ ἥρωας του δὲ μοιάζει μὲ τὸ διστακτικὸ Tonio Kroeger, εἶναι ἓνας ὄριμος συγγραφέας, ὁ Gustav Aschenbach, πὺ ἐρωτεύεται ἓνα νεαρὸ πολωνὸ, δίχως ποτὲ νὰ τολμήσει οὔτε κὰν νὰ τοῦ μιλήσει, καὶ πὺ πεθαίνει χαιρετῶντας μ' ἓνα τελευταῖο χαμόγελο τὸ παιδί πὺ λᾶτρευε. Ὁ τύπος τοῦ Aschenbach μᾶς ἐνδιαφέρει γιὰ τὴν γενικὰ μᾶς παρουσιάζει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἀφηρημένο, μπρὸς στὸν ὅποιο ὑψώνονται αἰῶνια οἱ ἴδιες ἐρώτησεις, καὶ τὸν ἄνθρωπο μιᾶς ἐποχῆς, ἐνὸς περιβάλλο πῶχουν τὸν ἰδιαίτερο χρωματισμὸ τους, τὶς ἴδιες περαστικῆς θλίψεις τους.

Κατὰ τὸν παγκόσμιο πόλεμο, ὁ Thomas Mann θέλησε νὰ συντελέσει στὴν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας του. Στὸ ἔργο του «*Σκέψεις ἐνοῦ ἀκομμάτιστου*» (Betrachtungen eines Unpolitischen) θέλησε νὰ δικαιολογήσει ὅλες τὶς πράξεις τῆς Γερμανίας: τὴν καταβύθιση τῆς Λουζιτάνιας, τὴν κατάληψη τοῦ Βελγίου, τὴ θανατικὰ ἐκτέλεση τῆς Μίς Κάβελ. Ἐκδηλώνει κεῖ μέσα τὶς παγγερμανιστικῆς του ἀντίληψεις καὶ πλέχει τὸ ἐγκώμιο τοῦ Γερμανικοῦ μυαλοῦ πὺ

τὸ βάζει ἐνάντια στὸ λατινικόν. Τὸ πνεῦμα τὸ γερμανικὸ εἶναι ἡ ἀρμονία, ἡ μουσική, πράγματα ποὺ ἐξασφαλίζονται σὰν ὁ πολίτης δὲν ἐξετάζει κείνους ποὺ κυβερνᾶνε, κ' ὅταν ἡ διοίκηση μιᾶς χώρας ἀφήνεται στὰ χέρια ἀνθρώπων εἰδικῶν καὶ ἱκανῶν.

Τὸ «*Μαγικὸ Βουνό*» εἶναι τὸ τελευταῖο του βιβλίου. Ὁ ἥρωάς του, ὁ Χᾶνς Κάστροπ, εἶναι ἕνας νέος ἀπ' τοὺς πολλούς, ποὺ ζεῖ φθισικὸς στὸ Davos, ὅπου ἐρωτεύεται μιὰ ὠραία σλάββα. Καὶ βλέπει κανεὶς ἐκεῖ τὴ ζωὴ τοῦ περιέργου ἐκείνου βουνοῦ, ὅπου ὁ κόσμος ὅλο διασκεδάζει, ἐνῶ γύρω του ὁ θάνατος μὲ τὸ μεγάλο του δρεπάνι θερίζει, ὅπου χορεύουν καὶ πατινάρουν κλείνοντας μέσα τους ἕνα τεχνικὸ πνευμόνι. Μπρὸς ἀπ' τὰ μάτια τοῦ ἀναγνώστη περνοῦν γιατροὶ κυνικοί, νοσοκόμοι μὲ σκληραμένη ἀπ' τὸ ἐπάγγελμά τους καρδιά, ἀρρώστοι ποὺ βλέπουν νὰ πλησιάζουν μέρα μὲ τὴ μέρα τὸ θάνατο· μέσα σ' αὐτὸ τὸ σίφουνα βρῖσκονται κ' οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι. Καὶ κοντὰ τους βλέπει κανεὶς τὸν Σεττεμπρίνι, τὸν ὄπαδὸ τοῦ λατινικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν καρμποτάρο, τὸν ἀνθρωπίσκο, κ' ἀκόμα τὸν Νάφθα, τὸν ἰησοῦίτη, τὸν ἀπόστολο τῶν μουσικοπαθῶν καὶ τρομαχτικῶν πολιτισμῶν, ποὺ σὲ τίποτε μπρὸς δὲν ὑποχωρεῖ.

Ὁ Χᾶνς Κάστροπ, κρατᾷ μιὰ μέση γραμμὴ ἀνάμεσα στὰ δυὸ ἄκρα αὐτά. Ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο, στὴ σάρκα καὶ στὸ πνεῦμα, στὸ λογικὸ καὶ στὸ μυστήριον δὲ χωρᾷ ἐκλογή. Πρέπει ν' ἀποφύγει κανεὶς καὶ τὰ δυὸ ἢ τὸ πολὺ νὰ τὰ συμβιβάζει.

Ἔτσι ὁ Κάστροπ νικᾷ σύγχρονα τὸν ὀρθὸ λόγον καὶ τὸν μυστικισμό, καταλαβαίνει, πὼς ἡ ἀξία στὶς ἰδέες εἶναι σχετικὴ καὶ μονάχα στοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀπόλυτη καὶ πὼς δὲ μᾶς μένει ἄλλο παρὰ νὰ βοηθᾶμε καὶ ν' ἀγαπᾶμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Τὸ «*Μαγικὸ Βουνό*» δὲ θᾶναι βέβαια τὸ τέλος τῆς

σπουδαιοδρομίας τοῦ Mann. Δίχως ἄλλο θὰ τ' ἀκολουθήσουν ἔργα ἄλλα. Μιὰ ποὺ στὸ «*Die Buddenbrooks*» ζωγράφισε τὸν 19ο αἰῶνα καὶ στὸ «*Μαγικὸ Βουνό*», τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ χρόνια, μποροῦμε νὰ περιμένουμε μιὰ ἐξέλιξη ποὺ θὰ ὀδηγήσῃ στὸ γράψιμο ἑνὸς ἔργου μὲ βάση τὸν ἀναδιοργανωτικὸ μεταπολεμικὸ ὄργανισμὸ πῶχει κυριεύσει τὴν ἀστικὴ ὄλου τοῦ κόσμου τάξη.

Ἡ ἀξία τῆς τέχνης τοῦ Thomas Mann φανερόνεται κύρια στὸ «*Die Buddenbrooks*» καὶ στὶς νουβέλλες του «*Τοπίο Kroeger*», «*Βασιλικὴ Ἀψηλότητα*», «*Θάνατος στὴ Βενετία*», ποὺ χαρακτηρίζουντε γιὰ τὴ δραματικὴ συντομίαν τους, τὴν ὄνειρόπολη ἢ τραγικὰ ἄλλα συνειθισμένη χιουμοριστικὴ ἀτμόσφαιρά τους.

Οἱ «*Die Buddenbrooks*» μάλιστα εἶναι ἕνα ἀπ' τὰ καλύτερα γερμανικὰ μυθιστορήματα μὲ τὴ στερεὴ ἀρχιτεκτονικὴ τους, τὴ ζωὴ πῶχουν τὰ διάφορα πρόσωπά τους καὶ τὸ τραγικὸ κατάντημα τῆς οἰκογένειας. Ὅσο γιὰ τὸ «*Μαγικὸ Βουνό*» εἶναι πλουσιώτατο μυθιστόρημα, ἀλλὰ τὸ μυθιστορηματικὸ του ἐνδιαφέρο πνίγεται ἀπ' τὴν πλούσια σκέψη ποὺ ἐκδηλώνεται σὲ ἀδικαιολόγητες φιλοσοφικὲς συζητήσεις. Κι' ἔτσι καταντᾷ τὰ πιὸ ζωντανὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπά του νᾶναι κείνα ποὺ μιᾶνε λιγώτερο. Θάθελε κανεὶς νάχε συντομεύσει ὁ συγγραφέας πολὺ τὸ βιβλίου του, καὶ νὰ τῶχε ἀπαλλαγμένο ἀπ' τ' ἀτελείωτα θεωρητικὰ σημειώματα.

Μυθιστορηματογράφος προικισμένος μ' ὅλα τὰ προτερήματα ποὺ ἀποτελοῦν τὸ χάρισμα καὶ τὴν ἀξία ἑνὸς μυθιστορηματοῦ, ὁ Thomas Mann, θέλησε ἀκόμα νὰ δοκιμασθεῖ καὶ στὸ θέατρο, ὅμως τὸ «*Fioenza*» του δὲν κατόρθωσε νὰ τοῦ χαρίσει καὶ τὸν τίτλον τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα. Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι τόσο φιλοσοφικὰ ὅσο καὶ ἱστορικὰ. Ὁ Thomas Mann, ποὺ χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ πολλοὺς ὡς «*esthète*» τῆς κατὰπτωσης παρουσίας μὲ τὸ

Έργο του τούτου την τραγικιά σύγκρουση τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ζωῆς. Τὸ δράμα αὐτὸ γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ δείχνει τὴ λεπτότητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ποικιλία τοῦ ταλέντου τοῦ γερμανοῦ συγγραφέα.

Γενικὰ κρίνοντας ἀπ' τὴν τέχνη καὶ τὸ ὅλο ἔργο τοῦ συγγραφέα τοῦ «*Μαγικοῦ Βουνοῦ*» δὲ μπορούμε παρὰ νᾶ-
μαστε εὐχαριστημένοι γιὰ τὴν ἀπόφαση τῆς σουηδικῆς Ἀκαδημίας, πού μὲ τὴ χειρονομία της αὐτὴ ἀνακατῶνει τ' ὄνομα τοῦ Mann μέσα στὰ πιδό δοξασιμένα τῆς παγκόσμιας φιλολογίας.

A. N. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ



PAUL BOURGET

Ἡ ΥΠΟΨΙΑ

[Τὸ παρακάτω κομμάτι εἶναι ἀπὸ μιὰ ριέσε τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Paul Bourget, πού τὸν περασμένο χρόνο, μαζὺ μὲ κάποιες ἄλλες κυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο «On ne voit pas les cœurs...». Ἕνας γιός, ὁ Φίλιππος, παντρεύεται μιὰ τυχαία γυναῖκα π' ἀγάπησε, δίχως τὴ θέληση τῆς μάνας του, τῆς κυρίας Lavergne, καὶ φεύγει μακριὰ ἀπ' τὸ πατρικὸ του.

Περνοῦν μερικά χρόνια. Ὁ Φίλιππος γίνεται πατέρας δυὸ χαριτωμένων γιῶν, πού ὕστερα ἀπὸ κάποιο γράμμα τῆς μητέρας του θέλει νὰ τοὺς πάγει στὴ γιαιγιά τους. Ἡ γυναῖκα του, ἡ Ζὰν δέχεται, μὰ μὲ τὸν ὄρο νὰ γένει καὶ κείνη δεκτὴ ἀπ' τὴν πεθερὰ της. Ἀὐτὴ

φαίνεται νὰ μὴ συμφωνεῖ, τότε ἡ Ζὰν ἀποφασίζει νὰ πάγει ἡ ἴδια καὶ νὰ παρακαλέσει τὴ γρηὰ νὰ τὴ δεχθεῖ. Καὶ πάγει...]

Μητέρα : Δὲ μοῦ λέτε καλλίτερα, πὼς ὁ Φίλιππος ἀ-
κατεῖ, γιὰ νὰ μοῦ φέρει τὰ παιδιὰ του, νὰ δεχθῶ καὶ τὴ
γυναῖκα του ;

Νύφη : Μάλιστα, κυρία.

Μητέρα : Καὶ φανταστήκατε ;

Νύφη : Φαντάστηκα, πὼς θὰ βλέπατε δῶ, σᾶς τὸ ξα-
ναλέγω, κάποιο κόλπο ἐκ μέρους μου. Δὲν εἶν' ἀλήθεια,
madame. Δὲν εἶν' ἀλήθεια. Τὴν ἐπιθυμία αὐτὴ ποῦχατε
νὰ ξαναδῆτε τὸ γιό σας καὶ τὰ ἐγγονάκια σας, ἀλλὰ τὴ γυ-
ναῖκα θᾶπρεπε νὰ εἶμαι, ἂν θᾶθελα νὰ ἐπωφεληθῶ ἀπ' αὐ-
τὴν ; Καὶ γιὰ ποῖο σκοπὸ, πρὸς Θεοῦ ; Ξέρω καλὰ ποῖα εἶ-
μαι κι' ἀπὸ ποῦ κατάγομαι. Δὲν ἔχω καθόλου σιὸ νοῦ
μου νὰ μῶ στὸν κόσμον τὸ δικό σας, οὔτε καὶ ν' ἀποχτήσω
μιὰ θέση, ν' ἀποχτήσω τίτλους. Δὲν τ' ἀξίζω, κι' αὐτὸ τὸ
ξέρω καλὰ ! . . .

Μητέρα : Τότε γιὰ ποῖο λόγο δὲν εἶπατε ἀπλούστατα
στὸν ἄντρα σας : «Δὲ θέλω νὰ πάγω στὴ μητέρα σου ! »

Νύφη : Γιὰ ποῖο λόγο ; .. Γιατὶ κι' ἐγὼ ἐπίσης εἶμαι
μιὰ μητέρα. Γιατὶ, τὰ δυὸ μου ἀγόρια, τὸ μεγάλο ἔνδεκα
καὶ τ' ἄλλο ἔξη χρονῶ, καὶ ποῦναι πολὺ ἔξυπνα, σὰν ἔλθουν
ἐδῶ δίχως ἐμένα, δὲ μπορούν παρὰ ν' ἀπορήσουν. Ἡ
ἀπορία τῶν παιδιῶν, εἶναι ὑποψία γι' ἀργότερα. Ἄν ἡ
ζωὴ μου ἦταν πάντοτε τέτοια πού στάθηκε μετὰ τὴ γέν-
νησή τους, δὲ θᾶχα φόβο οὔτε γι' αὐτὲς τίς ἀπορίες, οὔτε
γιὰ τίς κατοπινὲς ὑποψίες. Ὅμως ὑπάρχει ἡ πολιτικὴ τους
θέση πού θὰ δοῦν μιὰ μέρα καὶ θὰ μάθουν ὅτι γεννή-
θηκαν πρὶν τὸ γάμο. Θὰ προσπαθήσουν τότε νὰ ζητή-
σουν τὸ παρελθὸν τῆς μητέρας τους. Θᾶθελα στὴν περι-
σταση τούτῃ νὰ μὴ βροῦν στίς παιδικὲς ἀνάμνησές τους κα-

νένα σημείο για το οποίο να μπορούν να μ' υποψιασθούν, να με περιφρονήσουν. Να ο λόγος που δεν είπα όχι στον άντρα μου, μαθαίνοντας το σκοπό του.

Μητέρα: (Ειρωνικά). "Υποθέτω βέβαια πώς θα τοῦ μιλήσετε κι' αὐτοῦ ὀπως καὶ μένα, γιὰ τὰ παιδιὰ σας, γιὰ τὸ φόβο σας μὴ σᾶς κρίνουν καμμιά μέρα! . . . "Υποθέτω ἀκόμα νὰ σᾶς πίστευε καὶ νὰ συγκινήθηκε ἀπ' τὸ λεπτὸ αὐτὸ αἰσθημα. . . "Εγὼ δὲ σᾶς πιστεύω! . . . ("Ἡ Ζὰν θέλει νὰ μιλήσει). Σᾶς ἄκουα ὡς τώρα, ἀκούστε μου λίγο καὶ σεις! . . . (Ξακολουθεῖ) "Ὁχι, δὲ σᾶς πιστεύω. Τέτοιες ἀντιφάσεις δὲν ὑπάρχουν στὴ γυναικεία καρδιά. "Ἄν ἔχει κανεὶς λεπτὰ αἰσθήματα σὰν κι' αὐτά, τᾶχει γιὰ πάντα, ἀλλοιῶς δὲν εἶναι παρὰ πλαστά. Φοβᾶστε μὴ περιφρονήθηκε ἀπ' τὰ παιδιὰ σας, λέγετε; "Ὁμως δὲ φοβηθήκατε νὰ γίνετε σεις αἰτία νὰ περιφρονηθεῖ ὁ γιός μου, ὅχι μονάχα ἀπὸ μένα, ἀλλὰ κι' ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο! . . . Τί θέλετε νὰ σκέπτεται κανεὶς γιὰ ἓνα ἄντρα παντρεμμένο σὰν κι' αὐτόν! . . . Δὲ σᾶς κρίνω γιὰ τὴ περασμένη διαγωγή σας, ὅχι, σᾶς κρίνω γιὰ τὸ γάμο αὐτό. Σταθήκατε ἢ καρτερικιὰ ἐρωμένη πὸν φροντίζει γιὰ τὸ μέλλον τοῦ φίλου της, πὸν κρατιέται εὐχαρίστως στὴ θέση της, γιὰτὶ ξέρει πὸς παντρεύοντάς τον, ρίχνει στὸ ἐπίπεδό της κείνον πούχε τὴν ἀδυναμία αὐτή, δίχως αὐτὴ ἢ ἴδια ν' ἀνεβεῖ· ναι, ἂν εἶχατε σεις κάποια ἀφοσίωσι στὸ γιό μου, μετριόφρονη κι' ἀσυμπεροντολόγητη, θᾶτρεφα ἴσως γιὰ σᾶς λίγη ἐκτίμησι, ἴσως κι' ἀγάπη, μέσα μου. Σταθήκατε ὅμως, τὸ ἐπιτήδειο κορίτσι πὸν ξεγελᾷ ἓνα νέο πλούσιο. Κρατήσατε τὸ ρόλο σας θαυμάσια! . . . Μὴ θέλετε τώρα νὰ πιστεύσω πὸς εἶστε ἢ θλιμμένη μάννα πὸν ζητᾷ μὲ κάθε τρόπο νᾶναι σεβαστὴ ἀπ' τὰ παιδιὰ της. "Ὁμως, ξέρετέ το καλά, δὲν ἔχετε δικαίωμα στὸ σεβασμὸ αὐτό! . . .

Νύφη: Πῶς, κυρία, ἔχω δικαίωμα! . . . Γιὰ τὴν ἐκ-

είμησή σας. ὅχι, δὲν μπορῶ βέβαια νᾶχω ἀπαιτήσεις. Τὸ νὰ μὴ μὲ πιστεύετε εἶναι δίκαιο. . .

Μητέρα: Τότε, ἀφοῦ ἀπὸ πρῶτα ξέρετε πὸς ἔχω δίκαιο νὰ μὴ σᾶς πιστεύω, γιὰτὶ βρῖσκεστε ἐδῶ; . . .

Νύφη: Σᾶς τὸ ξαναλέγω: γιὰτὶ ἀγαπῶ τὰ παιδιὰ μου, κυρία. Αὐτά, εἶναι ὅλη ἡ τιμιότητα, ὅλη ἡ χρηστότητα τῆς ζωῆς μου, καὶ φαντάσθηκα γιὰ μιὰ στιγμή πὸς θὰ τὸ αἰσθανόσασταν. Ναι, πρὶν γνωρίσω τὸ γιό σας ζοῦσα μ' ἕναν ἐρωμένο. Θὰ μποροῦσα ἴσως νὰ δικαιολογηθῶ γι' αὐτό· ὅμως γιὰ ποιὸ λόγο; Δὲ θὰ μὲ πιστεύατε ἐπίσης. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἱστορία μου εἶναι ἀπλούστατη. Εἶμαι κόρη φτωχῶν κηπουρῶν κι' ἤλθα στὸ Παρίσι, σὰν τόσες ἄλλες, νὰ κερδίσω τὴ ζωὴ μου. Συναντῶ μιὰ φίλη πὸν κέρδιζε ποξέροντας σ' ἓνα ζωγράφο. "Ἡμουν ὄμορφη. Μὲ τὴ βοήθεια καὶ τὶς συμβουλές της γίνουμε κι' ἐγὼ τέτοια. Πάντα γιὰ νὰ κερδίσω λίγο χρῆμα περισσότερο. "Ἐπειτα ὑπόφερα τόσο ὄντας ὑπέρθετρα! . . . "Ἀγαπῶ τὴν ἐλευθερία! . . . Στὴν ἀρχὴ ἦμουν φρόνιμη. Μιὰ μέρα εἶχα τὴ βλακεία νὰ πιστεύσω τὰ λόγια κάποιου στὸν ὅποιο πόξερνα. Εἶναι πολὺ λυπηρὰ αὐτὰ πὸν διηγίμαι! "Ἐζησα μαζύ του κάμποσο καιρό. Βγῆκα ὅμως γελασμένη: ἔπινε πολὺ καὶ μ' ἔδερνε ἄλλο τόσο. Καὶ τότε ἀκριβῶς γνώρισα τὸ Φίλιππο. Στὴν ἀρχὴ μὲ λυπήθηκε. "Ἀργότερα μὲ πῆρε μαζύ του στὴν ἐξοχή. "Ἡ γενναιότητα ποῦδειξε γιὰ μένα δὲ λέγεται. "Ἀποχτήσαμε δυὸ παιδιὰ. Τότε ὁ Φίλιππος μὲ πρότεινε νὰ μὲ παντρευτεῖ. Δέχτηκα. "Ὁχι γιὰ μένα, ὅχι, σᾶς ὀρκίζουμε. Γιὰ τὰ μικρά. "Ἀπ' τὴ στιγμή ἐκείνη δὲν ἔζησα παρὰ γιὰ τὸν πατέρα τους καὶ γι' αὐτά. Γένηκα μιὰ ἄλλη γυναῖκα. "Ὅταν θυμᾶμαι τὰ περασμένα, λὲς κι' ὄνειρεύομαι. Μ' ὅλα ταῦτα συνέβηκαν κάποια μέρα. "Υπάρχουν μάρτυρες. Κι' αὐτὰ εἶναι ἡ παντοτεινὴ μου ἀγωνία, τὸ συννέφιασμα τῆς εὐτυχίας μου—ἀλλοιῶς θᾶμουν πολὺ εὐτυχισμένη.— «"Ἄν

τὰ παιδιὰ μου μάθαιναν μιὰ μέρα;» — «Ἐπειτα πάλι σκέφτουμαι καὶ παρηγοριέμαι : «Ὅχι. Μ' εἶδαν νὰ ζῶ μαζύ τους, κοντά τους, γιὰ κείνα μονάχα. Δὲ θᾶχουν τὸ θάρρος ν' ἀμφιβάλλουν γιὰ τὴν καρδιὰ τῆς μάννας τους. Δὲ θὰ μὲ κατακρίνουν.» Καὶ γι' αὐτὸ, κυρία, δὲ μπόρεσα νὰ ὑποφέρω τὴν ἰδέα, πὼς γυρνώντας ἀπὸ σᾶς, τὰ παιδιὰ μου θὰ μὲ ρωτήσουν, κοιτάζοντάς με μὲ τὰ μεγάλα ἔξυπνα μάτια τους : «Μαμά, γιατί δὲν ἔρχεσαι μαζύ μας στὴ γιαγιά;», Δὲν εἶναι τίποτε ἡ ἐρώτηση αὐτή, ὅμως γιὰ πάντα στέκεται μιὰ φοβέρα... Βλέπω, κυρία, πὼς ἐξακολουθατε νὰ μὴ μὲ πιστεύετε. Δικαίωμά σας. Δὲν ἔχω ἀποδείξεις. Ἴσως, θὰ καταφέρετε τὸ Φίλιππο νὰ φέρει τὰ παιδιὰ δίχως τὴ μητέρα τους. Δὲ θ' ἀντισταθῶ. Οὔτε κι' αὐτὸ θᾶναι μιὰ ἀπόδειξη... Μπορεῖ μάλιστα νὰ βρῆτε καὶ σ' αὐτὸ κάποιο τέχνασμα μου... Κι' αὐτὸ δικαίωμά σας!..... Φεύγω, κυρία!...

Μετάφραση : Α. Ν. Π.



ΣΙΩΠΗ ΔΟ

*Κι' εἶπα, πὼς μποροῦσα δίχως νὰ μιλῶ κάτι νὰ σοῦ λέω,
Κάτι πὸν σὰ σκέψη χύνεται κι' ὄρμα, κάτιτις ὠραῖο.*

*Πέρα παραπέρα ἀπ' τῆς σιγῆς τὰ λευκὰ παλάτια.
Κάθησα σιμά σου' τόσο δὲ σιμά. Τὰ γλυκὰ σου μάτια*

*Εἶχαν μιᾶς ἐσπέρας σιγαλῆς θωριά, κι' ἔβλεπα σιὰ βάρδια
Μιᾶς ὠραίας πλάσης τὸ χαιρετισμό. Τοῦ καιροῦ τ' ἀγκάθια*

*Ἄν εἶχαν ἀγγίξη τῶμορφο κορμὶ μῆτε τὴν ψυχὴ σου
Λευκὸς κύκνος ἦσουν σ' ἤρεμα νερὰ κι' ἤμουν ἀδελφὴ σου*

*Ἴσκιος πὸν περνοῦσε δίπλα σου βουβά Κάτι μέσ' τὰ στήθη
Σάλευε γιὰ σένα, κάτι σὰ σιοργή.— Νὰ τὸ παραμῦθι.*

Πὼς ἀρχίζει — κάτι πῶμοιαζε χαρὰ γύρω μας ξεχύθη.
Κί εἶπα πὼς μοροῦσα δίχως νὰ μιλῶ κάτι νὰ σοῦ λέω,
Κάτι πού σὰ σκέψη χύνεται κι' ὄρμῃ, κάτιτις ὥραϊο.

Οὔτε γιὰ νεράϊδες, οὔτε γιὰ φιλιὰ καὶ βιολιὰ καὶ κρῖνα
Οὔτε γιὰ παλάτια, πύργους ζωτικούς, κι' ὄνειρων κρεμλίνα

Ἦθελα μονάχα νᾶξερες πλατειὰ πόσο σ' ἀγαποῦσα
Ἦσαν ἢ οἰωπὴ μου λόγια φτερωτὰ διὰν σὲ θωροῦσα

Μέσα στὴ γαλήνη σμίγαν σιγαλὰ τῆς καρδιᾶς οἱ χτύποι
Φθάναν ὡς τὸ νοῦ μας, κι' εἶδαμε στερονὰ κατιτὶ σὰ λύπη...

Μ' ἄγγιζες τὰ χέρια κι' εἶπες τρυφερά, γλυκὰ λόγια μόνο :
— Ἦσαν παραμῦθι, κι' ὅμως σ' ἀγαπῶ, ἄλλαξε τὸν τόνο

Κί' εἶπα φίλησέ με. Σβύνει τὸ φιλιὲ τῆς ψυχῆς τὸν πόνο.—

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ





ΤΥΠΟΙΣ ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ

Γράσιου, Κουρσανηλού Χάν, άρ. 27-29



STAMATO
GIORGIO
MEDARO